

Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

**A szakiskolai „többségi”(normál) és a felzárkóztató oktatás
eredményei és problémái, a továbblépés lehetőségei
- 2008 -**

**Készült a Szociális és Munkaügyi Minisztérium megbízásából
a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézetben**

A kutatásban közreműködtek:

André Lászlóné
Fábián Gyula
Halász Mónika
Kerékgyártó László
Nikovits Attiláné
Pigler Edit
Tóth József

Szakmai lektor:

Lénárt Györgyné

Anyanyelvi lektor:

Vinczéné Nagy Andrea

Olvasó szerkesztő:

Rozgonyi Judit

Kiadja a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet

Felelős kiadó: Nagy László főigazgató

Készült: CD-formátumban 70 példányban

Nyomtatott formátumban 10 példányban

TARTALOMJEGYZÉK

A szakiskolai „többségi”(normál) és a felzárkóztató oktatás eredményei és problémái, a továbblépés lehetőségei.....	1
1. A kutatás előzményei	4
2. A kutatás tárgya.....	4
3. A kutatás menete, eszközei	6
4. Az iskolák számára küldött adatlapok, az adatkérés és -közlés módja	6
5. Az iskolák adatlapokon szolgáltatott információinak elemzése	7
6. A helyszíni interjúk készítésének menete, a lebonyolítás módja.....	10
7. A interjúk alapján szerzett tapasztalatok összegzése	17
7.1 Az iskolák helyzete	17
7.2 A felzárkóztató oktatás megszervezése.....	20
7.3 A felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulók.....	24
7.4 A tanulókkal való foglalkozás megvalósítása	25
7.5 A felzárkóztató oktatás eredményességi mutatói	28
7.6 A felzárkóztató oktatás külső feltételei	31
8. A kutatás tapasztalatainak összefoglalása	34
8.1 Az iskolák adatlapokon szolgáltatott információinak elemzése	34
8.2 A dokumentumok és az interjúk alapján szerzett tapasztalatok összegzése	35
8.3 A felzárkóztató osztályok/csoportok működése.....	36
8.4 A felzárkóztató oktatás tanulói.....	36
8.5 A felzárkóztató oktatás megszervezése.....	37
8.6 A felzárkóztató oktatás eredményessége.....	38
8.7 A felzárkóztató oktatás külső feltételei	39
9. Javaslatok	40
9.1 Javaslat a szakiskola 9-10. évfolyama funkciójának átalakítására.....	40
9.2 Javaslat módszertani központ létesítésére	41
9.3 Javaslat a pedagógusképzésben részt vevők alkalmassá tételére a szakiskolai problémák kezelésére	41
9.4 Javaslat a statisztikai adatszolgáltató rendszer (KIRSTAT) alkalmassá tételére a lemorzsolódás, kimaradás, továbblépés nyomon követésére	41
9.5 Javaslat a szakiskolai képzés finanszírozásának javítására.....	42
Irodalomjegyzék.....	43
Mellékletek.....	43

1. számú melléklet: A 2008. évi monitoring adatgyűjtés adatlapjai 1-3.

2. számú melléklet:

2/1-2. táblázat: Lemorzsolódás és bukás szakiskolák 9. illetve 10. évfolyamán.

2/3-4.-táblázat: Javító-és osztályozóvizsgák a tanév végén. (2005-2008.-3 tanév)

2/5-6. táblázat: Az eltérő kerettantervek és óratervek jelenléte a szakiskolákban. (2 tanév)

2/7. táblázat: Lemorzsolódás és bukás 2007/2008. tanév végén a felzárkóztató oktatásban részt vevők körében. (összehasonlító adatok)

3. számú melléklet: Az óralátogatások tapasztalatai

4. számú melléklet: Tanulói interjúk

1. A kutatás előzményei

A Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet 2008. évi munkatervében szereplő „A hátrányos és a halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok monitoring vizsgálata” című kutatás szerves része a Nemzeti Szakképzési Intézetben 1998-ban megkezdett, és azóta is folyamatosan végzett tevékenységnek. Célja a szakiskolai tanulók helyzetének feltárása, a hátrányos helyzet következményeinek vizsgálata, ezek alapján szakmai javaslatok tétele, majd kerettantervek, tankönyvek készítése, valamint a tanárok és szakoktatók felkészítése arra, hogy a hátrányos helyzetű tanulók oktatásában és képzésében szükséges módszereket elsajátítsák.

Az immár tíz éve folyamatosan végzett kutatás által feltártak is hozzájárultak a nagy volumenű országos programok kezdeményezéséhez (Szakiskolai Fejlesztési Program I. és II.), melyek egyik célja a hátrányos helyzetű fiatalok miatt az iskolarendszerekből kikerült fiataloknak a szakképzésbe való visszavezetése, és ezzel számukra lehetőség biztosítása arra, hogy a munkaerőpiacra szakképzetten léphessenek ki.

A monitoring vizsgálat évente két alkalommal történő adatfelvételt jelentett a szakiskolák 9. és 10. évfolyamain a létszámok, a lemorzsolódás, a bukások alakulásáról. Később az adatfelvétel bővült a hátrányos helyzetű tanulók számára szervezett felzárkóztató osztályok/csoportok, majd a szakképzést előkészítő évfolyamok adataival. Az adatfelvétel több alkalommal párosult tanuló- és vezetői, tanári interjúkkal, vagy pl. a felzárkóztató oktatásban szövegértést és matematikai tudást mérő bementi tudást és készségeket, majd év végén a teljesítmény megváltozását dokumentáló mérésekkel. Fontos megjegyezni, hogy az adatszolgáltatás, a mérésekben való közreműködés, az interjúk vállalása az iskolák részéről mindig önkéntes volt, ezért az adatok nem fedték le 100%-ban a teljes szakiskolai kört, illetve az ott tanulók összességét, de a 70-80% körüli adatszolgáltatás a változások irányát és mértékét minden esetben megfelelően reprezentálta.

Az NSZI/NSZFI 1998 óta végzett ezirányú tevékenységéről összefoglaló a 2007. évben folytatott kutatás záró tanulmányából készített „Fejlesztési programok és eredmények a hátrányos helyzetű fiatalok szakiskolai szakképzésének előkészítésében (1998-2006)” című kiadványban jelent meg.

2. A kutatás tárgya

A 2008. évi kutatás főként két területre fókuszált:

- Változott-e, és jelenleg milyen a „többségi” (normál) szakiskolai oktatás eredményessége a bukási és lemorzsolódási mutatók tükrében?
- Hozott-e változást a lemorzsolódás csökkentése és a reintegráció terén a felzárkóztató oktatás bevezetése, az ezzel kapcsolatos központi fejlesztési programok hogyan alakították az iskolákban folyó ezirányú tevékenységet?

A kutatási program az önkéntességen alapuló adatszolgáltatás alapján a szakiskolai „többségi” és felzárkóztató oktatás létszámának, bukási és lemorzsolódási adatainak ismételt elemzéséhez biztosította a feltételeket, a felzárkóztató oktatást végző intézményekben készített interjúk készítése pedig az erre vállalkozó iskoláknak a felzárkóztatásban, a

szakképzést előkészítő évfolyamokon kialakított sokféle gyakorlatának és tapasztalatainak több irányból és mélyebben történő bemutatását tette lehetővé.

A második területen a szakértők többek között arra keresték a választ, hogy a hátrányos helyzetű fiatalok számára biztosított lehetőség hogyan valósult meg az egyes iskolákban, mennyire váltotta be az előzetesen hozzáfűzött reményeket, azaz milyen mértékben sikerült elérni a megcélzott fiatalokat, lehetséges volt-e a motiválásuk, iskolában tartásuk. Milyen a résztvevők eredményessége a felzárkóztatás kimenetén és az ezt követő szakképzés során, van-e hatása a felzárkóztató oktatásnak a „normál” szakiskolai képzésre.

A kutatás tárgyát képező szakiskolai felzárkóztató oktatást a közoktatásról szóló többször módosított 2003. évi LXXIX. törvény 2008-ban érvényes verziója az alábbiak szerint szabályozza:

„27. §

(8) A szakiskolában - a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében - *felzárkóztató oktatás szervezhető azoknak a tanulóknak, akik alapfokú iskolai végzettség hiányában kívánnak bekapcsolódni a szakképzésbe.* A szülő legkorábban abban az évben kérheti, hogy gyermeke - az általános iskolai tanulmányai folytatása helyett - a következő tanítási évet a felzárkóztató oktatásban kezdhesse meg, *amelyben az betölti a tizenötödik életévét.* A hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának *minden esetben be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét, és azt megküldi a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadónak.* A felzárkóztató oktatásba *bekapcsolódhatnak azok a tanulók is, akik alapfokú iskolai végzettséggel rendelkeznek, de tanulmányaikat nem kívánják a szakiskola kilencedik évfolyamán megkezdeni, illetve folytatni.* Az, *aki a felzárkóztató oktatás megkezdésekor a tizenhatodik életévét nem tölti be, a továbbtanulási, pályaválasztási tanácsadó javaslata alapján kapcsolódhat be a felzárkóztató oktatásba.* A kötelező felvételt biztosító szakiskola, ha a tankötelezettség teljesítéséhez indokolt, megszervezi a felzárkóztató oktatást.

A felzárkóztató oktatás egy vagy két tanítási évig (tíz vagy húsz hónapig) tart. A felzárkóztató oktatást a következők figyelembevételével kell megszervezni:

a) A tanuló a felzárkóztató oktatás keretében elsajátítja azokat az ismereteket, amelyek a szakképzés megkezdéséhez szükségesek, továbbá megszerzi a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát). A tanuló a felzárkóztató oktatás sikeres befejezése után a szakképzési évfolyamon, évfolyamokon felkészül a szakmai vizsga letételére.

b) Ha a tanuló az általános iskola

- hatodik évfolyamát sikeresen befejezte, a kétéves (húsz hónapos),
- hetedik évfolyamát sikeresen befejezte, az egyéves (tíz hónapos) a felzárkóztató oktatás befejezéséről kiállított bizonyítvány alapfokú iskolai végzettséget tanúsít.

c) Ha a tanuló az általános iskola hat évfolyamánál kevesebb évfolyamot fejezett be sikeresen, a kétéves (húsz hónapos) felzárkóztató oktatás után alapfokú iskolai végzettség hiányában is megkezdheti tanulmányait az alapfokú iskolai végzettséghez kötött szakképesítés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában biztosítják az iskolai nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakasza követelményeinek az elsajátítását. Az alapfokú iskolai végzettség meglétéhez kötött szakképesítést igazoló bizonyítvány ebben az esetben alapfokú iskolai végzettséget is tanúsít.

d) Ha a tanuló az e bekezdésben meghatározottak szerint *nem szerezhet, vagy nem kíván alapfokú iskolai végzettséget szerezni, a felzárkóztató oktatásban egy évig (tíz hónapig)*

tartó szakképzést előkészítő évfolyam keretében a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemeket (kompetenciát) szerzi meg, és a szakképzési évfolyamon a szakmai és vizsgakövetelményekben meghatározott elméleti és gyakorlati tudáselemek (kompetencia) meglétéhez kötött szakképesítés megszerzésére készülhet fel.

e) Az, aki az e bekezdésben meghatározottak szerint alapfokú iskolai végzettséget szerzett, a nappali rendszerű iskolai oktatás keretében megkezdheti tanulmányait a szakképzési évfolyamon a tizedik évfolyam elvégzéséhez kötött szakképesítés megszerzése céljából, feltéve, hogy a szakképzési évfolyamok számát eggyel megnövelik, és a tanuló részére minden szakképzési évfolyamon legalább háromszázötven órában tanítják a nevelés-oktatás általános műveltséget megalapozó szakaszának követelményeit is.

f) Az e bekezdésben szabályozott oktatást az oktatásért felelős miniszter által e törvény 95. §-a (1) bekezdésnek j) pontja alapján kiadott pedagógiai rendszer alapján kell megszervezni.

g) A tanuló részére biztosítani kell a kollégiumi elhelyezést, ha e nélkül nem tudna bekapcsolódni a felzárkóztató oktatásba.”

Az idézett törvényrészletből jól látható, hogy a benne foglaltak nem egy időben születtek, az 1996-os első verzió óta a paragrafus több bekezdéssel gyarapodott, értelmezése bonyolulttá vált. A kutatás ennek a szabályozásnak a megfelelőségére vonatkozóan is gyűjtött információkat.

3. A kutatás menete, eszközei

Az I. ütemben tervezett feladatok, a kutatás előkészítése, az adatgyűjtés előkészítése, az adatlapok weblapra való felkerülése, a felhívó levelek expedálása, a kérdőív és az interjúterv elkészítése megtörtént. Ezt követte a II. ütemben a visszaérkezett adatok vizsgálata, korrekciója, rögzítése és a 2007/2008. tanév I. félévi adatainak összesítése, a felzárkóztató oktatást folytató iskolák és a szakképzést előkészítő évfolyamot szervező intézmények ezirányú adatainak összesítése évfolyamok és megyék szerint. A folyamatosság biztosítása érdekében a III. ütemben megtörtént a 2007/2008. tanév végi monitoring adatgyűjtés és adatkiértékelés is. A feladat elvégzésére a korábbi gyakorlatnak megfelelően augusztus - október között került sor.

A kutatás keretében 17 iskolában készült 3-3 interjú, az iskola, vagy a felzárkóztató program vezetőjével, egy a programban dolgozó tanárral vagy szakoktatóval, és 2 tanulóval melyekről azonos szempontsor alapján minden esetben írásos feljegyzés készült. („Jelentés a felzárkóztató program szerint oktató szakiskolában szerzett tapasztalatokról” összesen 51 db). A legtöbb esetben az interjúk készítői tanórát/foglalkozást is látogattak a vizsgált csoportban.

4. Az iskolák számára küldött adatlapok, az adatkérés és -közlés módja

A szakiskola 9-10. évfolyamát érintő monitoring adatkérésről az érintett intézményeket a 2007/2008. tanév első félévében az NFSZI honlapján és a korábbi gyakorlat szerint ezzel egy időben elküldött felkérő levélben tájékoztatták a szervezők. 2008 őszétől már csak a honlapon jelentették meg a felhívást, mégpedig 2 alkalommal. Részben ennek a következménye, hogy a félévben együttműködő 286 iskola helyett mindössze 166 küldött a teljes tanévre vonatkozó adatokat. Ez utóbbiak közül 59 iskolában, a választ adók 1/3 részében működnek szakiskolai felzárkóztató osztályok/csoportok. A félévi adatok szerint 58 iskolában voltak felzárkóztató osztályok/csoportok, az arányuk 1/5 rész volt. Ismereteink szerint ennél 15-20%-kal több

szakiskolában szerveznek felzárkóztató osztályokat, de teljes képet soha nem kaphatunk a válaszadás önkéntessége miatt.

Az ismételt felhívás után több iskola jelezte, hogy nincs kapacitásuk az NFSZI honlapjának napra kész olvasására, illetve számos csoport és szervezet kéri hosszabb-rövidebb kérdőívek kitöltését az intézményektől, amit megterhelőnek érznek.

Továbbra is gondot jelentett és ismételt egyeztetést igényelt, hogy a felzárkóztató oktatás különféle formáira vonatkozó adatokat nem a megfelelő sorokban helyezte el a választ adók mintegy fele. Ezután került sor az adatok rögzítésére, a korábbi táblázatokba való beépítésére, illetve az adatok elemzésére.

Az adatlapok annyiban tértek el a korábbiaktól, hogy az első adatlapon szerepeltek az adatot szolgáltató, az oktatást ténylegesen végző intézmények és az ún. székhely intézmények elérhetőségének adatai, mivel e tanév végén is számos iskolaösszevonás történt. A kutató csoportnak a további vizsgálatokban és a konzultációk, esetleges pályázatok kapcsán a szakiskolai oktatást és a felzárkóztató oktatást ténylegesen végző intézményekkel szükséges kapcsolatot fenntartania, ugyanakkor a létrejött nagyobb szervezetek vezetőit is tájékoztatni kell a tevékenységéről, mert számukra szintén információt kell nyújtani.

Változás a korábbiakhoz képest, hogy a felzárkóztató oktatás bármely formáját működtető iskolának még egy 3. adatlapot is ki kellett tölteniük a felzárkóztató oktatás 2008/2009. évi adataira, többek között a pedagógusok munkáját segítő szakemberekre vonatkozóan is. A tanév végi adatlapokat az 1. számú melléklet tartalmazza.

5. Az iskolák adatlapokon szolgáltatott információinak elemzése

A „többségi” (normál) szakiskolai osztályok körében gyűjtött adatokat a lemorzsolódásról és a bukásokról az első félév, majd a tanév végén - három év vonatkozásában - a 2. számú melléklet 1. és 2. táblázata tartalmazza.

Nem változtak a korábbi tendenciák, azaz a legtöbb tanuló a 9. évfolyam első félévében bukik meg és a lemorzsolódás a 9. évfolyamon a legnagyobb. E táblázatok adatai a felzárkóztató oktatást szervező iskolák többségi osztályainak adatait is tartalmazzák. Az év végi adatok összefüggései tekintetében az utolsó tanév adatai is összecsengenek a korábbi évek adataival.

Az év végi javító- és osztályozóvizsgák adatainak összehasonlítása szintén három tanév vonatkozásában történt. A 9. évfolyamon megbukott tanulók körében évről évre csökken a javítóvizsgára jelentkezők száma és aránya, a sikertelenül vizsgázók többsége továbbra is korábbi kibocsájtó iskoláját választja az ismétlésre. Az arányok közötti eltérést az utolsó tanév esetében feltehetően az okozza, hogy az összegyűjtött adatok száma, amelyekből az arányszámok adódnak, jelentősen elmarad az előző évekéétől. (2. számú melléklet, 3.-4. táblázat)

A 2. számú melléklet 5-6. táblázata ugyancsak a szakiskolai többségi tanulókról gyűjtött adatokat dolgozza fel évfolyamok szerint, mégpedig abban a megoszlásban, hogy a pedagógiai programok elkészítésénél az egyes iskolák milyen arányban alkalmazzák a különböző szakiskolai kerettanterveket/óraterveket. A táblázatok 2 tanév adatait összesítik, mivel a projektalapú, moduláris kerettanterv kihirdetésére 2006 nyarán került sor. Korábban

ezt a tantervet csak a kidolgozásában is részt vevő iskolák alkalmazhatták kísérleti jelleggel az SZFP I. program keretében.

A különböző kerettantervek térnyerése folyamatosan változik. Örvendetes, hogy a 2007/2008. évi tanévben vizsgált 166 iskola közül 52-ben alkalmazzák már a projektalapú moduláris kerettantervet, ami megegyezik az előző tanévi adattal, amely 314 iskolától származott. Ebben a kérdésben kifejezetten sajnálatos az iskolák adatközlésében tapasztalt passzivitás, mert nem lehet megbecsülni, hogy valójában hány iskolában van már jelen a moduláris tanterv. Az új kerettanterv alkalmazása felmenő rendszerben történik, de nem ritka az sem, hogy a korábbi és az új kerettanterv szerint is dolgoznak egy időben. A későbbiekben érdemes megvizsgálni, hogy milyen szempontok szerint választják ki a különböző tanterv alapján haladó osztályok tanulóit, illetve az ott dolgozó pedagógusokat az iskolák vezetői, közösségei.

A felzárkóztató oktatás különböző fajtái ugyan elkülönülnek a közoktatásról szóló törvényben, ennek ellenére fontos pontosítani az egyes oktatási formák tanulmányi területeit. Ez történt meg 2008 szeptemberében, amikor az Oktatási és Kulturális Minisztérium közleményben adta meg az október 1-jei statisztikával kapcsolatos jegyzékbe felvehető tanulmányi területeket - többek között a szakiskolákra vonatkozóan is - a középfokú beiskolázás adatainak pontos rögzítése érdekében.

A 2007/2008. tanév végi monitoring adatgyűjtése során 59 iskola jelezte, hogy felzárkóztató osztályokat/csoportokat működtet. 10 hónapos felzárkóztató oktatás 8; 20 hónapos felzárkóztató oktatás 12 iskolában folyt. Szakképzést előkészítő évfolyamot 47 intézmény működtetett. Ezen iskolák az ország 7 régiójában vannak, megyeszékhelyen és megyei jogú városban 22, városban 26, nagyközségben 1, községben 4 iskola.

Régiók szerint:

Észak-Magyarországon 10 településen,
Észak-Alföldön 14 településen,
Dél-Alföldön 7 településen,
Közép-Magyarországon 2 településen (egyik a főváros),
Közép-Dunántúlon 7 településen,
Nyugat-Dunántúlon 2 településen,
Dél-Dunántúlon 3 településen működnek.

Ismereteink szerint pl. Baranya, Bács-Kiskun, Győr-Moson-Sopron megyében is jóval több intézményben folyik felzárkóztató oktatás, mint ahány helyről adatot küldtek.

A felzárkóztató oktatás típusa szerint:

- 10 hónapos felzárkóztató oktatás alapfokú iskolai végzettség tanúsításával (az általános iskolai tanulmányok helyett a 15. életévét betöltő és a 7. évfolyamot sikeresen befejezett tanulók számára) Az 1. számú adatlapon: 1 éves felzárkóztató Kt. 27.§ (8) b) szerint.
- 10 hónapos felzárkóztató oktatás alapfokú iskolai végzettség tanúsításával (az általános iskolai tanulmányok helyett a 15. életévét betöltő és a 6. évfolyamot sikeresen befejezett tanulók számára) Az 1. számú adatlapon: 2 éves felzárkóztató Kt. 27.§ (8) b) szerint.
- 10 hónapos, a szakképzést előkészítő oktatás a szakképzésbe történő bekapcsolódáshoz szükséges elméleti és gyakorlati tudáselemek megszerzésére, alapfokú iskolai végzettség megszerzése nélkül Az 1. számú adatlapon: SZFP szakképzést előkészítő évfolyam (10 hónapos reintegráció) Kt. 27.§ (8) d) szerint.

Az előző felsorolás az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2008. szeptember 30-án kiadott közleményének megfeleltetése.

A felzárkóztató iskolák múlt tanév végi adatait a 2. számú melléklet 7. táblázata tartalmazza. A táblázatban szerepelnek a többségi (normál) szakiskolai osztályok lemorzsolódási és bukási adatai, melyekhez igen közel állnak a felzárkóztató oktatást is szervező iskolák többségi osztályaitól származó adatok, pl. a lemorzsolódás, bukások arányszámai. A felzárkóztató évfolyamokon folyó munka nehézségét, az oktatásban részt vevők tanév közbeni erős fluktuációját mutatja, a kimaradók relatíve nagy száma.

A felzárkóztató osztályokban fontos szerep jut a pedagógusok munkáját segítő szakembereknek, akiknek száma nőtt az előző évihez képest, de még most sem elegendő. A 2008/2009. tanévben indított felzárkóztató osztályokban/csoportokban folyó munkát 59 iskolában összesen 28 orvos, 19 pszichológus, 60 felzárkóztató (diplomás, vagy tanfolyamot végzett fejlesztő) pedagógus, 24 szociálpedagógus, 19 szabadidő-szervező tanár, 13 pedagógiai asszisztens, 10 szociális munkás és 7 egyéb szakember (pszicho-pedagógus, mentálhigiénikus végzettségű tanár, stb.) segíti. 2008 őszétől 35 fővel több segítő van jelen az iskolákban. Egyes szakemberek nem tartoznak az intézmény dolgozói közé, de jó az együttműködés a pedagógusok és közöttük. Egyetlen segítő szakember sincs 7 iskolában. Az ellátottság azokban az intézményekben a legjobb, amelyek speciális szakiskolai profillal is rendelkeznek, vagy már régóta részt vesznek a felzárkóztató oktatás valamelyik formájában. Több olyan intézmény van, ahol 7-10 szakember is tevékenykedik a fentiek közül. Az eredményesség feltétele a rendszeresség, a csoporttal, vagy csoportokkal való szoros kapcsolattartás, a közös munka.

A monitoring adatgyűjtés alapján kimutatható, hogy a kutatásban szereplő 166 iskola közül a 2008/2009-es tanévben 4 iskolában 1 éves, 5 iskolában egy és két éves, 8 iskolában két éves felzárkóztató oktatás folyik és 47 iskola indított egy, vagy két szakképzést előkészítő csoportot. Összesen 1620 tanuló kezdte meg ezekben az osztályokban/csoportokban a tanévet. A 20 hónapos felzárkóztató oktatás nem ritkán úgy valósul meg, hogy az iskolák egy része egyik évben csak első, a másik évben csak második évfolyamot indít, mivel a fenntartó több csoport működtetéséhez nem biztosítja a feltételeket. A csoportok számának változása adódhat a jelentkezők hiányából, vagy abból, hogy a településen másik iskola is szervez ilyen képzést, illetve újabban az általános iskolák is inkább visszatartják túlkoros tanulóikat. Minden évben van olyan iskola, ahol szüneteltetik a felzárkóztató oktatást és olyan is, ahol bevezetik azt.

Az iskolák önkéntes adatszolgáltatása nem teszi lehetővé, hogy a felzárkóztatás helyzetéről teljes körűen tájékozódjunk. Erre az országos Közoktatási Információs Rendszert kell képessé tenni. A további kutatás a felzárkóztató oktatás szervezésének, módszereinek finomításához, háttéradatainak megismeréséhez és ezáltal eredményességéhez járulhat hozzá.

6. A helyszíni interjúk készítésének menete, a lebonyolítás módja

Az interjúkat 5 szakértő készítette az alábbi szempontsor figyelembe vételével, melyet a kutatásban részt vevők közösen alakítottak ki.

A szempontok a következők voltak:

Az iskola bemutatása iskolai dokumentum alapján

(Ez lehet az iskola által készített pályázati anyagból vagy beszámolóból vett részlet)

1. Mikor alapították?
2. Ki a fenntartó (változott-e)?
3. Hogyan alakult az iskola szakmai profilja, beiskolázási körzete?
4. Hogyan alakult az iskola tanulólétszáma, a tantestület létszáma, a személyi feltételek?
5. Milyen a jelenlegi helyzet beiskolázás, általános képzés, szakképesítésekre felkészítő szakmai képzés, tanulmányi eredményesség, tanári ellátottság, finanszírozás vonatkozásában?
6. Milyen az iskola tantermi és eszközellátottsága szaktantermek, tornaterem, tanműhelyek vonatkozásában?

Az interjút készítő megfigyelése alapján szerzett benyomások

Az iskola tárgyi feltételeiről

1. Az iskola környezete
2. Az iskola épületé(ei)nek általános állapota
3. Az iskola belső berendezéseinek, felszereltségének helyzete (milyen eszközök állnak rendelkezésre, mennyire korszerűek)
4. Általános benyomás az iskola tisztaságáról

Az iskola személyi feltételeiről

1. Általános benyomás a nevelőtestületről
2. Általános benyomás a tanulók viselkedéséről
3. Az iskola vezetőinek, oktatóinak, tanulóinak hozzáállása az interjúkészítéshez

Óralátogatásról

1. Melyik évfolyam, melyik osztályában történt a látogatás?
2. Ki tartotta az órát?
3. Mi volt az óra típusa (vegyes, új anyag feldolgozó, ismétlő, tudásszintmérő stb.)?
4. Mi volt a tematika (ha meghatározható: tantárgy, projekt neve)?
5. Mi volt az oktatási és a nevelési cél?
6. Milyen volt az óra menete?
7. Melyek voltak a tanári munka főbb jellemzői?
8. Melyek voltak a tanulói munka főbb jellemzői (munkaforma, aktivitás, fegyelmezettség, produktum)?
9. Milyen módon történt a tanulók teljesítményének értékelése?
10. Milyen volt a tanulók teljesítménye?
11. Összességében mennyire érte el az óra a kitűzött célokat?

Az interjút adók elmondása alapján szerzett információk

Az iskola helyzete

1. Történt-e az iskola életében az utóbbi 3 évben jelentős változás (iskola-összevonás, a fenntartó változása, TISZK-hez csatlakozás, az iskola képzési profiljának változása vagy egyéb)?
2. Ha történt változás, ennek milyen pozitív és milyen negatív következményei vannak?
3. Mi az iskola beiskolázási körzete?
4. Hogyan alakult az iskolában a tanulók létszáma?
5. Milyenek az iskolában az oktatás személyi feltételei?
6. Milyenek az iskola tárgyi feltételei (épületek, tantermek, tanműhelyek, külső gyakorlóhelyek, felszerelések, taneszközök, alapanyagok a képzéshez) a felzárkóztatáshoz és a hátrányos helyzetű tanulók szakképzéséhez?
7. Hogyan oldják meg az iskola tárgyi feltételeinek szinten tartását, az eszközök karbantartását? Vannak-e e téren nehézségeik?
8. Hogyan minősíthetők az iskola finanszírozási feltételei (költségvetési normatív támogatás, fenntartói kiegészítő hozzájárulás, vállalatok, cégek közvetlen fejlesztési támogatása szakképzési hozzájárulásuk terhére, pályázatok, szponzorok stb.)?

A felzárkóztató oktatás megszervezése

1. Mióta folyik az iskolában felzárkóztató oktatás?
2. A program indítását ki kezdeményezte, mi motiválta az iskolát arra, hogy felzárkóztató oktatást indítson, milyen módon kerültek a felzárkóztatást végző iskolák körébe?
3. Mikor, milyen képzési formát választottak, változtattak-e időközben a hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatásához, szocializálásához, szakképzésének előkészítéséhez szükséges képzési formán?
4. Ha változtattak, mi volt annak az oka, mi lett a következménye?
5. Hány csoport, ezen belül hány tanuló vesz részt jelenleg felzárkóztató oktatásban, annak mely formájában (2001. évi kerettanterv szerinti felzárkóztató vagy szakmai előkészítő „reintegrációs” vagy egyéb)?
6. Milyen arányban vannak jelenleg a szakiskola beiskolázási körzetében olyan tanulók, akik számára további speciális képzési programokra lenne szükség az eredményességhez? Nőtt vagy csökkent az ilyen tanulók száma az utóbbi 3 évben?
7. Hogyan érik el a szakmai előkészítő osztályba beiskolázandó hátrányos helyzetű fiatalokat, hogyan folyik a tanulók toborzása?
8. Hogyan helyezték el az iskolában a hátrányos helyzetű csoportot (milyen épületben, milyen tanteremben, szegregáltan vagy integráltan, stb.)?
9. Hány pedagógus és egyéb szakember foglalkozik jelenleg a felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulókkal?
10. Mely területen kiváló, jó, közepes illetve gyenge vagy hiányzó a jelenlegi szakember-ellátottságuk – beleértve a közismereti és szakmai tanárokat, szakoktatókat, szociális munkásokat, pszichológusokat és egyéb speciális szakértelmű közreműködőket szakterületük oktatása és a nevelésre, szocializálásra, devianciák kezelésére való képzettségük és alkalmasságuk szempontjából - a hátrányos helyzetű célcsoport szakiskolai felzárkóztató vagy szakmai előkészítő (reintegrációs) és szakmai oktatásához?
11. Hogyan választják ki a felzárkóztató csoporttal foglalkozó pedagógusokat?
12. Hogyan készültek fel a pedagógusok a felzárkóztatásra?
13. Mekkora a fluktuáció a felzárkóztatást végző tanárok körében?

14. Hogyan viszonyult az iskola nevelőtestülete a felzárkóztató oktatás bevezetéséhez és működtetéséhez?
15. A hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatásukat követően ill. azzal párhuzamosan az iskolában iskolai rendszerű oktatás keretében milyen szakképesítések megszerzésére készülhetnek fel?
16. Van-e az iskolában lehetőség felnőttképzés keretében a felzárkóztatást követően szakképesítés szerzésére, ha van, mely szakmákban?

A felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulók

1. Kiket iskoláztak be a felzárkóztató (szakmai előkészítő) oktatásra (végzettség, életkor, lakóhely stb. szerint)? Honnan szereztek tudomást az érintettek a felzárkóztató oktatásba való bekapcsolódás lehetőségéről?
2. Mely területeken vannak a felzárkóztató oktatásra beiskolázott tanulók előzetes felkészültsége, szocializációja terén a legfőbb hiányosságok?
3. Milyen a tanulási és munkamotiváltság beiratkozáskor a hátrányos helyzetű tanulók körében?
4. Milyen a felzárkóztatásba bekapcsolódó tanulók családi háttere, milyenek a szociális körülményei?
5. Hogyan viszonyultak a tanulók szülei a szakmai előkészítő évfolyamra történő beiskolázáshoz?
6. Kik a tanulók példaképei?
7. Milyen a tanulók jövőképe?

A tanulókkal való foglalkozás megvalósítása

1. Milyen oktatásszervezési forma, foglalkozási módszer domináns a szakmai előkészítő oktatás során?
2. Volt-e az iskolába kerülő hátrányos helyzetű tanulók számára felzárkóztatásuk megkezdése előtt előzetes tudásfelmérés, ha volt, annak eredményét hogyan tudták hasznosítani?
3. Van-e a felzárkóztató tanári közösségnek éves munkaterve?
4. Készítenek-e a tanulók számára egyéni fejlesztési tervet?
5. Hogyan valósul meg az iskolában a hátrányos helyzetű fiatalokkal való foglalkozás?
6. Melyik foglalkozási forma, módszer, módszeregyüttes volt a leghasznosabb, és melyik volt kevésbé eredményes a felzárkóztató oktatásban?
7. Milyen az iskolában a felzárkóztató oktatásban a tanár-diák viszony, mi jellemzi azokat a kollégákat, akik sikeresek, és mi azokat, akik kevésbé sikeresek a tanulók motiválása, az iskolai fegyelem betartatása terén?
8. Hogyan vált be a gyakorlatban az iskola felzárkóztató helyi programja, kellett-e a programot menet közben módosítani? Ha igen miért, milyen téren?
9. Volt-e igény, ha igen, milyen területen, kik részéről a kötelező tananyagon kívüli témákra, tanórákon kívüli foglalkozásokra?
10. Milyen mértékben tudták a tanórán kívüli foglalkozásokra vonatkozó igényeket kielégíteni?

A felzárkóztató oktatás eredményességi mutatói

1. Milyenek az iskola eredményességi mutatói a hátrányos helyzetű célcsoport számára biztosított felzárkóztató vagy szakmai előkészítő (reintegrációs) évfolyamokon, ezek általában jónak vagy gyengének ítéelhetők? Melyek ezen a téren az erősségek, a gyengeségek?

2. Hogyan változik a tanulási és munkamotiváltság a hátrányos helyzetű tanulók körében a felzárkóztató oktatás során?
3. Milyenek az iskola eredménytelenségi mutatói a hátrányos helyzetű célcsoport számára biztosított felzárkóztató és a szakképző évfolyamokon, melyek a tanulók tanulmányi eredménytelenségének, a lemorzsolódásnak a jellemző okai?
4. Hogyan alakultak az iskolában a hátrányos helyzetű tanulók számára szervezett oktatásban a tanulók mulasztási adatai, ezen belül az igazolatlan mulasztások óraszám, igazolatlanul mulasztó tanulók száma a különböző évfolyamokon?
5. Milyen az iskolában a felzárkóztató oktatásban résztvevőknél a fegyelmi helyzet, voltak-e az iskolában kirívó fegyelmi ügyek (magatartási devianciák, szenvedélybetegségek, igazolatlan mulasztások stb. miatt)?
6. Ha voltak, jellemző-e, hogy melyik évfolyamokon, hogyan kezelték azokat, mi lett a következményük?
7. Változik-e az ilyen ügyek jellege, mennyisége az utóbbi 3 évben?
8. A felzárkóztató oktatásban résztvevők fegyelmi helyzete mennyiben egyezik, vagy különbözik a hagyományos képzésben résztvevőektől?
9. Milyen eszközökkel próbálják a hátrányos helyzetű fiatalok szakiskolai oktatásában a tanulók sikertelenségét, a bukásokat és a lemorzsolódást csökkenteni?
10. Milyen eredményeket értek el, illetve kudarcokat szenvedtek el a bukások és lemorzsolódás csökkentése terén? Melyek a siker és melyek a kudarc okai?
11. Milyen a hátrányos helyzetű tanulók és szüleik elégedettsége a felzárkóztató oktatással kapcsolatban? Végeztek-e erre vonatkozóan objektív méréseket?
12. Milyen arányban tanulnak tovább és milyen szakmákban szakképző évfolyamokon a felzárkóztató oktatást eredményesen befejezett tanulók?
13. Hogyan állják meg a helyüket a szakképzésben a felzárkóztató oktatásból odalépett tanulók, van-e e téren domináns eltérés a „normál” 9.-10. évfolyamokról jött tanulókhoz képest?
14. Vannak-e információik a felzárkóztató oktatást követően szakképzettséget szerzettek elhelyezkedéséről, a munkáltatók megelégedettségéről?

A felzárkóztató oktatás külső feltételei

1. Melyek jelenleg az országos és a helyi körülmények alakulásáról az iskolában domináns álláspontok?
2. Szükségesnek tartanának-e több, és speciálisabb felkészítést felzárkóztatásban részt vevő tanáraik számára, ha igen milyen területeken?
3. Mik a tanárfelkészítés időbeni, terhelés szerinti, finanszírozási korlátai?
4. Szükséges-e, ha igen, milyen mértékben, módon és területeken kellene növelni az oktatás finansziális és szakmai támogatását az eredményesség fokozása érdekében?
5. Mennyire megfelelő, kiszámítható és követhető a hátrányos helyzetű célcsoport szakiskolai képzésének jogi szabályozása?
6. Milyen központi intézkedések segítenék a hátrányos helyzetű célcsoport képzése során az eredményesebb munkát?
7. Milyen központi, regionális vagy helyi segítséget kaptak, kapnak, és kitől a szakképzés munkaerő-piaci helyzetének követéséhez?
8. Milyen a kapcsolatuk a környező munkaadókkal, és miben nyilvánul meg a kapcsolat?
9. Milyen a kapcsolatuk a munkaerőpiaci szervezetekkel, és miben nyilvánul meg a kapcsolat?
10. Milyen a kapcsolatuk a kamarával, miben nyilvánul meg a kapcsolat?
11. Milyen a kapcsolatuk a szakmai szervezetekkel, miben nyilvánul meg a kapcsolat?
12. Van-e kapcsolatuk más szakiskolákkal? Ha van, miben nyilvánul meg az együttműködés?

13. Milyen segítséget kapnak a pedagógiai munkához a pedagógiai intézetektől, az NSZI-től, NSZFI-től, az illetékes minisztériumoktól?
14. Milyen egyéb szervezettel, intézménnyel van kapcsolatuk, és miben nyilvánul meg az iskolai munka segítése érdekében?

Fontos szempontként fogalmazódott meg, hogy a helyszíni vizsgálat ne csak a felzárkóztató oktatás szűkebb körülményeire terjedjen ki, mert a tágabb környezet és a magyar iskolarendszerben most folyó generális változások adott iskolában megmutatkozó hatásainak figyelembe vétele nélkül nem értékelhető reálisan a hátrányos helyzetűek képzésével kapcsolatos munka. Célként fogalmazódott meg az is, hogy ugyanazokra a kérdésekre az iskolavezetők és a képzést közvetlenül végző oktatók, valamint az oktatók és a tanulók egymástól függetlenül válaszoljanak, ezért minden esetben azt kértük az iskoláktól, hogy az interjúk felvétele az interjúalany és a készítő között négy szemközti folyjék le. Ennek alapján lehetővé vált, hogy egyes kérdésekben különböző nézőpontból eltérő vélemények fogalmazódjanak meg. A szakértőknek a vizsgálat során saját közvetlen benyomásaikról is be kellett számolniuk, illetve azokat és az interjúban elhangzottakat össze kellett hasonlítaniuk.

Az iskolák kiválasztása során két fő rendező elv érvényesült:

- A területi eloszlás földrajzilag nagyjából egyenletes, és a felzárkóztatást végző iskolák számarányához igazodó legyen.
- Olyan iskolák látogatására kerüljön sor, ahol az elmúlt 5 évben hasonló céllal ennek a kutatássorozatnak a keretében nem jártak interjúkészítők.

A második elv érvényesítése miatt kimaradtak a vizsgálatból a 2001. évi önálló felzárkóztató kerettanterv alapján hátrányos helyzetű fiatalok képzését végző ún. bázisiskolák, valamint a 2007. évi kutatás során felkeresett intézmények. Amennyiben a kutatássorozat folytatódik, a következő évben ezekben az iskolákban célszerű lenne visszatérő vizsgálatot folytatni, melynek során feltárhatók lennének az időközben bekövetkezett változások.

Az e kutatás során felkeresett iskolák a következők:

1. FVM Közép-Magyarországi Agrár - szakképző Központ, Bercsényi Miklós Élelmiszeripari Szakképző Iskola, Kollégium és FVM Gyakorlóiskola
1106 Budapest, Maglódi út 4/b.
Telefonszáma: 1/433-1200
E-mail címe: iskola@bercsenyi-bp.sulinet.hu
2. Kossuth Zsuzsanna Szakképző Iskola és Kollégium
2370 Dabas József Attila út 107.
Telefonszáma: 29/560-670
E-mail címe: kzsdabas@kzsdabas.sulinet.hu
3. Dunaferr Szakközép- és Szakiskola
2400 Dunaújváros, Vasmű tér 1-2. (Tel: 25/413-842)
2400 Dunaújváros, Apáczai Csere János utca 13. (tagintézmény)
Telefonszáma: 25/403-384
E-mail címe: iskduna1@dunanet.hu

4. József Attila Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium
3200 Gyöngyös, Kócsag utca 36-38.
Telefonszáma: 37/311-857
E-mail címe: jaszk@jozsefa-gy.sulinet.hu

5. Móricz Zsigmond Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium
4484 Ibrány, Petőfi út 1.
Telefonszáma: 42/200-128
E-mail címe: mzsgszki@hu.inter.net
Telephely: Tiszabercel, Fő út 80.
Telefonszáma: 42/204-600

6. Eötvös Lőránd Szakközép- és Szakiskola
2840 Oroszlány, Asztalos János utca 2.
Telefonszáma: 34/360-166
E-mail címe: info@elmk.hu

7. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Ipari, Mezőgazdasági, Kereskedelmi és Vendéglátóipari
Szakképző Iskola és Kollégium a vizsgált iskola
5130 Jászapáti, Vasút u. 4.
Telefonszáma: 57/540-260
E-mail címe: ikviszi@freemail.hu

A jogutód intézmény:
Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Mészáros Lőrinc Gimnázium, Szakképző Iskola és
Kollégium
5130 Jászapáti, Vasút u. 2.
Telefonszáma: 57/549-960
E-mail címe: mlgsz@meszaros-jpti.sulinet.hu

8. Dózsa György Gazdasági, Műszaki Szakközépiskola, Szakiskola és Kollégium
6300 Kalocsa, Asztrik tér 7.
Telefonszáma: 78/462-600
E-mail címe: mszki.kalocsa@t-online.hu

9. Építőipari, Faipari Szakképző Iskola és Kollégium
7400 Kaposvár Cseri út 6.
Telefonszáma: 82/320-740
E-mail címe: epitoipari@epitoipari-kap.sulinet.hu

10. Berg Gusztáv Szakiskola
9330 Kapuvár, Berg Gusztáv u. 2.
Telefonszáma/Fax: 96/241-333
E-mail címe: igazgato@mail.ipari-kapuvár.sulinet.hu

11. Bánki Donát Szakképző Iskola
2870 Kisbér, Wenckheim Béla u. 28-30.
Telefonszáma: 34/352-641
E-mail címe: bdszi@freemail.hu

12. Zsigmondy Vilmos és Széchenyi István Szakképző Iskola
8800 Nagykanizsa Hunyadi utca 18,
Telefonszáma: 93/518-900
E-mail címe: zsvszi@nagykanizsa.hu

13. József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola
4090 Polgár, Kiss Ernő u. 10.
Telefonszáma: 52/391-544
E-mail címe: jagszipolgar@freemail.hu

14. Hansági Ferenc Vendéglátóipari és Idegenforgalmi Szakiskola és Szakközépiskola
6725 Szeged, Kenyérgyári út 8.
Telefonszáma: 62/547-240
E-mail címe: titkarsag@hansagi.sulinet.hu

15. Szolnoki Szolgáltatási Szakközép- és Szakiskola Ruhaiipari Tagintézmény
5000 Szolnok, Áchim András u. 12-14.
Telefonszáma: 56/426-036
E-mail címe: riszi@riszi.sulinet.hu

16. Tiszavasvári Középiskola, Szakiskola és Kollégium, Vasvári Pál Tagintézmény
4440 Tiszavasvári, Petőfi u.1.
Telefonszáma: 42/373-992
E-mail címe: vpkszk@vpkszk.sulinet.hu

17. Kecskeméti Humán Középiskola, Szakiskola és Kollégium
Széchenyi István Idegenforgalmi, Vendéglátóipari Szakközépiskola és Szakiskolája
6000 Kecskemét, Nyíri u. 32.
Telefonszáma: 76/485-311
E-mail címe: titkarsag@szechenyi-kkt.sulinet.hu

7. A interjúk alapján szerzett tapasztalatok összegzése

7.1 Az iskolák helyzete

A vizsgált intézmények között vannak nagy múlttal rendelkező iskolák (amelyeket 100-120 éve, az ipari tanoncképzés kezdetén alapítottak), ezek az iskolák a magyar szakképzés kialakulásának és történeti formálódásának hű képét mutatják. A legfiatalabb intézmények létrejötte a 90-es évekhez kötődik, többnyire némi előzménnyel. A rendszerváltozás után a szakképzésben történt változások valamennyi intézményben jól követhetők, az iskolák szervezeti formálódása, működése azóta eltérő mértékben ugyan, de nehézségekkel terhelt.

Valamennyi kutatásba most bevont iskolában folyik „többségi” („normál”) képzés, ezek az intézmények a Szakiskolai Fejlesztési Program keretében vállalkoztak a jelenleg folyó felzárkóztató oktatás megszervezésére is.

A legtöbb iskola helyzete az elmúlt 3 évben is jelentősen megváltozott. A legjellemzőbb két változás:

- A fenntartó iskolákat vont össze.
- Több szakképző iskola TISZK-be tömörült.

A fenntartók többsége városi illetve a megyei önkormányzat, de alapítványi fenntartású iskola is van a vizsgáltak körében. A fenntartó által végrehajtott iskolaösszevonások következtében különböző funkciójú, vagy különböző településeken működő iskolák kerültek közös igazgatás alá, így gimnázium, szakközépiskola és szakiskola, vagy általános iskola és több középiskola, esetleg a konglomerátumhoz kollégium is tartozik.

A TISZK-ekhez való csatlakozást két fő tényező motiválta:

- Európai Unió támogatásból fejlesztési támogatás elnyerése.
- A szakképzési hozzájárulás közvetlen gazdálkodó szervezettől történő támogatásának elérése.

Nagy különbség van a TISZK-ekhez való csatlakozás terén aszerint, hogy az iskola az első 16 TISZK tagja lett-e (pl. Oroszlány (31963), Kecskemét (201176)), vagy pedig a második hullámban kényszerültek TISZK-be lépni (az iskolák többsége). Az első körben egy TISZK-hez 5-8 iskola kapcsolódott, amelyek területileg is viszonylag közel, legalább egy régióban vannak, és már úgy-ahogy közösen működnek, és műhelyeiket EU forrásból felszerelték. A második körben azonban jórészt kényszerszertársulások találhatók, akik azért egyesültek, mert különben – a megváltozott jogszabály miatt – egyik iskola se juthatna hozzá a szakképzési hozzájárulásból közvetlen fejlesztési támogatáshoz. Ezek között vannak ún. „virtuális” TISZK-ek is, amelyekbe tartozók úgy gondolják, és viszonylag nyíltan hangoztatják is, hogy mindenki csinálja tovább a maga dolgát úgy, mint eddig, csak ezentúl egy közös „kalapból” veszik vissza a saját maguk által szerzett támogatást. (A szakértő megjegyzése: Ha ma úgy is gondolják, nem biztos, hogy meg fogják tudni tenni.)

A közelmúltban végrehajtott többirányú átszerveződésnek, amit ezeknek az iskoláknak úgymond át kellett vészelniük, látható jegyei és következményei vannak: A többcélú (vagy még több célú) intézménnyé válás, helyileg szórt elhelyezkedés, névváltozások, kényszerű profilváltás, az új feladatok felvállalása, a tartalmi változások stb. mind közrejátszanak abban,

hogy kevesebb energia és idő jut a legalapvetőbb nevelési és oktatási problémák kezelésére, megoldására.

A vizsgálat idején is voltak még folyamatban lévő változások (pl.: Földművelési és Vidékfejlesztési Minisztérium, mint fenntartó 18 iskolájából 3 TISZK-et hozott létre, központjai Jánoshalma, Szekszárd-Palánk és Budapest, Bercsényi (35385). Az FVM Középmagyarországi Szakképző Központ 2008. szeptember 1-jével jött létre, a Bercsényi (35385) lett a központja, további 3 iskola - Varga Márton, Vác, Piliscsaba - csatlakozott hozzájuk.). Egyes iskolák esetében az intézményösszevonás eldöntetlensége vagy az esetleges megszűnés veszélye következményeként szorongást keltő bizonytalanság érzékelhető különösen a kisebb tanulólétszámmal rendelkező intézményeknél.

Az iskolák egy részénél a beiskolázási körzet az összevonások, a profilbővülések következtében módosult. Bár több iskola tekintetében hivatalosan nem változott, mégis egyre gyakoribb a kistérségi vonzáskörzetet átlépő, akár több megyét is átfogó beiskolázás, de a kisebb létszámú iskoláknál ennek ellenkezője, a beiskolázási terület szűkülése is előfordult. Jellemzővé vált a megmaradás érdekében a tanulókért való versengés. A tanulókért folyó harc pozitív következménye a profilbővítés (olykor munkaerőpiaci igények szerinti, olykor csak divatos képzések irányába), az innovatív munka fokozása, új feladatok önként vállalása. Legjellemzőbb a profilváltás, új képzési irányok kijelölése, intézményi célok módosulása, új célcsoportok képzésbe vonása. A több lábbon állás, a tanulólétszám megőrzése, ezzel együtt a pedagóguselbocsátás megelőzése, néhány esetben a megmaradás, illetve az önállóság megtartása ösztönözte e lépésekre az iskolavezetőket, zömében a tantestületek támogatásával. Így kerültek előtérbe a helyi igények alapján történő képzési programok, szakterület nélküli speciális tartalmak felvétele, pl. sportosztály, nyelvi tagozatos csoport szervezése, a felnőttképzés indítása, a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztató oktatásának bevezetése, roma fiatalok beiskolázása.

Vannak intézmények, ahol a tanulólétszám stagnál, van ahol az épületek befogadóképessége szab határt a létszám növekedésnek pl. Dabas (32646). Az iskolák nagy részénél folyamatos enyhe tanulólétszám csökkenés tapasztalható. Ennek okai vélhetően a demográfiai folyamatok alakulása, a szakiskola presztízsének alacsony volta, a szakközépiskolák és gimnáziumok elszívó hatása, az egyes intézmények nem megfelelő szakma kínálata (kevésbé vonzó szakmák), az iskolák mozgásterének szűk volta és rugalmatlansága (fenntartó engedélyéhez kötöttsége), illetve az egyre növekvő konkurenciaharc (jobb feltételekkel működők előnye, nagy iskolák szélesebb szakmakínálata stb.)

A tantestületek létszáma, szakirányú felkészültsége többségében megfelelőnek mondható. Az egyre általánosabbá váló devianciák kezelésére, nevelési feladatok megoldására, felzárkóztató képzés ellátására a speciális felkészültségű szakemberek (fejlesztő pedagógus, gyógypedagógus, pszichológus, szociális munkás) száma azonban intézményenként eltérő mértékben, de jellemzően kevés, még a jobb ellátású iskoláknál sem ad elégedettségre okot.

Szinte valamennyi iskola több épületben szórta elhelyezett épületkomplexum, okai közt első helyen említhetők az intézményösszevonások, de szerepet játszanak még a folyamatos bővítések, tanműhelyek építése stb. Az iskolák működését biztosító épületek terén kirívóak a különbségek. A főépületek többnyire központi helyen, a városközpontban vagy a többi oktatási intézmény közelében vannak, a városközponttól távolabb eső iskolák főépületei is jól megközelíthető, szép környezetben helyezkednek el. Az iskolák tagépületei legtöbb esetben egymás közvetlen közelségében (pl. azonos telken), illetve kisebb távolságra (szomszéd utca)

találhatók, de előfordul ennek ellenkezője is pl. Dunaújvárosban (30213). Az iskolaépületek különbözőek építészeti stílus, állapot szempontjából, egy-egy iskolán belül is eltérő a tagépületek állapota, az egyes intézményeken belül régi, felújításra szoruló, már felújított és új létesítmények is vannak. Egyes iskolák az új épületek és a csökkenő gyereklétszám ellenére is tanteremhiánnyal küzdenek. Gyakori, hogy a szakiskolai rész a régebbi, rosszabb állapotú és feltételekkel rendelkező épületben, épületrészben kap helyet. A különbséget az is mutatja, hogy van még szakiskola, ahol vagy egyáltalán nincs tornaterem, illetve ha van, nem a csoportszámoknak megfelelő befogadóképességű, de a sportudvarnak nevezett terület sem nevezhető a testedzéshez, sportoláshoz felszereltnek. Az iskolai sportpálya igénybe vétele időjárásfüggő, egysíkú foglalkozásokat tesz csak lehetővé. A hiányt néhol szükségmegoldásokkal próbálják pótolni (városi sportszarnok - testnevelési foglalkozásokra, versenyekre). A helyi sportszarnok igénybe vétele felszerelés szempontjából jó lehetőség, de inkább a testnevelési tanórák kiegészítését illetve a szabadidő sport céljait szolgálja. Más intézménybe, másik iskolába, az iskola távolabbi elhelyezésű épületébe való átjutás időigényes, szervezési problémák okozója. A vizsgált iskolák másik része azonban, ha igen szoros beosztással is, de többségében rendelkezik tornateremmel, sőt van a felkeresett intézmények között olyan is, ahol tornaszarnok biztosítja a testnevelésórák megtartását, a sportkörök működését.

A tantermek berendezettsége legtöbbször átlagos, ritkán új bútorzatú, de előfordul korszerű is. Az iskolák oktatási állóeszköz-feltételei általában adottak, de számottevőek az eltérések az egyes intézmények között, akadt olyan intézmény is, ahol a felzárkóztató képzés tekintetében erősen megkérdőjelezhető a feltételek megfelelő volta. Gondok inkább a fogyóeszközök biztosításának tekintetében vannak, Kecskeméten (201176) például a pedagógusok anyagilag is hozzájárulnak beszerzésükhöz, maguk veszik saját pénzükből azokat az eszközöket, amelyek kellenek a projektekhez, de az iskola nem tud rá fedezetet biztosítani.

A tanműhelyek terén történtek a legjelentősebb fejlesztések a különböző programokban való részvételek, pályázatok elnyerése következtében az iskolákban. A tanműhelyek berendezései, felszereltsége csaknem mindenütt jónak mondható. Egyes esetekben a legújabb technikával felszerelt tanműhelyekben folyik a képzés (pl. Dabason (32646), külföldi kapcsolatoknak is köszönhetően 15 aktív tábla; több, mint 200 személyi számítógép intranet és internet hálózatban, Assyst CAD-CAM rendszer, pneumatikus robot, fodrász mikroszkóp, oktató szoftverek stb. állnak rendelkezésre).

Az általános benyomás az iskolák tisztaságáról jó, ami a tanulók, a pedagógusok és a személyzet közös munkájának eredménye. Az intézményekről alkotott jó benyomást erősítette a tanulók udvarias viselkedése, a tanórákon és a szünetekben a tanulók fegyelmezettsége.

A szakiskolai képzés finanszírozottsága is csökkenő tendenciát mutat, évről-évre kevesebb jut a dologi kiadásokra, így a betervezett és fontos állagmegóvási munkák folyamatosan elmaradnak, illetőleg áttevődnek bizonytalan későbbi időpontokra. A fenntartók kiegészítő finanszírozással igyekeznek anyagi lehetőségeik függvényében fenntartói kötelezettségeik betartására, de erre egyre kevésbé képesek, ráadásul megoldatlan városi fenntartói szempontból a más településekről bejárók kiegészítő finanszírozása. Ezért is ösztönözik az iskolákat egyéb források felkutatására és megszerzésére, ami az iskolai menedzsment ügyessége, a pályázati lehetőségek, s nem egyszer a jószerecse függvényében realizálódik, de működtetésre nem, csak fejlesztésekre fordíthatók.

A pályázatok (szakképzési alap, programok), az együttműködő gazdasági szervezetek, a nagyobb intézményeknél a szponzorok, nemzetközi kapcsolatok az egyes intézeteknél eltérő színvonalon segítik az átlagnál jobb tárgyi feltételek biztosítását. Az SZFP programban való részvétel pl. jelentős fejlesztéseknek adott támogatást az eszközellátottság terén, illetve lehetővé tette a pedagógusok új feladatokra történő felkészítését.

7.2 A felzárkóztató oktatás megszervezése

A kutatásba bevont iskolákban a Szakiskolai Fejlesztési Program II.-ben való részvétel eredményezte a 2006/2007. tanévtől a felzárkóztató jellegű *szakképzést előkészítő évfolyam* programjának végrehajtását. A felzárkóztató oktatás indítását csaknem minden esetben az intézményvezetés kezdeményezte nevelőtestületi többség támogatásával. Volt, ahol a fenntartó is javasolta, illetve az iskola számára kötelezővé tette a programban való részvételt. Egyes esetekben ez korábbi felzárkóztató program illetve más iskolák ilyen jellegű tevékenységének ismeretében történt, de sok helyütt nem tudták pontosan, hogy mit vállalnak, és csak menet közben szembesültek a lebonyolítás nehézségeivel. Többnyire elsődleges célként a hátrányos helyzetű illetve halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok szakképesítés megszerzéséhez való esély megteremtését határozták meg, azonban cél volt az iskola oldaláról a tanulólétszám megtartása, a fenntartó részéről pedig a tankötelezettség teljesítésének ilyen módon történő biztosítása is.

Jellemzően tanévenként az iskolák egy-egy csoportot szerveztek, ahol pedig megpróbálkoztak kettővel, általában a második indításától egy év múlva visszaléptek, melynek döntően helyi okai voltak, pl. jelentkezők számának csökkenése vagy az iskola kapacitáshiányára való hivatkozás. Egy csoportban általában beiskolázáskor 10-15 tanuló van, de a látogatás idején a tényleges létszám több helyen 5-8 fő volt, a többiek állítólag „éppen” hiányoztak, amit azonban a tanulói interjúk nem mindig erősítettek meg. Nagykanizsán (37657) tavaly negyven fő jelentkezett a reintegrációs képzésre, de csak 18 főt, a felét engedte felvenni az önkormányzat. Elsősorban saját gyerekeiket vették fel (5 fő), akik a kilencedik osztályban több tárgyból buktak, a többi „jelentkezési sorrendben” került az osztályba. Itt is célszerű megjegyezni, hogy az iskolákat sok esetben lehetetlen helyzetbe hozza a felzárkóztató oktatásnál az alulfinanszírozottság és a csoportfinanszírozás bevezetése.

Hogy elegendő-e az egyes iskolákban ennyi hátrányos helyzetű fiatal szakmai előkészítő évfolyamra történő beiskolázása, vagy az igényekhez illetve rászorulókhöz képest kevés a felzárkóztató csoportok száma, markánsan különböző a vizsgált iskolák válasza, és több esetben eltér egymástól a felzárkóztatásban dolgozók, illetve az ott órákat nem tartó pedagógusok véleménye. Egyes iskolákban úgy vélik, hogy sokkal több szakiskolás tanulót lehetne a felzárkóztató csoportba irányítani, mert a szakiskolába „többségi” képzésre jelentkezők nagy részének is hiányoznak az alapkészségei, alacsony szintű a szociális, kommunikációs kompetenciája, tanulási és munkamotiváltsága. Oroszlányban (31963), pl. elmondták, hogy a városban a gimnázium ma már a kettes-hármas tanulókat is felveszi, a szakközépiskolába 2,3- 2,7 közötti 8. osztályos eredményű tanulókat iskoláznak be, elképzelhető, kik maradnak a szakiskolára. Másutt, pl. Dunaújvárosban (30213) az iskola meglévő feltételrendszerét és a feladatot vállaló pedagógusok számát figyelembe véve elegendőnek ítélik a jelenlegi létszámot a felzárkóztató oktatásban. A valós helyzet azonban a statisztikák szerint az, hogy tanévenként országosan tízezres nagyságrendben mérhető azon tanulók száma, akik úgy kerülnek ki a közoktatásból, hogy nem szereztek befejezett alapiskolai, vagy a szakképzésbe való bekapcsolódáshoz szükséges végzettséget. A felzárkóztató oktatásnak vélhetően ezért minden szakiskola beiskolázási körzetében a mainál

nagyobb mértékben lenne létjogosultsága, de a szakiskolák többségének nincs elegendő információja a felzárkóztató oktatásba bevonható tanulókról, és olykor hajlandósága se egyértelmű ennek a nehéz feladatnak a felvállalására. A kapacitás bővítésének további akadálya a működési forráshiány, mindezek miatt ennek a képzési formának sok helyen a megszűnésére is sor kerülhet a központi fejlesztési programok befejeztével.

Arra a kérdésre, hogy hogyan érik el a szakmai előkészítő osztályba beiskolázandó hátrányos helyzetű fiatalokat, többféle válasz érkezett. Legjellemzőbb, hogy a korábbi általános iskolai osztályfőnökük ajánlotta a tanulóknak a felzárkóztató osztályt, örültek, ha megszabadulnak ezen a módon a túlkoros, sokszor deviáns gyerekektől, mostanra viszont kritikussá vált pl. Oroszlányban (31963) vagy Kőbányán az általános iskolai tanulólétszám csökkenése, ami miatt már legtöbbször helyen a normatíva miatt inkább megtartják ezeket a tanulókat is. Egyes szakiskolák beiskolázási felelősei, projektvezetői általános iskolai osztályokban tartanak tájékoztatót

(pl. Dunaújvárosban (30213) évente 30-50 általános iskolában), így a környező általános iskolák tanulói, a tanulók szülei, osztályfőnökei innen ismerik ezt a lehetőséget. Vannak viszont olyan szakiskolák is, akik nem propagálják különösebben a felzárkóztatást, legfeljebb a honlapjukra teszik fel, és saját szakiskolásaik közül irányítják a „többségi” képzésben eredményteleneket a szakmai előkészítő oktatásra. Összességében nyilvánvaló, hogy az iskolák korántsem rendelkeznek hiteles információkkal a beiskolázási körzetükben a potenciális rászorulókról és elérhetőségéről, és nem is kényszeríti őket semmi arra, hogy ezzel foglalkozzanak.

A felzárkóztató csoport elhelyezése az egyes intézményekben eltérő, több iskolában problémaként merült fel a képzés indításakor (külön épületben kapjon-e helyet; a terem elhelyezkedése az épületben milyen szempontok szerint történjen, stb.). A felzárkóztató csoport tanterme a feladat végrehajtásához nem egyszer nem megfelelő, pl. a kis létszám okán az előírtnál kisebb alapterületű a helyiség. Előfordult, hogy több változtatás után került a csoport a megfelelő helyre, azaz nem szegregáltan, és megfelelő nagyságú terembe, de van, ahol még most sem mondható ideálisnak az elhelyezése, amit a tanteremhiány akár véglegessé is tehet. Bár a belső berendezések az egyes iskolákban eltérő színvonalúak, és sok helyen elavult bútorzat is található, mindenütt látszik, hogy gondot fordítanak a befogadó jellegre, a barátságos és igényes munkakörnyezetre, amely a tanulóknak élettere is egyben. A felzárkóztató tantermekben jó hangulatot teremtő, motiváló, a tanulást segítő szemléltető anyagok, produktumok vannak kihelyezve.

Az egyes iskolákban más-más elképzelések szerint biztosították a hátrányos helyzetű tanulók felzárkóztató szakmai előkészítő oktatásának személyi feltételeit. Az egy csoporthoz rendelt pedagógus-team létszáma iskolánként változó, általában 4-7 fő. Van olyan vélemény és gyakorlat, hogy maximum 4 fő elegendő, másutt viszont létszám és óraszám okok miatt heten tanítottak ebben az osztályban (az osztályfőnök+ 6 fő). Viszonylag ritka, amikor a pedagógusok csak a szakmai előkészítő osztályban vezetik a foglalkozásokat. Ennek egyik oka, hogy eredményes felzárkóztató oktatást nagyon munka- és időigényes módszerek alkalmazásával, a projektben való tervezéssel, együttműködéssel lehet megvalósítani, a másik ok, hogy valamennyien elkötelezettek a tanult szakterületük iránt, igénylik annak gyakorlását is. Azon a téren is nagyon eltérő a gyakorlat, hogy a pedagógusok milyen végzettségűek. A jelenlegi szakember-ellátottság a közismereti és szakmai tanárok, szakoktatók szakirányú végzettsége tekintetében ugyan jónak mondható, de nem szerencsés, hogy sok helyen kevés, vagy nincs a csapatban szakoktató, férfi pedagógus, két szélső eset, amikor 1 osztályfőnök,

aki egyben közismereti tanár és 3 szakoktató alkotja a teamet, illetve, hogy 7 csak elméleti tárgyat oktató tanár foglalkozik a tanulókkal.

A hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatását végző pedagógusok kiválasztása nem egységes szempontok alapján történik. Legtöbbször önként vállalkozókat kerestek, ha van köztük speciális felkészültségű pedagógus (pl. fejlesztő pedagógus), akkor értelemszerűen ők a legesélyesebbek a jelöltek között, ezt történt pl. a budapesti Bercsényiben (35385). Ahol nem túl nagy a lelkesedés a feladat iránt, az iskola vezetői gyakran kértek fel olyan oktatókat a feladatra, akikről feltételezték, hogy nagyobb a tűrőképességük, a hátrányos helyzetűekkel szembeni empátiájuk mint pl. Polgáron (200926). Előfordult az is, hogy a nevelőtestületből kevés önként vállalkozó akadt ezért, kezdőt jelöltek ki e munkára pl. Ibrányban (33647), Gyöngyösön (31627). Az iskolai leépítésektől való félelem már gyakorlott oktatókat is arra késztetett, hogy felzárkóztató foglalkozásokat tartsanak, ez történt Jászapátiban (100521), ahol amikor tavaly az egyik szakoktatót a reintegrációval megbízták, nagyon el volt keseredve, jobban szeretne volna, ha továbbra is szakmai gyakorlatot vezetne, de aztán elfogadta a megbízást.

A legtöbb iskolában nagy hiányokkal küzdenek a speciális felkészültségű szakemberek tekintetében. Az iskolák egy részében, főleg a speciális szakiskolai tagozattal is rendelkező iskolákban, bár jelen vannak az egyéni fejlesztéshez szükséges fejlesztő pedagógusok pl. a budapesti Bercsényiben (35385), gyógypedagógusok, de szociális munkások, pszichológusok és egyéb a pedagógiai munkát segítő speciális szakértelmű közreműködők teljes hiányával kell számolniuk az iskolák többségének. Pl. Kapuváron (30760), Polgáron (200926), Gyöngyösön (31627), Kecskeméten (201176), Kalocsán (27978) nincs az iskolában a fejlesztést, a pedagógiai munkát segítő speciális szakirányú képzettséggel rendelkező szakember Ez elsősorban finansziális okokra, illetve státuszhiányra vezethető vissza.

A legtöbb intézményben, különösen a Szakiskolai Fejlesztési Program keretében, előzetesen vagy menet közben alkalma volt a pedagógusoknak olyan továbbképzéseken való részvételre, amelyek a nagy hátránnyal érkezők neveléséhez szükséges kompetenciák elsajátításában segítettek őket, ez azonban messze nem tűnik elégségesnek a szocializálásra, devianciák kezelésére való alkalmasságuk szempontjából, amit a vezetők és a pedagógusok saját maguk is elismernek. A speciális szakember ellátottság megoldatlanságát a tantestület egyéb feladatot sikerrel ellátó tagjai (pl. gyermek- és ifjúságvédelmi felelős) és a teamben ilyen területen is felkészültebb tagjainak segítségével próbálják ellensúlyozni, változó sikerrel.

A felzárkóztató csoportokban dolgozó pedagógusok körében az átlagosnál nagyobb a fluktuáció, sokan elmenekülnek a magatartási devianciák láttán, mivel eszköztelennek érzik magukat ezek kezelésére. Erre példa: A dunaújvárosi iskolában 2005/2006-ban 10 kolléga vett részt a projektoktatásra történő SZFP-s továbbképzéseken, közülük 1 azonnal kiszállt, nem „fogta” az új módszereket, azóta az iskolából is eltávozott. Helyette egy kezdő kolléga lépett be, aki a pályát is elhagyta még a 2006/2007-es tanévben. Év közben további 1 kolléganő szállt ki más iskolai feladatára hivatkozással. Év végén újabb kollégák léptek ki. A 2007/2008-as tanév 4 régi és 5 új tanárral indult. Ebben a tanévben is volt változás, 1 kolléganő befejezte ezt a munkát, és helyére újabb kolléga lépett.

Szép számmal vannak viszont olyan tanárok is, akik szívügyüknek tekintik az itt végzett munkát. A budapesti Bercsényi (35385) fejlesztőpedagógusa pl. erre a munkára azért vállalkozott szívesen, mert alapvetően segítő típusú embernek tartja magát, előzőleg a vöröskeresztnél dolgozott, ahol szintén szüksége volt empátiára. Úgy érzi, meg tudja érteni

ezeknek a fiataloknak a problémáit, a dolgok mögé tud látni, és ezért képes arra, hogy segítsen nekik. Ehhez gyakran elemzi a viselkedés mögött rejlő okokat, az a véleménye, hogy nincs rossz gyerek, csak a nem megfelelő segítő környezet hiányzik. Sokat beszélget e miatt a tanulókkal, igyekszik jól megismerni őket. Ehhez igénybe veszi a szülőket is, akikkel szintén törekszik a minél jobb kapcsolat kiépítésére. Az előzőekben említett szakoktató Jászapátiban (100521) úgy látja, sokat fejlődött ez alatt az idő alatt, nagyon megszenvedte ezt az időt, de utólag nem bánta meg, hogy elvállalta, őt, mint osztályfőnököt tavaly is, idén is elfogadták, erről a gyerekeket is meg lehet kérdezni. Voltak ugyan év közben súrlódások, de amikor elbúcsúztak, ezt nem utálattal vagy ellenségesen tették, érezte, hogy a tanulók tisztelik és szeretik. Ez annak is betudható, hogy 20 éve szakoktató, ezek a gyerekek pedig a munkát jobban szeretik, mint a tanulást, a szakoktatót jobban, mint az elméleti tanárt. Ibrányban (33647) az interjút adó előzőleg tanítónő volt, eddig kisebbekkel dolgozott, számára nem volt könnyű az átállás, de már sikerült, és szívesen vállalja a mai kihívásokat. Fejlesztő pedagógiára jár, ambicionált és lelkes.

A felzárkóztató csoportok pedagógusai körében az elkötelezettség mellett is érezhető némi elfáradás. A kezdeti lelkesedés a tantestületek egészében van, ahol lanyhult, és egyre nehezebb a feladatra - a néhány már elkötelezetten, szívesen tevékenykedő kolléga mellett – önként vállalkozó pedagógust találni főleg olyan iskoláknál, ahol szakközép- ill. gimnázium, vagy elitebb” csoportok is vannak.

A felzárkóztató csoport jelenléte több iskolában megosztja a nevelőtestületet. Gyöngyösön (31627) pl. a tantestület eleinte nem is értette, hogy a reintegráció miféle oktatás, voltak, akik azt gondolták, hogy ez fogyatékosok képzése lesz. Amikor aztán megismerték a célcsoportot és a módszereket, csökkentek az ellenérzések. Eleinte volt olyan eset, hogy ebben az osztályban nem akartak helyettesíteni, de most már nincs ilyen. Viszont még mindig vannak a tantestületben olyanok, akik ezt a lehetőséget értelmetlennek vagy károsnak tartják, de legfontosabb, hogy van egy olyan mag, akik megértették a célját, és lelkesen csinálják. Dunaújvárosban (30213) a nevelőtestület az első szavazáson ugyan több mint 90%-os igennel támogatta a reintegrációs osztály indítását, mikor azonban már beleláttak, hogy ez milyen sok plusz foglalkozást igényel a tanulókkal, amikor meglátták azt, hogy mennyi problémás eset van, mennyi fegyelmi ügy lett, akkor már csökkent a lelkesedésük. A vezetés sem állt teljesen az ügy mellett, (nagy létszámú az iskola vezetősége) mindig felmerül, hogy le kellene állítani ezt a képzést, mert túl sok munka van vele. Az is ellenérvként hangzik el, hogy a szakképző évfolyamon az itt végzettek nem mindig állnak helyt, ezért olyan szakmákra kellene íratni őket, amit könnyebben el tudnak végezni. Egyszerűen egyes kollégák nem hiszik el, hogy valós munka van a mögött, hogy a reintegrációs tanulók tesznek-vesznek, kalapálnak, pedig igen kemény munka őket erre rábírní, hogy közösségben dolgozzanak. Többen gúnyosan „fontolva haladóknak” titulálják őket.

A hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatásukat követően az iskolában iskolai rendszerű oktatás keretében, a bemeneti kompetenciák teljesítése függvényében készülhetnek fel a szakiskolai képzésre, általában csak az egyes iskolák képzési profiljainak megfelelő szakmák tanulására. Elvileg az iskolai végzettséghez nem kötött, illetve a 8. vagy 10. osztály elvégzéséhez kötött valamennyi szakmát tanulhatnak, de csak akkor, ha az iskola szervezne a saját profilján kívüli szakmákra is bemeneti kompetenciamérést, ami nem jellemző. Azok, akik már nem tankötelesek, egyes iskolákban iskolarendszeren kívüli képzésben is szerezhetnek szakképesítést. Bár még csak néhány iskolában vállalták fel a felnőttképzési szervezési formát, és nem is mindig a felzárkóztató képzésből kilépő tanulók számára jelent ez tényleges lehetőséget (pl. ha érettségire épülő tanfolyamokat szerveznek), azonban egyre

több iskolavezetést foglalkoztat, hogy a jövő a felnőttképzés beindítása, a felnőttképzési szakmakínálat bővítése, ami a későbbiekben a felzárkóztatásból eredményesen kikerülők számára is elérhető lehet.

Említésre érdemes, hogy van néhány iskola, ahol általános iskolával kötött együttműködési megállapodás alapján a szakmai előkészítő csoport tanulói egyúttal lehetőséget kaptak hiányzó általános iskolai évfolyamaik elvégzésére, illetve alapfokú iskolai végzettség szerzésére. Egyes helyeken a tanulók egy része élt is ezzel, másutt viszont a kezdeményezés nem vezetett eredményre, mert a tanulók délelőtti foglalkozásaikat követően nem voltak hajlandók bizonyos napok délutánjait az általános iskolai felkészítőn tölteni.

7.3 A felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulók

A szakmai előkészítő oktatásban a különböző intézményekben, de esetenként egy iskolán belül is eltérő felkészültséggel és eltérő iskolai előélettel rendelkező tanulók vesznek részt. Vannak iskolák, amelyek főként a környező általános iskolák túlkoros, ötödik-hetedik évfolyamot teljesítő tanulóit vették fel. Mások azokat irányították a felzárkóztató csoportba a szakiskolai felvételre jelentkezők közül, akik általános iskolai tanulmányaikat csak több bukás, ismétlés után fejezték be, ezért nem nyertek felvételt a „többségi” képzésbe. Több helyen ide irányították még fél- vagy egy tanév után a 9. szakiskolai osztályban sikerteleneket is. Egyes felzárkóztató osztályokban vegyesen található az előző kategóriákba sorolható tanulók. A budapesti Bercsényi (35385) jelenlegi szakmai előkészítő csoportjában viszont most csak olyan tanulók vannak, akik a 8. osztályt eredményesen befejezték, de ebben az iskolában a 9. évfolyamról lemorzsolódtak. A hátrányos helyzetűek tanárainak, szakoktatóinak az a véleménye, hogy a 7. osztálynál alacsonyabb végzettségű fiatalok olyan nagy hátránnyal kerülnek a szakmai előkészítő oktatásba, hogy szinte lehetetlen felzárkóztatni őket.

A pedagógusok a szakmai előkészítés kezdetén azt tapasztalják, hogy a tanulók szinte egyáltalán nem rendelkeznek a szakmatanuláshoz szükséges alapkompenciákkal (írás, olvasás, kultúrált beszéd, számolás), de ennél is nagyobb gondnak tartják, hogy a tanulás és munka iránt motivációjuk sincs, magatartásukat pedig a különféle devianciák illetve alkalmazkodási problémák (pontos beérkezésre, tartós koncentrációra, önálló vagy csoportmunkára való képtelenség, stb.) jellemzik.

A csoportokban magas a túlkorosak száma, többségükben 1-2 évvel túlkorosak, akik közül sokan a 7. évfolyamot sem végezték el. A tankötelezettség felső életkori határának 16. évről 18. évre történő változtatásával, valamint a sajátos nevelési igényű tanulók integrált felkészítésével várhatóan emelkedik a túlkoros tanulók aránya a felzárkóztató oktatásban.

A tanulók többségének lakhelye nem azonos az iskola székhelyével. Az egyes képző intézményekben a tanulók zöme bejáró a közeli, vagy még távolabbi kistelepülésekről (időigényes, fárasztó, alkalmat ad a késésre, csavargásra, a szabadidőt korlátozza stb.). A felzárkóztató oktatásról több forrásból szereztek tudomást, a beiskolázó iskola tájékoztatója, az általános iskolai osztályfőnök, gyermekvédelmi tanár, stb. révén, vagy internetes felhívás, a család, ismeretségi kör, idejáró barátok ajánlása stb. alapján.

Az előzetesen várt viszonyokhoz képest saját megítélésük szerint a szakmai előkészítőre járó tanulók legtöbbször jónak mondható családi körülmények között élnek, 3-4 kivétellel teljes

családban; saját családi házban vagy lakásban; többüknek külön szoba, internet használati lehetőség áll rendelkezésére, jobb és gyengébb tanulóknál e téren nincs különbség. Ugyanakkor volt olyan 17 éves tanulófiú is, aki elmondta, hogy már saját gyermeke is született (erről viszont az iskola pedagógusai nem tudtak), és a gyerekekkel, élettársával, testvéreivel, valamint szüleivel tanyán élnek, vagy pl. az apa meghalt, az anyát agytumorra operálták, béna, és a nyilatkozóval ketten élnek egy garzonlakásban. Érdekes ellentmondás, hogy az oktatók sokkal több nagyon szerény anyagi körülmények és lakásviszonyok közt élő fiatalról számolnak be, mint amennyi az interjúalany tanulók esetében kiderült. Valószínű, hogy az interjút adók kiválasztása nem volt reprezentatív, de az is lehet, hogy a tanulók nem mindig reálisan nyilatkoztak a helyzetükről, igyekeztek szebb képet mutatni körülményeikről a valóságosnál.

A tanulók általában szívesen vették, hogy hozzájuk hasonló problémával bekerült fiatalok körébe kerülnek. A szülők egy része támogatta, sőt kifejezetten kérte gyermeke felvételét e képzési formába, remélve, hogy mint utolsó lehetőség, gyermekük sorsának pozitív alakulását eredményezi. Szerepet játszott néhol az is, hogy így úgymond egy évet megspórolnak (a 10. évfolyamot). Több esetben a szülők csak a beiratkozás után tájékozódtak, hová is jár gyermekük, illetve sokan közömbös magatartást tanúsítva nem érdeklődtek a fiatal tanulmányai iránt. Ritka eset, de előfordult pl. Polgáron (2009:26), hogy az apa kifejezetten ellenezte fia iskolába járását arra hivatkozva, hogy neki kellene segítenie.

A tanulói interjúk markánsan megmutatták, hogy ezek a fiatalok néhány kivétellel nagyrészt pozitív minták nélkül, egyik napról a másikra élnek. Érdekes, hogy általában nemcsak pozitív példaképük nincs, de másfajta (filmsztár, TV szereplő, sportoló) sem, és nem is igényelnek ilyet. „Csak a magam feje után megyek” – mondta egyikük. Jövőképükben nem jelenik meg a munkanélküliségtől, pénztelenségtől való félelem, azt gondolják, hogy különösebb erőfeszítés nélkül tudnak majd az életben boldogulni.

7.4 A tanulókkal való foglalkozás megvalósítása

A szakmai előkészítő évfolyamon a kiscsoportos (8-15 fős) oktatásszervezési forma és a projekt módszer alkalmazása dominál. Valamennyi közreműködő szerint ezekkel a fiatalokkal lehetetlen nagyobb létszámú csoportban foglalkozni, ezért nem kedvez a feladat ellátásának a korábban kétszeres normatíva megvonása, ami veszélyezteti a jelenlegi csoportlétszám finanszírozását.

Valamennyi iskolában, az SZFP előírása szerint, – már a felvétel után – kompetenciamérést végeznek a tanulók körében, amely a csoport és az egyének fejlesztési tervének meghatározásában nyújt segítséget. Több iskola jelezte azonban, hogy ez a mérés túl általános, nem minden problémáról ad információt. Van, ahol ezért saját maguk állítanak össze mérőlapokat, elkészítéséhez az internetről letölthető vagy egyéb helyekről összegyűjtött anyagokat használják fel. A mérési eredményeket figyelembe veszik az éves projekt munkaterv és az egyéni fejlesztési tervek kialakításához. A méréseken túlmenően a pedagógusok a tanulók hiányosságait és előzetes tudását a velük való minél több, különböző szituációkban végzett együttes tevékenység során ismerik meg, az oktatói team-megbeszélések is segítenek a tanulók és környezetük, erősségeik és gyengeségeik feltérképezésében. Van iskola, ahol pszichológus mérte fel a tanulók személyiségének fejlettségi szintjét. Az egyes tanulók terhelhetőségének ismerete segítette a pedagógusokat a differenciált foglalkoztatás tervezésében.

Nem minden iskolában, de az iskolák többségében vannak éves ún. projektmunkatervek. Ahol nem volt munkaterv, azt a projektek a tanulói igényekhez, fejlesztéshez való folyamatos rugalmas alakításának szükségességével indokolták. Van ahol a Pedagógiai program része a Felzárkóztatás éves munkaterve, aminek alapján a team dolgozik. Több helyütt más iskolából átvett munkatervet alkalmaztak az első évben, ezt követően az SZFP „C” komponens szakmai anyagait alapul használva készítettek saját munkatervet, fejlesztettek saját projekteket. A felzárkóztató képzés helyi programja, az Éves projektmunkaterv módosítása (fejlesztendő kompetenciák) a csoport összetételéhez, másrészt a tanulók haladási üteméhez igazításban valósult meg. Nem tanmenet szerint haladnak, hanem projektleírás van, illetve vezetik a naplót és a kötelező dokumentumokat. Egyéni fejlesztési tervet viszont több helyen nem, vagy csak azok számára készítenek, akik esetében ezt a nevelési tanácsadó kifejezetten előírta. Ez egyes iskolákban azt a furcsa helyzetet eredményezi, hogy a csoportból néhány tanulónak van, a többinek nincs egyéni fejlesztési terve.

Minden vizsgált iskolában a szakmai előkészítő oktatásban a projektrendszerű tananyagfeldolgozás dominál. Ott nincsenek hagyományos tantárgyak sem. A tanárok és tanulók egyaránt alátámasztották, hogy ez a módszer és a kics csoportos foglalkozás teszi lehetővé a hagyományos képzésben sikertelen tanulók motiválását, eredményességét, amennyiben a tanuló hajlandó a szükséges erőfeszítésekre. Kiemelkedően fontosnak bizonyult a tevékenységbe ágyazott, színes, előzetes reális ismeretekre alapozó csoportmunka, majd fokozatosan a személyiségre szabott egyéni feladatvégzés (projektproduktum). A gyerekeket e közben azzal tudja az osztályfőnök megnyerni, hogy az értéket próbálja meglátni bennük, nem kiabál, nem veszekszik velük, összességében a lényével neveli őket. Erre konkrét példa, hogy az egyik osztályfőnök megdicsért egy tanulót, aki betűsablonnal le tudott írni egy szöveget, amire a tanuló úgy reagált, hogy „Tanárnő, engem az iskolában még soha nem dicsértek meg!”. Fontos a szeretet is, mert többen elpanaszolták, hogy őket kiutálták az általános iskolából a pedagógusok. Leginkább a műhelyben folyó gyakorlati munka bizonyul hatékonynak, ha ezt elméletben előkészítik, lelkesen fognak a megvalósításához. Mindenki meglepődött pl. akkor, amikor a fiúk az egyik iskolában anyák napjára elkészítették a rongyhulladékokból összeállított montázsokat, amiket konferencián is bemutathattak.

A projektek megvalósítása többféleképpen történik. Elég gyakori az egy tanár-egy projekt megoldás, ami oktatásszervezési szempontból könnyebbséget jelent ugyan, de nem segíti a pedagógusok együttműködését, és az oktató végzettségétől függően dominálnak benne egyes (rejtett tantárgyi) kompetenciafejlesztési területek, míg mások könnyen elsikkadnak. Az különösen nem szerencsés, amikor párhuzamosan annyi projekt fut, ahány tanár tanít a szakmai előkészítő csoportnál, és naponta egy-egy projektre egy-két óra jut. Sokkal szerencsésebb, ha egy projekt interdiszciplináris, megvalósításában két-három pedagógus vesz részt, és egy nap egy oktatónak több órája van tömbösítve, valamint folyamatos a projektben részt vevő oktatók között az együttműködés. A vizsgált körben valamennyi megoldásra van példa.

A projektoktatás szervezési és adminisztrációs nehézségeit mutatja, hogy Gyöngyösön (31627) pl. minden projektnek van vezető pedagógusa, a tanárok bemennek rendes időben az óráikra, de ha pl. történelmi témájú projekt van, akkor a matek órán a matek tanár is ezt a projektet csinálja. Így az egyik tanár egy kicsit beleláthatott a másik tanár munkájába. Jelezték viszont, hogy a jelenlegi szabályozás ilyen szervezés esetén nehézségeket okoz, a projekt rendszerű oktatásnak vannak előnyei, de véleményük szerint egyelőre nincsenek meg a feltételei. A 45 perces órák, a tanárok egyenletes leterhelésének igénye, a projektek eltérő adminisztrációja és

még sok egyéb nehézséget okoz a megvalósítók számára. A projektet nem lehet úgy megvalósítani, hogy óránként más tanár megy be, ezért is nem jó, ha túl sok tanár tanít a felzárkóztató csoportban.

A felzárkóztató csoportokban a „többségi” képzéshez viszonyítva eltérő a tanár-diák viszony. A kis létszámú csoportok, a projekt módszer lehetővé teszi a lényegesen közvetlenebb kapcsolatot az egyéni, akár iskolán kívüli problémákra való nagyobb odafigyelést. A bensőségebb kapcsolat fontos érzelmi reakciókat vált ki egyes tanulókból: „Maga volt az első az életemben, aki meghallgatott” – mondta az egyik tanuló tanárának. Sok esetben a pedagógus valóságos szülőpótló szerepet tölt be, a tanulók emocionális kötődése tanáraikhoz hiánypótlás, amit a családok nem nyújtanak ezeknek a problémákkal küzdő fiataloknak, azt az iskolában megtapasztalhatják. Nyilvánvalóvá vált a vizsgálat során, hogy a tanulók szeretik, tisztelik tanáraikat, akik nemcsak a tanuláshoz, de magánéleti problémáikhoz is támaszt nyújtanak (ezt a tanulói vélemények alátámasztják). Bizonyos, hogy sikereket kizárólag a magas szintű szakmai felkészültségű, elsősorban az emberi kvalitásokban (türelem, empátia, nagy állóképesség) is kiemelkedő tanárok képesek produkálni ezekben a tanulóközösségekben.

A tanulók a személyre lebontott programok megvalósítása során együttműködnek társaikkal. Sokan felismerik értékeiket és gyengeségeiket, megismerik az elérendő célokat. A projekt módszer szinte a csoport minden tagját munkára serkenti. A projekteken keresztül a pedagógusok is jobban megismerik a tanulók személyiségét, könnyebben segítenek a problémák megoldásában. Jellemző, hogy nincs osztályozás, de gyakori a dicséret és az erőfeszítések elismerése. Az osztályozás elmaradása eleinte meglepetést okoz, később megszokják, és szembesülnek azzal, hogy ez nem követelmény nélkülség, a szakképzés megkezdéséhez szükséges kompetenciák megszerzése pedig nem könnyű. A tanulókkal készített interjúk alátámasztják, hogy akik folyamatosan részt vesznek a foglalkozásokon/tanórákon, jól érzik magukat a szakképzést előkészítő oktatásban. Motiválja a tanulókat, hogy rövidebb idő alatt kezdhetik meg a szakmatanulást.

Az iskolák felzárkóztató helyi programja lényegében bevált, a tapasztalatok gyűjtése, bizonyos módosítások megtétele több feltételtől függően történhet (tanulócsoporthoz összetétele, tanulók egyéni fejlesztési igényei, az új OKJ miatt felmerült szakmai módosítások).

Az SZFP előírásai szerint minden tanulónak van ún. portfóliója, amely a tanuló összes produktumáról és azok értékeléséről tartalmaz információkat.

Külön igény a tanórákon kívüli tevékenységre nem merült fel a vizsgált iskolákban a sport és az informatika területét kivéve, amit meg tudtak oldani. Egyéb foglalkozások reális megvalósulásának nincs lehetősége, főleg objektív okok miatt. Külön tanórai foglalkozásra a tanulók nem tartanak igényt, a legtöbb iskolánál a bejáró tanulók járművek indulási időpontjához kötöttek, az intézmény finansziális fedezethiánya és a képzést végző team leterheltsége miatt (folyamatos önképzés, felkészülés, helyettesítés, továbbképzés stb.) oktatói oldalról sincs mód. A felzárkóztatásban résztvevő tanulók igényeik szerint elvileg bekapcsolódhatnak a tanórákon kívüli valamennyi iskolai foglalkozásba (szakkörök, kerámia, énekegyüttes, sport), de ezzel alig néhányan élnek.

7.5 A felzárkóztató oktatás eredményességi mutatói

Az eredményesség bizonyos mértékben eltérően értelmezhető a hátrányos helyzetű tanulók esetében, mint általában. A képzés során már eredményt jelent a tanulók egy részénél az iskola rendszeres látogatása, azaz a tankötelezettség teljesítése is, ami sok helyen a minimális elvárás egyúttal.

Természetes módon a tanulási eredményesség körébe tartozik az alapkészségek, a szakmatanuláshoz szükséges kompetenciák fejlődése, de a tanulók tanulási és munkamotiváltságának fokozatos erősödése, a tanulási hiányok csökkenése, a közösségi léthez és tanuláshoz szükséges magatartásnormák elfogadása, fokozatos betartása, a kulturált viselkedésformák alkalmazása, az önértékelés igényének megjelenése, az önértékelés realisabbá válása, a továbbtanulási elképzelések kialakulása mind-mind az eredményesség része.

Nem hagyható figyelmen kívül, hogy a szakmai előkészítő oktatás eredményes befejezése (a szakmatanuláshoz szükséges kompetenciák meglétének vizsgán történő bizonyítása) önmagában még nem jelenti a tényleges felzárkózást, hiszen a munka-erőpiaci esélyt a szakképzési évfolyamokon való helytállás és az eredményes szakmai vizsga teremti meg. Végző soron az az igazi eredmény, ha a szakmai végzettség birtokában a fiatalok ténylegesen boldogulnak a munkaerőpiacon.

Fentiek figyelembe vételével az eredménytelenség legmarkánsabb fokmérője az iskola és a tanuló számára a lemorzsolódás, ami elsősorban az iskolaelkerülés következménye. Eredménytelenség, ha a tanulók szocializációja nem valósul meg kellő mértékben, ha nem szerzik meg a szakmatanuláshoz szükséges kompetenciákat, ha nem állnak helyt a szakképző évfolyamokon és a szakmai vizsgán.

Vezetői vélemények szerint a siker és kudarc alapvetően a pedagógusi munkában rejlik, amit a következőképpen fogalmazott meg munkatársai számára az egyik igazgató kolléga: „A diákok 30-75%-nak megbuktatásához elég, ha valakit pedagógusnak neveznek ki, de a diák sikeres tanulásra motiválásához, a „holnapja keresésére” történő felkészítéséhez már pedagógus mesterségbeli tudásra, csapatmunkára és az ifjúság iránti elkötelezettségre van szükség.”

A lemorzsolódás egyes iskolák esetében számottevő, leggyakoribb okozója az igazolatlan hiányzás. Kevés esetben más tényezők is szerepelnek, családi okok pl.: a támogató szülői háttér hiánya; a túlkoros leánytanulók körében a családalapítás; életmód stb. Dabason (32646) pl. kb. a csoport fele van rendszeresen igazolatlanul távol, nem véletlen, hogy itt nagyobb mértékű a lemorzsolódás. Az igazolatlan hiányzást az iskola azonnali reagálással előzhetné meg, utánjárással, folyamatos ellenőrzéssel látná megoldhatónak, azonban az utánjárás sok időt igényel, ezt a csoportban pedagógiai munkát végzők túlterhelése és a tanulók városon kívülről lakóhelyeinek megközelítése lehetetlenné teszi. Szükség lenne segítő személyzetre ehhez a munkához, de nincs lehetőség a felvételükre. Dunaújvárosban 2006/2007-ben 28-ból 6, 2007/2008-ban 22-ből 5 fő maradt ki a kompetenciavizsgát megelőzően, ami szintén összefügg azzal, hogy igazolatlan mulasztás az iskolában a hátrányos helyzetű tanulók számára szervezett előkészítő oktatásban sokkal több, mint a többi osztályban.

Vannak azonban kedvező példák is. Kisbéren (31983) a tanulók lemorzsolódása a jelenlegi osztályoknál nem jellemző, félévkor 43 tanulóból 1 fő. Oka itt is leginkább az igazolatlan hiányzás, a negatív környezeti hatás, az iskolától távoli lakhely (az utánajárás csak 2-3 nap múlva lehetséges), valamint az előző iskolai életből már hozott deviáns magatartás. A hiányzásokat kellemes légkör megteremtésével igyekeznek megelőzni, hogy szívesen jöjjön a tanuló az iskolába, a közösségbe; ha mégis előfordul, azonnali utána járással, ellenőrzéssel; egyéni elbeszélgetéssel, a problémák kibeszélésével sikerült az igazolatlan mulasztásoknak gátat vetni.

A fegyelmi helyzet a felzárkóztató évfolyamokon iskolánként eltérő, részben attól függ, hogy az iskola kiket iskolázott be, részben pedig attól, mennyire akarják adminisztratív útra terelni az ügyeket. Pl. Jászapáti (100521) a „reintegrációs” évfolyam tanulóinak jelentős számánál kezelt fegyelmi ügyet. Viszont van olyan iskola is, ahol alig és csak kisebb fegyelmi vétség történt (főleg tanév kezdetekor deviáns magatartás, igazolatlan hiányzások miatt).

A tanulók az iskolai házirendet alaposan megismerhetik, megbeszélik a csoportokban, betartása nem okozhatna nagyobb nehézséget számukra. A beiskolázásukat követő első hónapokban az idegen környezet (tanár-diák viszony még kialakulóban) személyiség fejlettségi szint többségüknél alacsonyabb volta (szabálytudat, az alkalmazkodási képesség gyengesége stb.) viszont fegyelmezetlenségben is megnyilvánul. A pedagógusok nem fegyelmi pártiak, elsősorban visszatartó erőként illetve végső lehetőségként nyúlnak ehhez az eszközhöz. A kisebb fegyelmi ügyeket (magatartási zavarokat) problémafeltárással, egyéni beszélgetésekkel maguk között oldják meg. Előfordult, hogy az iskolai átlaghoz képest pozitív irányú eltérést mutat a „reintegrációs” évfolyam e téren. Többségében kevés a kirívó fegyelmi eset, de vannak egyes iskolák, ahol komoly fegyelmi problémák, a bűnözés sem ismeretlen. A fegyelmi eljárásokat szabályosan lefolytatják minden esetben, többnyire figyelmeztetéssel zárva (szóbeli, írásbeli). A jelzett néhány súlyosabb esetben figyelmeztetés, felfüggesztett áthelyezés, másik iskolába történő azonnali áthelyezés volt az elmarasztalás módja.

Sajnálatos módon a dohányzás jelentős számban jellemző a tanulók között, maximum az iskola falain kívülre szorítható. Drogproblémákról csak egyes iskolákban tudnak pl. Oroszlányban (31963), italfogyasztás előfordul, vélhetően hétvégi bulizáskor nagyobb a veszély, hogy belekerülnek a tanulók ilyen helyzetbe is, de az átlagnál nem nagyobb számban.

Egyes iskolák pedagógusai szerint a szakképzésbe érkező fiatalok fegyelmezetlensége általánosan erősödött, de a felzárkóztató csoportokba kerülők esetében az előző évekhez képest nincs lényeges eltérés. Tény, hogy a felzárkóztatás során csökkennek a kezdeti magatartási problémák, amit a kiscsoportos foglalkoztatásra, egyéni bánásmódra, jó diák-tanár viszonyra vezetnek vissza, egyedül az igazolatlan mulasztás terén van gond egyes iskolákban a növekvő jellege miatt.

Az óralátogatásokon mindenütt tapasztalt tanórai fegyelmet a jól szervezett, színes óravezetés, módszerek változatossága, a megfelelő motiváció, a cselekedtetés, a jó diák-tanár viszony eredményezi.

A sikertelenség és a hátrányok csökkentéséért vívott küzdelem eszközei sokfélék. A projekt módszer alkalmazásával jelentős eredményeket értek el a tanulóknál nemcsak a tantárgyi ismeretek terén, hanem magatartásuk, viselkedésük, motiváltságuk vonatkozásában is. A projektórákon kevesebb a hiányzás, míg a hagyományos órák látogatottságáról ez

korántsem mondható el. A projekt módszer, a kiscsoportos munka, a tanárok módszerbeli felkészültsége, empátiája és pozitív jelenléte az eredményesség eszközei. A felzárkóztató munka sorába illeszkednek néhány iskolában a motiváltságot növelő rendezvények (vetélkedők és sportrendezvények, többnyire iskolai szinten szervezettek). A sikert feltételező eszközök, módszerek mellett az emberi tényező a legfontosabb, a velük foglalkozók tanárok és egyéb szakemberek személyiségében rejlő hatások (gyakran a családot pótolandó megértés, törődés, szeretet stb.) A tanulási nehézségeken való átsegítés mellett a tanuláshoz, a munkához való pozitív irányultság kialakításában a konkrét sikereket nyújtó tevékenykedtetés, az értékelés pozitív módja és húzóerő. (pl.: A projektekben az önellenőrzéssel történő teljesítmény mérése, értékelése; hangulatbarométert kiállítás a tanulókkal, hogyan érezték magukat az órán, elégedettek voltak-e a saját munkájukkal, stb.). Nagy gond, hogy még sokan vannak a tanulók között célok, jövőbeni elképzelések nélkül, közönyösen várva sorsuk alakulását. A felzárkóztató képzésben a reális jövőkép és az életpálya tervezése a mainál nagyobb hangsúlyt kíván.

Azoknál a tanulóknál az eredményesség növelhető, akiknél támogató családi háttérrel számolhat az iskola. Sajnos sok helyen a szülők többsége munkanélküli, alacsony iskolázottságú, életvitelük gyakran nem szolgálhat példaként a tanulók számára. A családok együttműködésre való ösztönözhetősége változó. A családokkal való kapcsolattartásban a családlátogatás nem jellemző. Érthetetlen módon sok pedagógus kolléga nem tartja szükségesnek, mások nyilatkozatai szerint a távolság illetve a pedagógusok leterheltsége miatt nem tudnak élni vele, több helyről jelezték, hogy a pedagógusok (többnyire nők) nem mernek a rendezetlenebb életmódú családokhoz kimenni.

A szülőkkel való kapcsolattartás leggyakoribb módjai az írásos megkeresés, telefonon történő megbeszélés, ami azonban gyakran nem vezet eredményre. A szülők becsalogatása az iskolába, fogadóórán történő tájékoztatás szintén nehezen valósítható meg. Főleg édesanyák részéről van igény a szorosabb rendszeres kapcsolattartásra, amit a pedagógusok örömmel vesznek, és felhasználnak a problémák megelőzésében is. Van, ahol az iskolai távolmaradók „begyűjtését” a „rajtaütésszerű” családlátogatással, a családgondozó hálózat, illetve a rendőrség segítségének igénybevétele útján próbálják megoldani. A probléma megoldásában sokat segít a kezdeti hónapok után a megfelelő diák-tanár viszony, a jó osztályközösség, megállapítható azonban, hogy sok esetben az iskolának se hatékony eszköze, se megfelelő lehetősége nincs az igazolatlan hiányzások megakadályozására.

Elégedettségmérés a felzárkóztató oktatással kapcsolatban a hátrányos helyzetű tanulók és szüleik körében előírt, általános és objektív módon nem történt. Néhány iskolában vélhető, hogy törekvések voltak illetve tervezik az elégedettségmérést. A pedagógusok azonban általában nem tartják szükségesnek, mivel úgy vélik, mérés nélkül és az elvégzett mérés részletes értékelése nélkül is érzékelhető a mindennapi tevékenység során a tanulók és szülők pozitív megnyilvánulása, elégedettsége a felzárkóztató képzés iránt. Az elégedettség oka a pedagógusok szerint az, hogy csak 1 tanév szükséges a túlkoros gyermek szakképzésbe való belépéséhez, feleltetés; osztályozás nincs; kötetlenebb az oktatás, mint a hagyományos képzésben; személyre szabottabb a felzárkóztató; szívesebben, tevékenykedtetés útján történik a tanulás stb. A tanulók elfogadják segítségként, esélyként a felzárkóztató oktatásban való részvételüket, és hasznosnak ítélik. Akik eredményesek, azok utólag elégedettek ezzel a képzési formával.

Az eredményesség év végi teljesítménymutatója a szakképzésbe való belépéshez szükséges kompetenciák elsajátítása, ennek alapján a szakképzési évfolyamra lépés. A „reintegrációs”

képzésben vagy megszerezte az adott szakmacsoporthoz előírt összes kompetenciát, vagy nem, középút nincsen. A továbbtanulási lehetőség iskolánként, tanulónként, és helyileg is eltérő. A tanulók egy része közvetlenül szakképző évfolyamra lép, míg mások a „többségi” 9. évfolyamra iratkoznak. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha a tanuló rendelkezik 8. osztályos végzettséggel, amelyet a „reintegráció” keretében is megszerezhet, levezgázva az általános iskolai tananyagból. Ahol már volt végzős évfolyam, ott a tanulók egy része a kompetenciák birtokában saját vagy másik szakképző intézmény szakképzési évfolyamaira léptek be.

Kevés tapasztalat van a továbbtanulásra vonatkozóan, hiszen az intézmények zömében a 2006/2007-es tanévben indult a program, a tanulók az első szakképzési évfolyamon még nem végeztek a vizsgálat idején. Ahol 3 éve indították az elsőt, azt tapasztalták, hogy a hátrányos helyzetűek közül a továbbtanulás 50-70%-os, főleg abban a szakmában tanulnak tovább, amire az előkészítés történt. A szakképzési évfolyamokon való megfelelés, eredményesség eltérően alakul az iskolákban, zömében elmarad a kívánatostól (15%-30%-50%). Olyan tapasztalat is van, hogy a felzárkóztató csoportból a szakképzésbe bekerülők valamennyien kimaradtak a szakképzési évfolyamról.

A felzárkóztató évfolyamot követően a tanulók a szakképzésben az első időszakban nehezen találják a helyüket, furcsállják az előző évtől eltérő, és számukra ott szimpatikus módszerek hiányát. Ezt úgy kívánják áthidalni, hogy a szakképzési évfolyamon tanító kollégákat elküldték továbbképzésre, ahol a projektet és a kooperatív módszereket megismerhetik, valamint havonta tartanak kíséretekezleteket, ahol a szakmai tanárok megismerhetik leendő tanulóikat, illetve néhány tanárt bevontak az előkészítő program megtartásába is. Másrészt a tanulókat is tréningezik arra, hogy megszokják a nem projektszerű oktatás feltételeit is.

Jelenleg az előző évfolyamokon felzárkóztatásban részesült tanulók szakmai felkészítése folyamatban van, szakmai vizsgával még nem rendelkeznek. A szakképző évfolyamokra belépőknél a kimaradás egyes intézmények esetében elég nagyarányú, leginkább a saját iskolában továbbtanulók maradnak a szakképzésben pl. a budapesti Bercsényiben (35385), de van olyan iskola is, ahol nagy a lemorzsolódás. Több helyről jelezték, hogy a tanulók eredményes előmenetelét segítő kiscsoportos oktatásszervezés, a hagyományostól eltérő módszerek, a sok törődés, a folyamatos felzárkóztatás hiányában a szakképzési évfolyamokon a hagyományos feltételek között újra kudarcok érik ezeket a tanulókat. További lemorzsolódási tényező, hogy a fiatal a tankötelezettségi életkorának elérését követően már nem kíván a képzésben részt venni.

Munkába állításukkal kapcsolatos tapasztalat csak a későbbiekben várható. A végzett tanulók között van néhány elkallódó, aki nem tanul tovább, és munkába sem állt.

7.6 A felzárkóztató oktatás külső feltételei

Több pedagógus véleménye, hogy az egész szakképzési rendszerrel kapcsolatban problémák vannak. Túl hosszú a képzési idő, nem várható el pl. egy 15 éves roma tanulótól, hogy 5 évet töltsön el a szakiskolában egy kétkezi munkát igénylő szakma megtanulásáért. Feleslegesek egyes tananyagtartalmak a „többségi” 9. és 10. évfolyamon, ami elveszi a fiatalok kedvét a tanulástól. Nem kellő a finanszírozás, a nagy létszámú osztályokban ezért lehetetlen az eredményes munka. Hiányoznak a speciális felkészültségű szakemberek, stb. Vannak rendelkezések, amelyekkel nem értenek egyet. Az új tankötelezettséget például az oktatás

hatékonyságára nézve „gyilkosnak” nevezik, hiszen még a 16 évet is nehéz volt betartani. Az igazolatlan hiányzás évi 30 órában történő maximálását is betarthatatlannak ítélik, ami adminisztrációs szabálytalanságokra kényszeríti az iskolákat. Igen kemény kritikai megjegyzések is vannak a törvényhozók, jogalkotók tekintetében: Hozzá nem értő emberek hozzák a törvényeket, a tényleges munkát végző pedagógusok kezéből minden eszközt kivettek, a tanulóknak csak jogaik vannak, a kötelesség nem teljesítése nem szankcionálható, stb. Mások nem formáltak pontos véleményt az országos és helyi körülmények alakulásáról, de általánosságban az oktatás jogi szabályozásával senki nem elégedett. Volt, aki úgy vélekedett, hogy küszöbön áll az egész szakiskolai képzés „halála”.

A szakiskolák finanszírozását sehol nem tartják elégségesnek, a központi normatíva folyamatosan egyre kevésbé nyújt fedezetet a tényleges kiadásokra, a fenntartók pedig nem tudják kellő mértékben kiegészíteni azt, mivel a rájuk ruházott kötelezettségekhez az állam nem rendel forrásokat. Különösen aggasztónak tartják a felzárkóztató oktatás kétszeres normatívájának megszüntetését, ami e tevékenység leépüléséhez vezethet. Van vélemény, mely szerint a finanszírozás bonyolult, áttekinthetetlen, összefolyik az iskola egyéb finanszírozási területeivel, ellenőrzés nincs, ezért gyakran megy az adott feladat pénze más területre.

A felzárkóztató oktatás hatékonyságát a speciális felkészültségű szakemberek állandó jellegű bekapcsolódása növelhetné. A pedagógusképzésben ezért sokkal nagyobb hangsúlyt kell fektetni a nevelési kérdések megoldásának, a devianciák kezelésének oktatására. A felzárkóztató képzést vállaló pedagógusok számára sokkal hatékonyabb és gyakorlatiasabb előzetes speciális felkészítés ill. előzetes tapasztalatszerzés szükséges. A csoportban dolgozó team számára is folyamatos továbbképzés indokolt a speciális módszertan terén, iskolán belüli ill. külső szervezésben is. A leghatékonyabbnak az esetmegbeszéléseket, az iskolák közötti tapasztalatcseréket, bemutatókat tartják. A tanárfelkészítés korlátait jelenti viszont, hogy a távoli helyszíneken zajló, hosszú továbbképzések esetén nem biztosítható a tanórák védelme, sok esetben nem fokozható tovább a tanárok terhelése, a szakszerű helyettesítések személyi feltételei és finanszírozása nem megoldott, a költségtérítéses tanfolyami díjakat az iskola nem tudja fizetni stb.

A felzárkóztató csoportok munkáját elsősorban a visszaállított, megnövelt normatíva és az egységesebb, hozzáértőbb jogi, rendeleti háttér segíthetné. A jogi szabályozás folyamatos változása, a jogszabályok értelmezésében való nehézségek nehezítik a vezetői munkát (tervezhetőség) és gyakorta zavart is gerjesztenek. Szükséges lenne a pontos, egyértelmű, a feladathoz igazított, és stabil központi szabályozás a gyakorlatban tapasztalható jogos igények alapján. Az eligazodáshoz tájékoztató kiadványok, előadások szervezése sokat segíthetne. Megfelelő finanszírozást tartanak szükségesnek a szakmai munka eredményességét megalapozó pedagógus-továbbképzések fedezetének biztosításához, a speciális felkészültségű szakemberek alkalmazásához, a kollégák munkájának megérdemelt anyagi elismeréséhez.

Az iskolák többségükben széles partnerkapcsolatokkal rendelkeznek. Ezt a kapcsolati hálót az intézmény tárgyi feltételeinek folyamatos erősítése mellett a szakmai fejlesztés erőforrásaként is kamatoztathatják. Az Szakiskolai Fejlesztési Programban részt vevők esetében jelentős az iskolák közötti együttműködés, országosan lehetőséget nyújtanak a szakképző iskolák pedagógusai számára a tapasztalatcserékre. A külföldi partnerkapcsolatok folyamatos együttműködést (diákcseré, sportprogramok, a tanári továbbképzéseken, tanulmányutak), a szakmai innováció mellett anyagi támogatást is eredményeznek (közös EU pályázatok, az iskola tárgyi feltételeihez kapott támogatás).

Szakmai szervezetek közül a kamarákkal, a minisztériumokkal a vizsgáztatással összefüggésben működnek együtt, a környező cégek közül pedig azokkal, amelyek a szakmai gyakorlólhelyeket biztosítják a tanulók részére. A felzárkóztató oktatáshoz kapcsolódó szakképzéssel kapcsolatban a Kereskedelmi és Iparkamara az illetékes, ők dolgozzák ki a tananyagot, ők szervezik a szintvizsgákat, a szakmai vizsgákat. Van, ahol szaktanácsadó kollégájuk a projekt-szervezésben is segít. A kamara helyi kirendeltségei intézik többek között a tanulószervezéseket.

Leginkább a munkaügyi központ részéről kapnak segítséget a munkaerőpiaci helyzet követéséhez (regionális konferenciák, pályaválasztási kiállítások szervezése), a kölcsönös információáramlás megfelelő. A munkaadókkal, akik egyben támogatóik körében is jelen vannak, jó a kapcsolatuk, időnként ők is adnak az iskoláknak munkaerő-prognózisokat.

Az iskolák a legjelentősebb támogatást, az SZFP adta fejlesztési lehetőséget a 2003-2006-ig terjedő időszakban kapták, melynek kapcsán eszközfejlesztésre, szakmafejlesztésre, pedagógus-továbbképzésekre, a szakmai előkészítő képzés beindítására került sor. Az NSZFI továbbképzései, fejlesztett tankönyvei és taneszközei, dokumentumai segítik az iskolában folyó szakmai munkát. A felzárkóztató képzéshez szükség lenne további központi tananyagfejlesztésre, a már fejlesztett, de jelenleg nem kapható tankönyvekre is, ami egy állandó finanszírozású (nem fejlesztési projektfüggő) országos módszertani központ létrehozását igényli.

8. A kutatás tapasztalatainak összefoglalása

8.1 Az iskolák adatlapokon szolgáltatott információinak elemzése

A több éves monitorozás adataiból a legjellemzőbbet kiemelve a *lemorzsolódási arányok* a következőképp alakultak:

	2003/ 2004 I. félév %	2003/ 2004 év vége %	2004/ 2005 I. félév %	2004/ 2005 év vége %	2005/ 2006 I. félév %	2005/ 2006 év vége %	2006/ 2007 I. félév %	2006/ 2007 év vége %	2007/ 2008 I. félév %	2007/ 2008 év vége %
9. oszt.	6,1	11,2	6,7	-	7,2	11,6	7,4	10,4	5,3	9,7
10. oszt.	4,4	7,4	4,2	-	4,9	8,8	4,6	7,7	3,7	7,8

A legmagasabb arányban a 9. évfolyam végére csökken a tanulói létszám. Ehhez hozzáadódik azoknak a tanulóknak a száma, akik sikertelenül vizsgáznak, vagy részt sem vesznek a javító- vagy pótvizsgán.

A *bukások aránya* az alábbiak szerint alakult:

	2003/ 2004 I. félév %	2003/ 2004 év vége %	2004/ 2005 I. félév %	2004/ 2005 év vége %	2005/ 2006 I. félév %	2005/ 2006 év vége %	2006/ 2007 I. félév %	2006/ 2007 év vége %	2007/ 2008 I. félév %	2007/ 2008 év vége %
9. oszt.	51,6	28,8	50,9	-	49,1	28,4	47,1	24,5	48,6	29,6
10. oszt.	41,2	14,7	40,4	-	39,0	15,3	40,0	14,2	39,8	17,3

A szakképzést előkészítő évfolyamon a lemorzsolódás alakulása összevetve a „többségi” osztályokban tanulók adataival:

tanév	a szakképzést előkészítő évfolyamról kimaradók aránya a tanév elejei létszámhoz viszonyítva (%)	a 9. szakiskolai évfolyamról kimaradók aránya a tanév elejei létszámhoz viszonyítva (%)
2005/2006. tanév folyamán	20,0	11,6
2006/2007. tanév folyamán	18,6	10,4
2007/2008. tanév folyamán	18,5	9,7

A tanév közben kimaradók mellett azok a tanulók is gyarapítják később a lemorzsolódók körét, akik a szakmai előkészítőt lezáró kompetenciavizsgán nem tudják az elvárt teljesítményt nyújtani, ezért nem léphetnek tovább a szakképzésbe.

Az alapfokú végzettséget is nyújtó és a szakképzésre felkészítő iskolák lemorzsolódási adatai összevetve a „többségi” szakiskolai osztályok adataival.

tanév	felzárkóztató szakiskolai képzésből kimaradók aránya a tanév eleji létszámhoz viszonyítva (%)		a 9. szakiskolai évfolyamról kimaradók aránya a tanév eleji létszámhoz viszonyítva (%)
	1 éves	2 éves (1. és 2. évfolyam együtt)	
2005/2006. tanév folyamán	33,7	14,2	11,6
2006/2007. tanév folyamán	34,7	21,3	10,4
2007/2008. tanév folyamán	22,8	20,0	9,7

Az alapfokú végzettséget nyújtó felzárkóztató csoportok száma és a tanulók száma kevesebb (77%), mint a szakképzést előkészítő csoportoké és töredéke (3%) a szakiskolai létszámnak.

8.2 A dokumentumok és az interjúk alapján szerzett tapasztalatok összegzése

A szakiskolák helyzetének alakulása

A legtöbb iskola helyzete az elmúlt 3 évben jelentősen megváltozott. A legjellemzőbb két változás:

- az iskolák fenntartói több intézményüket összevonták,
- több szakképző iskola Térségi Integrált Szakképző Központokba (TISZK-ekbe), tömörült.

A fenntartó által végrehajtott iskolaösszevonások következtében többcélú, legtöbbször különböző településeken működő iskolák kerültek közös igazgatás alá. Egy-egy csoporthoz gimnázium, szakközépiskola és szakiskola, vagy általános iskola és több középiskola, esetleg kollégium is tartozik. Az ilyen „mamut” iskolákban nő a veszélye annak, hogy periférikus feladattá válik a szakiskolai oktatás.

A TISZK-ekhez való csatlakozást két fő tényező motiválta. A TISZK közvetítésével lehetővé vált az együttműködő iskolák számára, hogy

- a szakképzés fejlesztését szolgáló Európai Uniós támogatásra pályázhassanak,
- a szakképzési hozzájárulásból közvetlen fejlesztési forráshoz juthassanak.

A TISZK-ek megalakulása 2 ütemben történt, aminek következtében eltérő helyzetbe kerültek az iskolák. Nagy különbség tapasztalható a szerint, hogy az iskola az első 16 TISZK tagja lett vagy pedig a megváltozott szabályozás miatt a második körben kényszerült a TISZK-be lépni. Az első alkalommal egy-egy TISZK-hez 5-8 iskola kapcsolódott, amelyek területileg is viszonylag közel vannak. Ezek napjainkra már jellemzően közösen működnek, EU-s forrásból felszerelték műhelyeiket/gyakorló tantermeiket. A második körben jórészt kényszerszerűsülések jöttek létre a szakképzés-támogatási jogszabályok megváltozása miatt.

Lehetséges, hogy ezek a változások hosszabb távon szakmai eredményeket is hoznak, jelenleg azonban jól érzékelhető, hogy a szervezési, a működtetési kérdések elvonják a figyelmet az érdemi oktató-nevelő munkától.

8.3 A felzárkóztató osztályok/csoportok működése

A vizsgálatba bevont iskolák mindegyike részt vesz a Szakiskolai Fejlesztési Programban, a többség 2-3 tanévvel ezelőtt indított először felzárkóztató jellegű szakmai előkészítő évfolyamot. Jellemzően tanévenként egy csoportot szerveznek, ahol pedig megpróbálkoztak kettővel, általában a második indításától egy év múlva visszaléptek, melynek döntően helyi okai voltak (pl. jelentkezők számának csökkenése).

Abban, hogy elegendő-e a feladat ellátására a felzárkóztató csoportok száma, kapacitása, markánsan különbözik a vizsgált iskolák válasza, és több esetben eltér egymástól a felzárkóztatásban dolgozók, illetve az ott órákat nem tartók véleménye is. A felzárkóztató csoport jelenléte több iskolában megosztja a nevelőtestületet. Egyes iskolákban úgy vélik, hogy sokkal több szakiskolás tanulót lehetne a felzárkóztató csoportba irányítani, mert a szakiskolába jelentkezők többségének hiányoznak az alapkészségei, alacsony szintű a szociális, kommunikációs kompetenciája, motiváltsága. Másutt az iskola meglévő feltételrendszerét és a feladatot vállaló pedagógusok számát figyelembe véve elegendőnek ítélik a jelenlegi létszámot a felzárkóztató oktatásban.

Változott az általános iskolák érdeklődése a felzárkóztató oktatás iránt. A vizsgálat évében először tapasztalták a szakiskolák, hogy míg a felzárkóztató program bevezetése idején az általános iskolák igyekeztek megszabadulni túlkoros, deviáns tanulóiktól, ma már inkább megtartják őket, tartva a csökkenő tanulólétszám következményeitől.

A valóság az, hogy tanévenként tízezres nagyságrendben mérhető azon tanulók száma, akik úgy kerülnek ki a közoktatásból, hogy nincs befejezett alapfokú iskolai, vagy a szakképzésbe való bekapcsolódáshoz szükséges végzettségük. A felzárkóztató oktatásnak a mainál nagyobb mértékben lenne létjogosultsága, de a szakiskolák többségének nincs elegendő információja azokról a tanulókról, akik helyben és a közelben élnek és ebbe az oktatásba bevonhatóak lennének, sőt olykor hajlandóságuk sincs ennek a nehéz feladatnak a felvállalására. A kapacitás bővítésének további akadálya a működési forráshiány, mindezek miatt ennek a képzési formának sok helyen a megszűnésére is sor kerülhet a központi fejlesztési programok befejeztével.

8.4 A felzárkóztató oktatás tanulói

A jelenlegi szakmai előkészítő oktatás egyes osztályaiban eltérő felkészültséggel és eltérő iskolai előélettel rendelkező tanulók vesznek részt. Vannak iskolák, amelyek főként a környező általános iskolák túlkoros, ötödik-hetedik évfolyamot teljesítő tanulóit vették fel. Mások azokat irányították a felzárkóztató csoportba a szakiskolai felvételre jelentkezők közül, akik az általános iskolai tanulmányaikat csak több bukás, ismétlés után fejezték be. Ebbe a csoportba kerültek még fél- vagy egy tanév után a 9. szakiskolai osztályban sikertelenek is. E csoportok tanárainak, szakoktatóinak véleménye, hogy a 7. osztálynál alacsonyabb végzettségű fiatalok olyan nagy hátránnyal kerülnek a csoportba, hogy szinte lehetetlen felzárkóztatni őket.

Életmódjukban a jobb illetve a gyengébb képességű tanulók sem különböznek nagyon egymástól. Ritkán vannak példaképeik, jövőképük pedig általánosságokban merül ki, melynek lényege, hogy szeretnének jól élni. Úgy tűnik, sokan nem mérik fel a helyzetüket, illetve azt, hogy milyen lehetőséget kaptak a közoktatástól.

8.5 A felzárkóztató oktatás megszervezése

Az előkészítő évfolyamon 4-7 pedagógus foglalkozik a tanulókkal, közöttük ritka az, aki kizárólag csak ebben a csoportban tanít, oktat. Ennek egyik oka, hogy eredményes felzárkóztató oktatást nagyon munka- és időigényes módszerek alkalmazásával, a projektben való tervezéssel, együttműködéssel lehet megvalósítani, a másik ok, hogy valamennyien elkötelezettek a tanult szakterületük iránt, igénylik annak gyakorlását is. A felzárkóztató csoportokban dolgozó pedagógusok körében az átlagosnál nagyobb a fluktuáció, sokan elmenekülnek a magatartási devianciák láttán, mivel nincsenek eszközeik ezek kezelésére. Szép számmal vannak olyan tanárok is, akik szívügyüknek tekintik az itt végzett munkát. A pedagógusokat segítő szakemberekkel való ellátottság nem megfelelő a legtöbb iskolában. Szinte egyáltalán nincs jelen olyan pszichológus, aki foglalkozást is vezet a csoportban, de sokszor hiányzik a fejlesztő pedagógus, szociális munkás is. Az iskolák közel felében nem vesz részt a felzárkóztatásban szakoktató.

A 2008/2009. tanévben indított felzárkóztató osztályokban/csoportokban végzett munka elősegítését 59 iskolában összesen 28 orvos, 19 pszichológus, 60 felzárkóztató (diplomás, vagy tanfolyamot végzett fejlesztő) pedagógus, 24 szociálpedagógus, 19 szabadidő-szervező tanár, 13 pedagógiai asszisztens, 10 szociális munkás és 7 egyéb szakember (pszichopedagógus, mentálhigiénikus végzettségű tanár stb.) dolgozik. 7 iskolában azonban egyetlen segítő sincs. Az ellátottság azokban az intézményekben a legjobb, amelyek speciális szakiskolai profillal is rendelkeznek, vagy már régóta vesznek részt a felzárkóztató oktatás valamelyik formájában, pl. több olyan intézmény van ahol 7-10 szakember is tevékenykedik a fentiek közül.

A tanév kezdetén – már a felvétel után – kompetenciamérést végeznek a tanulók körében, amely a csoport és az egyének fejlesztési tervének meghatározásában nyújt segítséget. A felzárkóztató gyakorlatot folytató pedagógusok hiányolják a bementi tudásszint mérését, de e nélkül is tapasztalják, hogy a tanulók nem rendelkeznek a szakmatanuláshoz szükséges alapkompenciákkal (írás, olvasás, kultúrált beszéd, számolás). Ennél is nagyobb gondnak tartják, hogy a tanulásra és a munkára nagyon nehéz motiválni őket, a magatartásukat pedig különféle devianciák illetve alkalmazkodási problémák (tartós koncentrálásra, csoportmunkára való képtelenség stb.) jellemzik.

A szakmai előkészítő évfolyamon dominál a kiscsoportos (8-15 fős) oktatásszervezési forma és a projektmódszer alkalmazása. Valamennyi közreműködő szerint ezekkel a fiatalokkal lehetetlen nagyobb létszámú csoportban foglalkozni, ezért nem kedvez a feladat ellátásának a korábban kétszeres normatíva megvonása.

A szakmai előkészítő év elvégzése után a tanulók a kompetenciavizsga eredményessége esetén közvetlenül szakképző évfolyamra léphetnek azokban az alapfokú iskolai végzettségre épülő szakmákban, amelyekre az iskola képez. A kompetenciavizsgáig eljutók 50-80%-a eredményesen veszi az akadályt. Jelenleg már elegendő tapasztalat áll az iskolák rendelkezésére arról, az itt végzetteknek a szakképző évfolyamon se volna szabad visszakerülniük a hagyományos képzésbe, mert így félő, kevesen állják meg a helyüket. Az itt végzettek elvileg 10. évfolyamos végzettséghez kötött szakmákat is tanulhatnak, de erre alig kerül sor. Ugyancsak ritka, ha más iskolában lép a tanuló szakképző évfolyamra, vagy ha tanfolyami felnőttképzés keretében próbál szakképzettséget szerezni. Ahol már vannak

szakképző évfolyamon tanulók, ott a tapasztalatok vegyesek, sok helyen innen is többen kimaradnak, míg másutt eredményesen tanulnak.

A tanulók szívesen veszik, hogy hozzájuk hasonló problémával bekerült fiatalok körében vannak. A személyre lebontott programok megvalósítása során együttműködnek társaikkal. Felismerik értékeiket és gyengeségeiket, ismerik az elérendő célokat. A projekt módszer szinte a csoport minden tagját munkára serkenti. A projekteken keresztül a pedagógusok is jobban megismerik a tanulók személyiségét, könnyebben segítenek a problémák megoldásában. Más a tanár-diák kapcsolat. Jellemző a dicséret és az erőfeszítések elismerése.

Az osztályozás elmaradása eleinte meglepetést okoz, később megszokják, és szembesülnek azzal, hogy ez nem követelmény nélküliség, a szakképzés megkezdéséhez szükséges kompetenciák megszerzése pedig nem könnyű. A tanulókkal készített interjúk alátámasztják, hogy akik folyamatosan részt vesznek a foglalkozásokon/tanórákon, jól érzik magukat a szakképzést előkészítő oktatásban. Motiválja a tanulókat, hogy rövidebb idő alatt kezdhetik meg a szakmatanulást.

8.6 A felzárkóztató oktatás eredményessége

Az eredményesség eltérően értelmezhető a hátrányos helyzetű tanulók esetében, mint általában. A képzés során már eredményt jelent a tanulók egy részénél az iskola rendszeres látogatása, azaz a tankötelezettség teljesítése is.

A lemorzsolódás egyes iskolák esetében számottevő, leggyakoribb okozója az igazolatlan hiányzás. Kevés esetben más tényezők is szerepelnek, családi okok pl.: a támogató szülői háttér hiánya; a túlkoros leánytanulók körében a családalapítás; életmód stb. Az előkészítő évfolyamon legnagyobb probléma a hiányzás, ezzel összefüggésben pedig a tanulók megtartása. A hiányzások megelőzésében a legtöbb szülő nem partnere az iskolának és a pedagógusoknak. A tankötelezettség teljesítésében illetékes jegyző is többnyire tehetetlen. A hiányzás és kimaradás nincs egyértelmű összefüggésben azzal, hogy a tanulót milyen módszerrel, és mennyire személyre szabottan, mennyire szakszerűen próbálják nevelni, oktatni, ebben az iskolától független tényezők (életmód, kortársak stb.) játsszák a fő szerepet. A lemorzsolódási arány általában viszonylag nagy, egyes iskolákban pedig egyáltalán nem morzsolódnak le a tanulók.

A fegyelmi helyzet a felzárkóztató évfolyamokon iskolánként eltérő, részben attól függ, hogy az iskola kiket iskolázott be, részben pedig attól, mennyire akarják adminisztratív útra terelni az ügyeket. Előfordul, hogy egy-egy intézmény a „reintegrációs” évfolyam tanulóinak jelentős számánál kezelt fegyelmi ügyet. Viszont van olyan iskola is, ahol alig és csak kisebb fegyelmi vétség történt (főleg tanév kezdetekor deviáns magatartás, igazolatlan hiányzások miatt).

Az eredményesség év végi teljesítmény-mutatója a szakképzésbe való belépéshez szükséges kompetenciák elsajátítása, ennek alapján a szakképzési évfolyamra lépés. A „reintegrációs” képzésben vagy megszerezte az adott szakmacsoporthoz előírt összes kompetenciát, vagy nem, középút nincsen. A továbbtanulási lehetőség iskolánként, tanulónként, és helyileg is eltérő. A tanulók egy része közvetlenül szakképző évfolyamra lép, míg mások a „többségi” 9. évfolyamra iratkoznak. Ez azonban csak akkor lehetséges, ha a tanuló rendelkezik 8. osztályos végzettséggel, amelyet a „reintegráció” keretében is megszerezhet, levizsgálva az általános iskolai tananyagból. Ahol már volt végzős évfolyam, ott a tanulók egy része a

kompetenciák birtokában saját vagy másik szakképző intézmény szakképzési évfolyamaira léptek be.

Kevés tapasztalat van a továbbtanulásra vonatkozóan, hiszen az intézmények zömében 2006/2007-es évben indult program, a tanulók az első szakképzési évfolyamon még nem végeztek a vizsgálat idején. Ahol 3 éve indították az elsőt, azok tapasztalata, hogy a hátrányos helyzetűek közül a továbbtanulás 50-70%-os, főleg abban a szakmában tanulnak tovább, amire az előkészítés történt. A szakképzési évfolyamokon való megfelelés, eredményesség eltérően alakul az iskolákban, zömében elmarad a kívánatostól (15%-30%-50%). Olyan tapasztalat is van, hogy a felzárkóztató csoportból a szakképzésbe bekerülők valamennyien kimaradtak a szakképzési évfolyamról.

8.7 A felzárkóztató oktatás külső feltételei

Többségi pedagógus vélemény, hogy az egész szakképzési rendszerrel kapcsolatban problémák vannak. Túl hosszú a képzési idő, feleslegesek egyes tananyagtartalmak a „többségi” 9. és 10. évfolyamon, nem kellő a finanszírozás. Hiányoznak a speciális felkészültségű szakemberek stb. Mások nem formáltak pontos véleményt az országos és helyi körülmények alakulásáról, de általánosságban az oktatás jogi szabályozásával senki nem elégedett. Volt, aki úgy vélekedett, hogy küszöbön áll az egész szakiskolai képzés „halála”. A szakiskolák finanszírozását sehol nem tartják elégségesnek. Az iskolák többségükben széles partnerkapcsolatokkal rendelkeznek. Ezt a kapcsolati hálót az intézmény tárgyi feltételeinek folyamatos erősítése mellett a szakmai fejlesztés erőforrásaként is kamatoztathatják.

A kutatás legfontosabb tapasztalatai:

A kellő szakértelemmel és elkötelezettséggel szervezett felzárkóztató oktatás számos fiatalnak mintegy utolsó lehetősége, hogy ezt követően belépjen a szakképzésbe, ezért fenn kell tartani ezt az oktatási formát mindaddig, amíg az általános iskola nem képes megoldani a hátrányos helyzetből adódó oktatási és nevelési problémákat.

Mind az állami és fenntartói irányító szervek, mind az iskolák részéről sokkal több erőfeszítésre van szükség ahhoz, hogy a kedvező folyamatokkal mennyiségi és eredményességi téren is áttörést lehessen elérni a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok felzárkóztatásában.

9. Javaslatok

9.1 Javaslat a szakiskola 9-10. évfolyama funkciójának átalakítására

A szakiskolai 9. és 10. évfolyamokkal kapcsolatos kutatások és monitorozás során bebizonyosodott, hogy a szakképzésbe való bekapcsolódás sokak számára az általános képzés eredménytelensége miatt hiúsul meg. A szakiskolákban 9. év félévkor a legnagyobb a bukottak, mulasztás miatt nem osztályozhatók, és emiatt iskolaelhagyók száma, de sokan vannak azok is, akik 9. év végén buknak meg, és nem kezdik meg a 10. évfolyamot. A szakiskola 10. évfolyamáról kimaradók kevesebben vannak ugyan, de szintén nem elhanyagolható a számuk. Ha a tanköteles 14-18 éves korosztályok egyidejű lemorzsolódási létszámadatait összegezzük, ez mintegy harmincezer fő.

A lemorzsolódás és bukás okai közül ki kell emelni, hogy mára a szakiskolai tanulók közel 80%-a pedagógiai és oktatási szempontból hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűnek tekinthető, akik hagyományos oktatási keretek között nem, vagy csak nagy nehézségek árán juttathatók el a szakképzésig. A tanulás iránt nem megfelelően motivált tanulók – különösen a számukra érdektelen hagyományos közismereti elméleti oktatásban – szakmai végzettség megszerzése érdekében nem hajlandók 5 évet iskolában tölteni. Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy a jelenlegi szakiskolai struktúra nem alkalmas a tanulók jelentős részének szakképesítéshez juttatására.

Ahhoz, hogy az eredményességi mutatók érzékelhetően javuljanak, célszerű a 14. életévüket betöltött tanulók részére a szakiskolákban a képzés befejezésének, a szakképzés megszerzésének időpontját a tankötelezettség határához igazítani, valamint többféle előrehaladási utat lehetővé tenni, és számukra, valamint szüleik számára ezek között választási lehetőséget biztosítani.

Lehetséges új szakiskolai képzési utak a jelenlegi lehetőségeken túlmenően:

- 8 általános végzettséggel rendelkezők részére 9. évfolyamtól kezdődő 4 éves szakképzés gyakorlatorientált, kompetenciákat fejlesztő közismereti tananyag oktatásával párhuzamosan, és a 12. évfolyamon gyakornok évvel (szakképző évfolyamok számának 1 évvel történő meghosszabbításával),
- 8 általános végzettséggel rendelkezők részére 9. évfolyamon szakmai előkészítés és alapozás közismereti kompetenciák oktatásával párhuzamosan, 10. évfolyamtól kezdődő 3 éves szakképzés gyakorlatorientált, kompetenciákat fejlesztő közismereti tananyag oktatásával párhuzamosan (leginkább eurokonform változat),
- 8 általános végzettséggel nem, de 7. osztályos végzettséggel rendelkező, 15. életévüket betöltött tanulók részére bemeneti kompetencia mérés eredményessége alapján legalább 3 éves szakképzés gyakorlatorientált, kompetenciákat fejlesztő közismereti tananyag oktatásával párhuzamosan második esély jellegű változat),

Megfontolandó, hogy a túl hosszú tanulmányi idő csökkentése érdekében a 17. életévüket betöltött tanulók szakképzési tanulmányaikat szakiskolákban szervezett nappali rendszerű felnőttképzés (tanfolyami képzés) keretében folytathassák.

A javasolt új képzési utakhoz több ponton módosítani kell a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvényt, és a gyakornoki idő vonatkozásában a szakképzésről szóló LXXVI. törvényt, valamint a mögöttes rendeleteket.

A Kt. módosítását igénylő §-ok: 8., 8/A., 25. és 27.

A Szt. módosítását igénylő §: 15.

9.2 Javaslat módszertani központ létesítésére

A szakiskolákban tapasztalt jelentős lemorzsolódást és eredménytelenséget az iskolában folyó munkát segítő, az alulról jövő kezdeményezéseket is egyesíteni próbáló, jól szervezett és hosszabb számon nem projektszerűen finanszírozott módszertani központ működtetése jelentősen csökkentené. A szétszórta koordináló, oktatási folyamatot segítő tevékenység hosszabb távon jelentősen hozzájárulhatna a szakiskolákban az eredményesség javulásához.

A jelenleg pályán lévő pedagógusok felkészítésére és munkájának segítésére ezért *létre kellene hozni* a Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet bázisán azt a *módszertani központot*, amely alkalmas lenne a korábbi hasonló célú (felzárkóztató jellegű) központi finanszírozású fejlesztési projektek (pl.: PHARE, Felzárkóztató Bázisiskolai Program, Szakiskolai Fejlesztési Program „C” komponens) keretében kidolgozott módszerek, eljárások, oktatásszervezési módok folyamatos karbantartására, továbbfejlesztésére, majd ezeknek a szakiskolák teljes körére történő kiterjesztésére. Feladata lenne a szakiskolák pedagógusainak továbbképzése, kistérségi módszertani központok (bázisiskolák) létrehozása, munkájának koordinálása. A munkára aktívan mozgósítható az ELTE Bárczy Gusztáv Gyógypedagógiai Kara és egyes speciális szakiskolák, elsősorban a felzárkóztatást eredményesen végző szakiskolák nevelőtestületének szakértelme. Civil kezdeményezésre és Equel programbeli támogatással kidolgozás alatt áll a Komplex Ifjúságsegítő Modell (KIM), amely a pedagógiai részt további szolgáltatásokkal (pl. szociális ellátással) kívánja bővíteni.

A módszertani központ működésének finanszírozását 2009-2010-ben a Munkaerőpiaci Alap központi részéből, 2001-től az állami költségvetésből lehet megoldani.

9.3 Javaslat a pedagógusképzésben részt vevők alkalmassá tételére a szakiskolai problémák kezelésére

A leendő pedagógusok számára minden felsőoktatási intézményben kötelező tananyaggá kell tenni a hátrányos helyzetű tanulókkal való foglalkozás módszereinek, eljárásainak megtanítását, jelentősen növelni kell a fejlesztő pedagógusok, szociálpedagógusok, pszichopedagógusok, szociális munkások, szakoktatók kibocsátását.

9.4 Javaslat a statisztikai adatszolgáltató rendszer (KIRSTAT) alkalmassá tételére a lemorzsolódás, kimaradás, továbblépés nyomon követésére

Jelenleg nincs olyan pontos adatsor a tanügy irányítói és az oktatási intézmények fenntartóinak birtokában, amely megközelítőleg pontos képet adna arról, hogy az ország melyik –jól körülhatárolható – területén vannak olyan szakiskolák, ahol a legjelentősebb a közoktatás rendszeréből szakmai végzettség nélkül iskolát elhagyók, lemorzsolódók száma, tehát ahol feltétlenül szükség van az új képzési utak bevezetésére és a „hagyományos”-tól eltérő képzési struktúra és módszerek alkalmazására.

A szükséges adatokat valamennyi oktatási intézményre kiterjedően pontosan és hiánytalanul csak a jogszabályban elrendelt adatgyűjtés (KIRSTAT) révén lehet összegyűjteni és elemezni. Az új programok szerint haladó osztályok hálózatának létrehozásához, folyamatosan a szükségletek igazításához az adatokat az október 1-jén esedékes statisztikai adatlapok

kibővítésével, és az iskolaelhagyást, lemorzsolódást vagy a képzésbe való későbbi bekapcsolódást pontosan kimutató lekérdezési rendszer létrehozásával kell biztosítani. Ebből a szempontból különösen fontos a felzárkóztató oktatásban részt vevők nyomon követése.

9.5 Javaslat a szakiskolai képzés finanszírozásának javítására

A fejlesztési források szinten tartása mellett javítani kell a szakiskolai normatívákat. Ennek elsődleges célja, hogy ne kelljen 30-35 fős osztályokat indítani, mert ekkora létszám esetén a pedagógiai problémák megoldása lehetetlen, illetve lehessen csoportbontást alkalmazni, és az előkészítés során gyakorlati oktatást is szervezni.

A szakiskolai felzárkóztató képzés finanszírozásához vissza kell állítani a korábban már bevált kétszeres normatívát.

Irodalomjegyzék

Liskó Ilona: Szakképzés és lemorzsolódás – előadás anyaga (OKA, 2007. június 13.)

Farkas Éva: Az iskolarendszerű szakképzés reformjának jellemzői az intézmények szempontjából I. Szakképzési Szemle 2008. 2. szám 137-161. oldal
II. Szakképzési Szemle 2008. 3. szám 219-236. oldal

Györgyi Zoltán-Mártonfi György: Javaslatok a szakiskolai lemorzsolódás megelőzésére
Szakoktatás 58. évfolyam. 6. szám 14-18. oldal

Mártonfi György: A lemorzsolódás problémája a magyar szakképzésben és a szakképzés politikában. OFI Kutatás közben 283. Fehérvári Anikó (szerk.) Szakképzés és lemorzsolódás (132-161. oldal)

Fehérvári Anikó: Lemorzsolódás a szakiskolákban – egy empirikus kutatás tapasztalatai OFI Kutatás közben 283. Fehérvári Anikó (szerk.) Szakképzés és lemorzsolódás (162-276. oldal)

OKM Közlemény 2008. szeptember 30.

Mellékletek

1. számú melléklet: A 2008. évi monitoring adatgyűjtés adatlapjai 1-3.

2. számú melléklet:

2/1-2. táblázat: Lemorzsolódás és bukás szakiskolák 9. illetve 10. évfolyamán.

2/3-4.-táblázat: Javító- és osztályozóvizsgák a tanév végén. (2005-2008-ig 3 tanév)

2/5-6. táblázat: Az eltérő kerettantervek és óratervek jelenléte a szakiskolákban. (2 tanév)

2/7. táblázat: Lemorzsolódás és bukás 2007/2008. tanév végén a felzárkóztató oktatásban részt vevők körében. (összehasonlító adatok)

3. számú melléklet: Az óralátogatások tapasztalatai

4. számú melléklet: Tanulói interjúk

Beküldendő postán: NSZFI KSZFO/monitoring 1085 Budapest, Baross u. 52. E-mailben: monitoring@nive.hu

1. SZ. ADATLAP A SZAKKÉPZŐ ISKOLÁK MONITORING VIZSGÁLATA
2007/2008. TANÉV VÉGE

								MEGYE							
	ADATOT SZOLGÁLTATÓ INTÉZMÉNY						SZÉKHELY INTÉZMÉNY								
NEVE															
CÍME															
OM AZONOSÍTÓJA															
INTÉZMÉNYVEZETŐ NEVE															
TELEFONSZÁMA				E-MAIL				TELEFON				E-MAIL			

1. sz. táblázat

		Osztályok száma	Tanév elejei létszám (2007. okt. 1.)	Ebből osztály-ismétlő	Jött a tanév során	Kimaradt a tanév során	Más iskola-típusban tanul	Tanév végi létszám	Ebből nem osztályozható	Bukottak száma összesen	Egy vagy két tantárgyból bukottak száma	Kettőnél több tantárgyból bukottak száma
Iskolatípus	A pedagógiai program alapja	1	2	3	4	5	6	7 (2+4)-(5+6)	8	9 (10+11)	10	11
Szakiskola 9. évfolyam*	Kerettanterv (A) óraterv							0		0		
	Kerettanterv (B) óraterv							0		0		
	SZFP (moduláris) kerettanterv							0		0		
	Egyéb tanterv							0		0		
Szakiskola 10. évfolyam *	Kerettanterv (A) óraterv							0		0		
	Kerettanterv (B) óraterv							0		0		
	SZFP (moduláris) kerettanterv							0		0		
	Egyéb tanterv							0		0		
1 éves felzárkóztatás Kt. 27.§ (8) b)	10 hónapos							0		0		
2 éves felzárkóztatás Kt. 27.§ (8) b)	20 hónapos 1. éve							0		0		
	20 hónapos 2. éve							0		0		
SZFP szakképzést előkészítő évfolyam (10 hónapos-reintegráció)								0				

A*-gal megjelölt sorok adatai a felzárkóztató csoportok, osztályok és a speciális szakiskola tanulói nélkül értendők!

Folytatás: 2. adatlapon!

2. SZ. ADATLAP

ADATOT SZOLGÁLTATÓ INTÉZMÉNY	
NEVE	
CÍME	

2. sz. táblázat

2007/2008. tanév vége		Szakiskola				
Iskolatípus	A pedagógiai program alapja	Bukások száma tantárgyanként				
		Magyar (nyelv és irodalom együtt)	Mate- matika	Törté- nelem	Idegen nyelv	Szakmai jellegű elméleti tantárgy
Szakiskola 9. évfolyam*	Kerettanterv (A) óraterv					
	Kerettanterv (B) óraterv					
	SZFP (moduláris) kerettanterv					
	Egyéb tanterv					
Szakiskola 10. évfolyam*	Kerettanterv (A) óraterv					
	Kerettanterv (B) óraterv					
	SZFP (moduláris) kerettanterv					
	Egyéb tanterv					

3. sz. táblázat

2007/2008. tanév vége	Szakiskola							
	9. évfolyam*				10. évfolyam*			
	Kerett. (A) óraterv	Kerett. (B) óraterv	SZFP (modulá- ris) kerettan- terv	Egyéb tanterv	Kerett. (A) óraterv	Kerett. (B) óraterv	SZFP (modulá- ris) kerettan- terv	Egyéb tanterv
a) A javító, osztályozó vizsgán összesen részt vett (fő) (b+c)	0	0	0	0	0	0	0	0
b) A javító, osztályozó vizsgán megfelelt (fő)								
c) A javító, osztályozó vizsgán megbukott (fő)								
A vizsgán megbukottak közül tanulmányait az intézményben folytatja (fő)								

4. sz. táblázat

2008/2009. tanévben	tanulócsoportok száma	belépő tanulók száma
A szakiskola 9. évfolyamán az SZFP (moduláris) kerettanterv szerint indított		
A Kt.27.§ (8) b) indított felzárkóztató oktatás kezdő évfolyamán		
Az SZFP - szakképzést előkészítő (10 hónapos reintegrációs) évfolyamon		

5. sz. táblázat

Szakképző évfolyamok helyzete	Szakképesítés OKJ száma	Tanuló létszám	Szakképesítés OKJ száma	Tanuló létszám
Moduláris OKJ szerint 2008. szeptemberében a szakképző évfolyamon indított képzés(ek)				
A táblázatot összeállította (név, beosztás, telefonszám)				

2008. szeptember

P.H.

intézményvezető

A *-gal megjelölt sorok adatai a felzárkóztató csoport, osztály és a speciális szakiskolák tanulói nélkül értendők!

Beküldendő postán: **NSZFI KSZFO/monitoring** 1085 Budapest, Baross u. 52. E-mailben: **monitoring@nive.hu**

3. SZ. ADATLAP

(Csak a felzárkóztató oktatást szervező intézmények részére!)

ADATOT SZOLGÁLTATÓ INTÉZMÉNY	
Neve	
Címe	
Telefonszáma	
E-mail címe (amit rendszeresen figyelnek)	
Intézményvezető neve	
Felzárkóztató oktatás program irányítója (kapcsolattartó)	

A felzárkóztató program adatai a 2008/2009. tanévben

2008/2009. tanévben	tanulócsoportok száma	belépő tanulók száma
Egyéves felzárkóztató oktatás Kt.27.§ (8) b) szerint		
Kétéves felzárkóztató oktatás Kt. 27.§ (8) b) szerint 9. évfolyamon		
10. évfolyamon		
SZFP - szakképzést előkészítő (10 hónapos reintegrációs) évfolyamon		

A felzárkóztató/reintegrációs tevékenységet segítő speciális szakemberek száma (Kt. 1.sz melléklet szerint)

	2007/2008. tanévben	2008/2009. tanévben
orvos		
felzárkóztató pedagógus		
pedagógiai asszisztens		
szabadidő-szervező		
szociálpedagógus		
szociális munkás		
pszichológus		

2008. szeptember

P.H.

intézményvezető

2/1. táblázat: Lemorzsolódás és bukás a szakiskolák 9. évfolyamán

2. számú melléklet

Szakiskola 9. évfolyam	2005/2006				2006/2007				2007/2008			
	I.félév		év vége		I.félév		év vége		I. félév		év vége	
		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	815		868		895		834		754		429	
Létszám (tanév eleje)	24172		25625		25662		24231		21913		12317	
Ebből osztályismétlő ¹	2763	11,4	2717	10,6	2721	10,6	2480	10,2	2684	12,2	1374	11,1
Jött ¹	999	4,1	1785	7,0	1032	4,0	1841	7,5	1048	4,8	1183	9,6
Lemorzsolódott ¹	1744	7,2	2984	11,6	1586	6,1	2523	10,4	1156	5,3	1196	9,7
Más iskolatípusban tanul					303	1,2	436	1,8	228	1,0	251	2,0
Zárólétszám	23427		24426		24805		23113		21577		12053	
Nem osztályozható ²	972	4,2	1580	6,5	1081	4,4	1417	6,1	1155	5,4	1244	10,3
Osztályozottak száma	22455		22846		23724		21696		20422		10803	
Bukottak összesen ³	11023	49,1	6495	28,4	11189	47,1	5316	24,5	9920	48,6	3200	29,6
egy-két tantárgyból bukottak	5855	26,1	3781	16,5	6293	26,5	3117	14,4	5564	27,2	1776	16,4
kettőnél több tantárgyból bukottak	5168	23,0	2703	11,8	4896	20,6	2199	10,1	4358	21,4	1424	13,2
Bukások ³												
magyarból	2659	11,8	1673	7,3	2632	11,1	1441	6,6	2590	12,6	762	7,0
matematikából	4116	18,3	2872	12,6	4449	18,8	2529	11,6	3971	19,4	1511	14,0
történelemből	3371	15,0	2014	8,8	3790	16,0	1727	8,0	3258	15,9	1070	9,9
idegen nyelvből	2503	11,1	1699	7,4	2671	11,3	1395	6,3	2403	11,8	883	8,2
szakmai jellegű elméletből	3064	13,6	1629	7,1	3025	12,7	1247	5,7	2507	12,3	630	5,8
Adatközlő iskolák száma	299		321		329		314		286		166	

¹ % érték a tanév elejei létszámhoz viszonyítva² % érték félév, illetve a tanév végi létszámhoz viszonyítva³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

2/2. táblázat: Lemorzsolódás és bukás a szakiskolák 10. évfolyamán

Szakiskola 10. évfolyam	2005/2006				2006/2007				2007/2008			
	I. félév		év vége		I. félév		év vége		I. félév		év vége	
		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma	728		787		823		764		706		403	
Létszám (tanév eleje)	18787		20223		20542		19479		18467		10311	
Ebből osztályismétlő ¹	951	5,1	824	4,1	847	4,1	735	3,8	829	4,5	452	4,4
Jött ¹	446	2,4	791	3,9	420	2,0	799	4,1	461	2,5	513	5,0
Lemorzsolódott ¹	923	4,9	1784	8,8	777	3,8	1503	7,7	688	3,7	801	7,8
Más iskolatípusban tanul					161	0,8	193	1,0	81	0,4	111	1,1
Tanév végi létszám	18310		19230		20024		18582		18159		9912	
Nem osztályozható ²	352	1,9	372	1,9	449	2,2	383	2,1	447	2,5	437	4,4
Osztályozottak száma	17958		18858		19575		18199		17712		9475	
Bukottak összesen ³	7000	38,9	2892	15,3	7829	40,0	2599	14,2	7048	39,8	1643	17,3
egy-két tantárgyból bukottak	4626	25,8	2205	11,7	5170	26,4	1972	10,8	4743	26,7	1175	12,4
kettőnél több tantárgyból b.	2374	13,2	687	3,6	2659	13,6	627	3,4	2322	13,1	468	4,9
Bukások ³												
magyarból	1271	7,1	495	2,6	1499	7,7	419	2,3	1394	7,8	284	3,0
matematikából	2575	14,3	1215	6,4	3051	15,6	1035	5,6	2907	16,4	777	8,2
történelemből	1617	9,0	525	2,8	1845	9,4	497	2,7	1909	10,8	424	4,5
idegen nyelvből	1548	8,6	624	3,3	1684	8,6	560	3,1	1545	8,7	408	4,3
szakmai jellegű elméletből	1586	8,8	602	3,2	2074	10,6	583	3,2	1732	9,8	341	3,6
Adatközlő iskolák száma	299		321		329		314		286		166	

¹ % érték a tanév elejei létszámhoz viszonyítva

² % érték a félév és tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához visz.

2/3. táblázat: Javító- és osztályozóvizsga a szakiskolák 9. évfolyamán tanév végén

Szakiskola 9. osztály	2005/2006		2006/2007		2007/2008	
	év vége		év vége		év vége	
		%		%		%
Javító- és osztályozó vizsgán – részt vett	4178		3452		2096	
Javító- és osztályozóvizsgán – megfelelt ¹	3068	73,4	2466	71,4	1420	67,7
A vizsgán – megbukott ¹	1110	26,6	986	28,6	676	32,3
A vizsgán megbukottak közül tanulmányait az iskolában folytatja ²	907	81,7	869	88,1	347	95,7
Adatközlő iskolák száma	321		314		166	

¹% érték a javító- és osztályozóvizsgán részt vettekhez viszonyítva

²% érték a javító-és osztályozóvizsgán bukottakhoz viszonyítva

2/4. táblázat: Javító-és osztályozóvizsga a szakiskolák 10. évfolyamán tanév végén

Szakiskola 10. osztály	2005/2006		2006/2007		2007/2008	
	év vége		év vége		év vége	
		%		%		%
Javító- és osztályozóvizsgán – részt vett	2341		2073		1301	
Javító- és osztályozóvizsgán – megfelelt ¹	1854	79,2	1633	78,7	954	73,3
A vizsgán – megbukott ¹	487	20,8	437	21,3	347	26,7
A vizsgán megbukottak közül tanulmányait az iskolában folytatja ²	406	83,3	341	78	306	88,2
Adatközlő iskolák száma	321		314		166	

¹% érték a javító-és osztályozóvizsgán részt vettekhez viszonyítva

²% érték a javító-és osztályozóvizsgán bukottakhoz viszonyítva

2/5. táblázat Az eltérő kerettantervek és óratervek jelenléte a szakiskolákban

Szakiskola 9. évfolyam	2006/2007 tanév vége								2007/2008 tanév vége							
	A óraterv		B óraterv		Egyéb		Moduláris		A óraterv		B óraterv		Egyéb		Moduláris	
		%		%		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma (db)	269		359		34		172		117		150		29		133	
Tanév elejei létszám	7594		10654		1006		4977		3233		4332		828		3924	
Ebből: osztályismétlő ¹	803	10,6	1213	11,4	50	4,9	414	8,3	394	12,1	539	12,4	97	11,7	344	8,7
Jött ¹	660	8,7	757	7,1	93	9,2	331	6,6	392	12,1	365	8,4	77	9,2	349	8,9
Lemorzsolódott ¹	841	11,0	1148	10,8	119	11,8	415	8,3	328	10,1	427	9,8	86	10,3	355	9,0
Más iskolatípusban tanul ¹	206	2,7	157	10,5	5	0,5	68	1,3	98	3,0	58	1,3	3	0,3	92	2,3
Félév végi létszám	7207		10106		975		4825		3199		4212		816		3826	
Nem osztályozható ²	528	7,3	579	5,7	63	10	247	5,1	398	12,4	409	9,7	49	6	388	10,1
Osztályozottak száma	6679		9527		912		4578		2801		3803		767		3438	
Bukottak összesen ³	1639	24,5	2607	27,4	135	14,8	935	20,4	838	29,9	1090	28,7	294	38,3	978	28,4
egy-két tantárgyból bukottak	936	14,0	1488	15,6	97	10,6	596	13,0	443	15,5	617	16,2	166	21,6	550	16,0
kettőnél több tantárgyból bukottak	703	10,5	1119	11,8	38	4,1	339	7,4	395	14,1	473	12,4	128	16,7	428	12,4
Adatközlő iskolák száma bontva (db)	123	39,0	176	56,0	16	5,1	53	17,0	53	32,0	70	42,2	11	16,7	52	31,0
Adatközlő iskolák száma (db)	314								166							

¹ % érték a tanév elejei létszámhoz viszonyítva

² % érték a tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

2/6. táblázat: Az eltérő kerettantervek és óratervek jelenléte a szakiskolákban

Szakiskola 10. évfolyam	2006/2007. tanév vége								2007/2008. tanév vége							
	A óraterv		B óraterv		Egyéb		Moduláris		A óraterv		B óraterv		Egyéb		Moduláris	
		%		%		%		%		%		%		%		%
Vizsgált osztályok száma (db)	263		425		36		40		100		147		29		127	
Tanév elejei létszám	6525		10992		954		1008		2543		3778		715		3275	
Ebből: osztályismétlő ¹	236	3,6	1436	3,9	19	2,0	44	4,4	113	4,4	166	4,4	33	4,6	140	4,3
Jött ¹	303	4,6	374	3,4	61	6,4	61	6,0	169	6,6	169	4,4	24	3,3	151	4,6
Lemorzsolódott ¹	512	7,8	832	7,6	66	6,9	93	9,2	209	8,2	303	8,0	50	7,0	239	7,3
Más iskolatípusban tanul ¹	101	1,5	74	0,7	3	0,3	15	1,5	44	1,7	28	0,7	0		39	1,2
Félév végi létszám	6215		10460		946		961		2459		3616		689		3148	
Nem osztályozható ²	160	2,6	175	1,7	37	0,4	11	1,1	162	6,5	81	2,2	17	2,4	177	5,6
Osztályozottak száma	6055		9175		909		95		2297		6525		672		2971	
Bukottak összesen ³	1032	14,9	1366	14,9	79	8,7	122	12,8	420	18,2	583	16,5	147	21,9	493	16,6
egy-két tantárgyból bukottak	763	11,5	1055	11,5	64	7,0	90	9,5	285	12,4	412	11,7	113	16,8	365	12,3
kettőnél több tantárgyból bukottak	269	3,4	311	3,4	15	1,6	32	3,3	135	5,8	171	4,8	34	5,1	128	4,3
Adatközlő iskolák száma bontva (db)	123	39,0	176	56,0	16	5,0	53	17,0	53	32,0	70	42,0	11	6,6	52	31,3
Adatközlő iskolák száma (db)	314								166							

¹ % érték a félév végi létszámhoz viszonyítva

² % érték a félév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

2/7. táblázat: Lemorzsolódás és bukások a 2007/2008. tanév végén a felzárkóztató oktatásban részt vevők körében

2007/2008. tanév vége	többségi osztályok tanulói (összes)				a felzárkóztató oktatást folytató intézmények többségi osztályaiban tanulók				10 hónapos felzárkóztató oktatásban részt vevők		20 hónapos felzárkóztató oktatásban részt vevők				szakképzést előkészítő évfolyam résztevői	
	9. évfolyam		10. évfolyam		9. évfolyam		10. évfolyam				1. év		2. év			
		%		%		%		%		%		%		%		%
Vizgált osztályok száma	429		403		169		161		19		12		9		61	
Létszám (tanév eleje)	12317		10311		4673		3858		328		208		141		872	
Jött ¹	1183	9,6	513	5,0	551	11,8	245	6,3	26	7,9	69	33,2	21	14,5	92	10,6
Lemorzsolódott ¹	1196	9,7	801	7,8	514	11,0	384	9,9	75	22,8	46	22,1	24	17,0	161	18,5
Más iskolatípusban tanul	251	2,0	111	1,0	155	3,3	62	1,6	2	0,6	5	2,4	1	0,7	36	4,1
Záró létszám	12053		9912		4555		3657		277		226		137		767	
Nem osztályozható ²	1244	10,3	437	4,4	684	15,0	289	7,9	30	10,8	41	18,1	16	11,6		
Osztályozottak száma	10803		9475		3871		3368		247		185		121			
Bukottak összesen ³	3200	29,6	1643	17,3	1251	32,3	627	18,6	29	11,7	47	25,4	14	11,6		
egy-két tantárgyból bukottak	1776	16,4	1175	2,4	623	16,1	425	12,6	19	7,7	31	16,7	8	6,6		
kettőnél több tantárgyból bukottak	1424	13,2	468	4,9	628	16,2	202	6,0	10	4,0	16	8,6	6	5,0		
Adatközlő iskolák száma (db)	166				59				8		10		7		46	

¹ % érték a tanév elejei létszámhoz viszonyítva

² % érték a tanév végi létszámhoz viszonyítva

³ % érték az osztályozottak számához viszonyítva

Az óralátogatások tapasztalatai

Mivel az ez évi helyszíni látogatások során óralátogatásokra is sor került, érdemes néhány konkrét tapasztalat bemutatását e tanulmány részévé tenni.

Jászapáti (100521)

A 9. H (reintegrációs) osztályban U.G. (7731497) szakoktató, osztályfőnök tartott órát.

A látott óra projektzáró foglalkozás volt, a tanulók a projektben előzően megvalósított programról, vendéglátásról írtak cikkeket. A rendezvényen a szülőket látták vendégül, különböző ételeket készítettek számukra, sőt meghívó is készült. A cikkírás előkészítéseként egy vázlat került fel a táblára, amely felhívta a figyelmet arra, milyen információkat kell tartalmaznia a cikknek. A vendéglátáson készült fotók kivetítőn voltak láthatók, lehetett választani közülük a cikk illusztrálásához.

A tanulók gyakorolták a szövegszerkesztést, miközben a helyesírásukat, kifejezőképességüket, rendszerező képességüket, esztétikai érzéküket, és a csoporttársaikkal való együttműködést is fejlesztették. Az óra menete gördülékeny volt, minden tanuló folyamatosan dolgozott. A tanár a szükséges segítséget megadta, nemcsak az informatikus, hanem a magyartanár és a szakmai tanár szerepébe is beleélte magát. Közösen is javították a cikkeket, a tanár egyénileg is segített a számítástechnikai problémáknál, és a tanulók egymásnak is segítettek. Megállapítható volt, hogy U.G. türelmes, határozott, viszonya jó a tanulókkal, hagyja önállóan dolgozni őket, csak szükség esetén segített. A tanulók fegyelmezetten dolgoztak, a segítséget elfogadva jó ütemben haladtak, begépeltek a cikk szövegét a piszkozatról és javították, formázták, képeket illesztettek bele. Volt, aki még szünetben sem ment ki. A kinyomtatott cikkek gondosan voltak kidolgozva. A gyerekek szóbeli dicséretet kaptak munkájukért.

Az óra elérte a célját, megszületett a produktum, készítése közben a tanulók képességei fejlődtek, az időt hasznosan és kellemesen töltötték el, sikerélményük volt.

Ibrány (33647)

A meglátogatott matematika óra a szakiskola felzárkóztató 9. osztályában volt, melyet az osztályfőnök, G. N. É. (72028946764) tartott. Az óra típusa gyakorló óra volt, témája a négy alapművelet gyakorlása.

Oktatási cél: tudjanak biztosan számolni többjegyű számokkal a négy alapművelet körében.

Nevelési cél: A mindennapi életben hasznosítsák ismereteiket, ne csapják be őket.

Az óra menete gördülékeny, könnyed és jól felépített volt, először fejszámolás, majd feladatlapon való közös munka valósult meg. A feladatlapon feladattípusonként „rotáltak”. A feladatlapon gyakorlás után a táblánál oldottak meg szöveges feladatokat, ezután a kompetenciaméréshez kapcsolódóan grafikonok leolvasása következett, majd gyakorolták a koordináta-rendszerben való jártasságot, a végén közös, egyéni értékekre is kitérő értékelés következett. A tanári munka főbb jellemzői a magyarázat, a differenciált haladás megszervezése és irányítása, táblai munka, ellenőrzés és értékelés voltak.

A tanulói munka főbb jellemzői a frontális osztálymunka, a differenciált osztálymunka, a csoportmunka, és az egyéni munka feladatlappal vagy a táblánál.

A tanulók értékelése szóban történt. A tanulók összteljesítménye ezen az órán közepes volt. Az óra kitűzött céljai maradéktalanul megvalósultak.

Gyöngyös (31627)

Az óra látogatására a 9. szakmai előkészítő osztályban került sor. A foglalkozást az SZFP II. keretében biztosított forrásból finanszírozott, és listáról választott külső szakértő, Lőwy-Korponay Bereniké szociálpedagógus-szociológus tartotta. Az óra típusa gyakorló, az óra témája a konfliktusok kezelése volt.

A megvalósítandó oktatási cél a konfliktusok kezelési módjainak megismerése, célszerűségének felismerése, nevelési cél a gyakorlati alkalmazás megvalósításának elfogadtatása volt.

A tréner a tanulók által választott jellemző konfliktushelyzetek felismerését, majd a kezelési módok kifejtését csoportos megbeszélés keretében végezte, ahol tág teret adott a tanulók megnyilvánulásának, és rendkívül diszkéten és a tanulók számára szimpatikusan igyekezett a jó és rossz megoldások tanulók általi kimondatására. Néhány kérdésben, pl. az egyéni érdekek érvényesítése vagy a fizikai erő alkalmazása vonatkozásában élénk vita bontakozott ki, majd szituációs játék keretében került sor a lehetséges megoldási módok kibontására. A végén a tanulók összegezték a tapasztalatokat.

A foglalkozáson a tanulók nagy aktivitást tanúsítottak, láthatóan élvezték a játékos elemeket, és verbálisan elfogadták a jó megoldásokat, ha eleinte más is volt a véleményük egyes kérdésekről. Bizonyos, hogy mindannyian szembesültek azzal a ténnyel, hogy nem minden esetben vezet jóra az eddig általuk elképzelt konfliktusmegoldás, s ez alapja lehet a valóságos helyzetekben történő helyes viselkedésüknek.

Dunaújváros (30213)

Látogatott 2 foglalkozás:

A vasipari helyiségben az órán 6 tanuló volt, akik számára gépészeti pályaeorientációs foglalkozás folyt, melyet Ö. J. (72178429444) szakoktató tartott, az anyagokkal ismerkedtek. A vas és a réz tulajdonságairól volt szó, ezeket nemcsak elmondás alapján, hanem régi tankönyvekből is megismerhették. Úgy látszott, hogy a tanulók mozdultak is rá, valamennyire ugyanis tudnak olvasni, hiszen olvasásra külön alapkészség-fejlesztő órájuk is van. Átmehettek a számítógépes terembe is, ahol szintén gyűjthettek információkat. A projekt produkciója, hogy tablót csináltak a különféle anyagokból.

A villamosipari helyiségben elektrotechnikai pályaeorientáció zajlott, ezt G. J. (73188566028) villamosmérnök-tanár tartotta, ott 5 tanuló vett részt. Ők az elektromos alkatrészek funkcióit vizsgálták magukon a tárgyakon, a mérőterembe is át tudtak menni, mögöttük pedig a tanteremben ott volt a számítógép, melynek használata számukra mindennaposnak látszott.

A tanulók mindkét teremben és foglalkozáson láthatóan otthonosan mozogtak, jól érezték magukat, ezt kérdésre - nem előre betanultan - meg is erősítették.

Kisbér (31983)

Az órát tartotta: B. V. (71806589496) tanár, reintegrációs projektfelelős, 9. SZE osztályfőnök.

Az iskola lehetőséget adott bármelyik szakképzést előkészítő (reintegrációs) 9. osztályban óralátogatásra. Az óraválasztás alapja az volt, hogy az interjú adó kolléganő nemcsak a felzárkóztató projektet irányító pedagógus, de a választott osztályban osztályfőnöki feladat mellett a legtöbb saját fejlesztésű projekt megvalósítója (alapkészség-fejlesztés, tanulásmódszertan, szakmai kommunikáció, környezeti nevelés, pályaorientáció, szakmai alapozás).

Az ismétlődő típusú óra célja a kompetenciamérés előkészítése (a matematikai alapkészségek - síkidomok szerkesztése, eszközhasználat) és a pontos, precíz feladatmegoldás igényének erősítése volt. A motiválást (a szakmai munkához kapcsolta) követően közös feladatmegoldás útján ismételték át az alapvető ismereteket, a műveleti sorrendre, a feladatmegoldást segítő elemekre fókuszálva. A tanárnő folyamatos visszacsatolással győződött meg a tanulók feladatmegértéséről, feladatmegoldásaikat pozitív megfogalmazásban, szóban mindvégig értékelte. A csoport tagjai aktívan, fegyelmезetten vettek részt az órai munkában. Az óra céljainak megvalósulását a mérés igazolja.

Szeged

Az iskolában reintegrációs képzés folyik, jelenleg 17 fővel. A foglalkozást D. T. (75114978666) tanár tartotta. Szakma: pék, téma: A kenyér.

A tantermi gyakorlat előtt már meglátogattak egy kenyérgyárat, vettek és „kipróbáltak” több sütőipari terméket. Most az interneten kerestek alapanyagokat, recepteket, technológiai berendezéseket, pékségek címeit stb.

A foglalkozás kötetlen formában, nem adott időkeretben folyt. Helyszíne a számítástechnika terem, ahol a tanulók a tananyaghoz interneten gyűjtöttek anyagot. Az összegyűjtött anyagot egymásnak és a tanárnőnek is megmutatták. Az óra nyugodt mederben folyt, egy-egy tanuló segítséget kért a tanárnőről, vagy társától. Nyugodtan dolgoztak, nem volt munkafegyelmi probléma. Láthatóan tetszett nekik a munka. Igaz, két tanuló aludt a padon, de láthatóan ez senkit sem zavart. (Az egyik tanuló erős gyógyszereket szed, ezért aluszékony. A másik -a társai szerint - mulatozott az éjjel).

A foglalkozásról elmondható, hogy a képzésnek megfelelő színvonalon, és módon folyt. A gyerekek dolgoztak, láthatóan élvezték a böngészést az interneten, és közben információkat gyűjtöttek. Kérdés azonban, hogy ebből az információmennyiségből hogyan és mikor lesz alkalmazható tudás. Megállapítható, hogy egy ilyen foglalkozáson nehéz a hagyományos didaktikai, módszertani kérdéseket feltenni. A tanárnő szerint nem is ez a fontos. Most fontosabb, hogy a tanulók az iskolához, a foglalkozáshoz, az érdeklődés megszilárdításához, vagyis motivációhoz jussanak.

Szolnok

Az óralátogatás a 9. F-ben történt, a felzárkóztató csoportnál. Az órát F. A.-né (71651704426) tanár, osztályfőnök tartotta.

Az óra vegyes típusú volt, témája: elbeszélő műfajok a szépirodalomban. Oktatási cél: a regényhősök jellemzésének módjai. Nevelési cél: kultúrált vélemény kifejezése.

Az óra elején irodalmi szöveg bemutatása, majd az elemzési szempontok megadása következett. Kérdések és válaszadások periódusa követte ezt, majd a kapcsolódó elemzési feladatok megoldása páros munkaformában. Az óra utolsó szakaszában összefoglalás és a tanulói munka értékelése következett.

A tanári munka főbb jellemzői a szemléltetés, a bemutatás, a magyarázat és az értékelés voltak. A tanulói munka legfőbb jellemzője a páros munka volt, a tanulóknak megfelelő szövegértése és kifejezetten jó aktivitása volt. Értékelésük szóban történt. A füllesztő meleg ellenére az elvárt teljesítményt hozták. Az óra a kitűzött célokat elérte.

Tanulói interjúk

F. I. 16 éves fiú, szakképzést előkészítő felzárkóztató osztály tanulója

A tanuló megjelenése átlagos, beszédstílusa primitív. Készséggel állt az interjúhoz rendelkezésünkre. Az általános iskolában 7 osztályt végzett, a nyolcadik nem sikerült. Ennek oka véleménye szerint, hogy nem tanult. Legtöbb gondja a nyelvtannal, az irodalommal és a biológiával akadt, kedvenc tantárgya nem volt.

Otthoni körülményei jók, szüleivel együtt él, egy testvére van, aki már nem velük lakik. Városi lakótelepi lakásuk van. A felzárkóztatás lehetőségéről már korábban hallott, saját elhatározásából jött ide.

Szülei mondták, hogy nincs más választása, csak ide jöhet, máshová nem. Jobban örültek volna, ha rendesen elvégzi az általános iskolát. Barátai nem szóltak bele elhatározásába.

Az általános iskolai és itteni viszonyok között az a különbség, hogy véleménye szerint itt nem tanulnak, azaz nincsenek rendes óráik, amit korábban megszokott. Ez tetszik neki, nem tudta, hogy ilyen lesz.

Legsikeresebb a rajzolásban, tárgyat készíteni még nem kellett. Itt nincs olyan, amit nehezen tudna megcsinálni.

A házirenddel, fegyelemmel nem voltak problémái. Viselkedését senki nem kifogásolta, hiányzása, késése se volt, pedig az általános iskolában mindkettő gyakran előfordult. Egyszer fejfájás miatt itt is ellógott óráról úgy, hogy nem szólt a tanárnak, de nem lett belőle balhé.

A tanárokkal még nem beszélgetett, nem is érzi ennek szükségét, de ők se kezdeményeztek egyéni beszélgetést. Nincs különösen szimpatikus tanára, de mindegyiket el tudja fogadni.

Egyelőre nem nagyon érez magán változást, azonban úgy gondolja, eredményesen el fogja végezni a tanévet. Az itteni munkához nem igényel különösebb segítséget, amit kell, egyedül is meg tudja oldani, „hiszen nem is kell tanulni”.

Kedvenc szórakozása az electric tánc, amit egyedül táncol. Otthon takarít, pénzért munkát nem végez. Napirendje: az iskola után TV-zik, az uszodában számítógépezik, és táncol.

3 állandó barátot tart számon, velük naponta találkozik. Általában az utcán találkoznak, néha diszkóba mennek, vagy valamelyikük lakására. Állandó barátnője nincs. Jelenleg tanulását senki nem akadályozza.

Példaképe nincs, nem szokott ilyeneken gondolkodni. Szeretne jól táncolni, mint a nagyok, egyéb tulajdonságra nem vágyik. A jövőről még nincs konkrét elképzelése. Ha sikerül, szakács vagy hegesztő szakmát tanul, ebben is szeretne dolgozni, de lehet, hogy a táncból is meg tudna élni. Egyelőre a saját családtervezése se foglalkoztatja. Gyereket 30 éves korára se szeretne.

GY. N. 15 éves fiú, szakképzést előkészítő felzárkóztató osztály tanulója

A tanuló megjelenése nem feltűnő, beszédstílusa egyszerű, nehezen lehetett tőle összefüggő mondatokat kicsalni.

Általános iskolába falun járt 7. osztályig, ezt nem tudta elvégezni, aztán átkerült egy másik községbe, az általános iskolába, ott megint megbukott hetedikben, ezután került ide. A matek és a történelem nem ment, bár ha tanult, ötöst is tudott szerezni. Általános iskolai sikertelenségét tehát az okozta, hogy nem tanult, lusta volt, nem volt arról se elképzelése, hogy mi lesz, ha az általános iskolát se végzi el. A felzárkóztatás lehetőségét az általános iskolában ajánlották fel számára, személy szerint az igazgató.

Itt nagyon tetszik neki az iskola, mert „nem kell tanulni, felelni, házi feladatot írni”. Szülei örültek neki, hogy ide jár. A barátok elleneztek, de ezek közül egy már utána jött ide.

Szüleivel és két fiú testvérével él együtt.

Itt könnyebb a munka, játékos a tanulás, nincs házi feladat. A tanárok is törekszenek arra, hogy sikeres legyen. Legjobban szeretett tevékenysége nincs, a testnevelés órákat nem szereti. A házirenddel nem volt problémája, a tanárok se kifogásoltak semmit. Igazolatlan mulasztása, késése, ellógása se az általános iskolában, se itt nem volt. Úgy érzi, mintha most megszerette volna az itteni tanulást, pedig eddig nagyon nem szeretett tanulni.

Kedvenc szórakozása a zenehallgatás, számítógépezés. Otthon nagyon ritkán kell házimunkát végeznie, de édesapjának, aki lakatos, időnként önszántából segít. A víz-, gáz- és központifűtés-szerelés érdekli. Pénzért még nem dolgozott, nincs rászorulva.

Napirendjét a kollégiumi léte határozza meg. Naponta 2-szer találkozik a barátnőjével. A szilenciumokon a könyvtárból visz fel könyveket, azokat olvassa, témái a felfedezések. Nem azért, mintha különösebben szeretne olvasni, de ha már úgyis itt kell lenni, ezzel jobban elmegy az idő.

Sok barátja van itt is és a korábbi általános iskoláiban is. A társaságban nem vezéregyéniség, csak „úgy elvan” - mondja.

Gondjait édesanyjával beszéli meg. Egy éve van állandó barátnője, aki szintén kollégista.

Példaképe nincs, „saját magam vagyok”- mondja. Szeretné magát kissé testesebbé formálni, konditerembe jár.

Jövőképe: feleség, gyerekek, maximum kettő. családi ház. Központifűtés-szerelőként szeretne dolgozni, biztos benne, hogy ehhez az iskola hozzá fogja segíteni.

P. M. 17 éves fiú, 11. E osztályos tanuló, tavaly szakmai előkészítőt végzett

„Vidékies” benyomást keltett, beszédkézsége jobb az átlagos felzárkóztatósnál. Jelenleg már a szakképző évfolyamon tanul, előtte a 10. F/2 felzárkóztató osztályba járt. Azért ment oda, mert máshová nem vették fel. A nyolcadik osztályban nem járt el az iskolába, és nem vette komolyan a tanulást, lusta volt, ezért a végzettséget sem szerezte meg. Most tervezi, hogy levizsgázik a nyolcadik osztály tananyagából is. Tanulási nehézségei az általános iskolában

nem voltak, ha a tanulást komolyan vette volna, véleménye szerint hármás-négyes eredményt is elérhetett volna. Problémája legfeljebb matematikából volt, de ott is azért, mert a szabályokat nem tanulta meg.

Családi körülményei rendezettek, szüleivel él együtt, négyen vannak testvérek, ő a legkisebb. A legidősebb bátyja már másutt él, a nővére 2 gyerekével viszont otthon.

A felzárkóztató oktatás lehetőségét az általános iskolai tanáraitól tudta meg. A szülőknek ugyan volt tudomásuk arról, hogy máshová szeretett volna menni, de nem ellenezték a felzárkóztatóba iratkozást. Azt mondták, hogy ő tudja, mit csinál. Barátai nem szóltak bele a döntésébe.

Lényeges különbséget nem érzett az általános iskolai oktatás és a felzárkóztatás között, tanárait itt is, ott is szerette. A felzárkóztatás során egy nap két tanár volt velük. Egy nap legkevesebb 5, legtöbb 9 órájuk volt, ebből 4 pályaorientáció, amely keretében a legalapvetőbb dolgokat tanulták. Volt egy másik órájuk is, amelynek nem tudja a nevét, ott alapvető kommunikációról és viselkedésről volt szó. Ez úgy zajlott, hogy teszketek töltöttek ki, de nem gyakorolták a viselkedést. Volt olyan is, hogy különböző játékokat játszottak, bemutatkozásról volt szó stb. Legsikeresebb a szakmai munkában volt, amely a jelenleg tanult szakmájával, a bolti eladó képesítés anyagával kapcsolatos, ez érdekli. Úgy érzi, hogy ezt el fogja végezni, nincsenek tanulási nehézségei.

Az iskola házirendjével nincs különösebb gondja, bár el szokott késni, és el is szokott lógni az utolsó órákról, ha megy a busza, mert bejáró. Ilyenkor vagy utólag, vagy előre szolt tanárának, hogy megy a busza, ez attól függ, hogy milyen kapcsolatban van vele. Megértették, mert ha nem ment el a 3 órai busszal, csak este 7 órakor volt következő, és a téli hidegben 4 órát kellett volna várnia. Voltak és vannak igazolatlan napjai is, pl. ha kicsit rosszul érezte magát, és otthon maradt, de nem ment el az orvoshoz, vagy ha a családdal ment valahová.

A felzárkóztató osztályban 19-en voltak, ketten mentek el, akik nem jártak. Nehezen ismerkedtek egymással. Nem tartotta szükségesnek, hogy bármelyik tanárával megbeszélje a problémáit. Az osztályfőnök biztos segített volna, ha kéri. Otthon édesanyjához és nővéréhez fordulhat, ha valami baja van.

Kedvenc szórakozása a bulizás szórakozóhelyeken, ehhez van elég pénze, amit vagy a szüleitől kap, vagy hét végi munkával keres meg, pl. favágással.

Reggel nehezen kel fel. Apja nem alszik otthon, mert távoli munkahelyen dolgozik, egy héten csak egyszer jár haza. Anyja akkor ébred, amikor ő, nővére is akkor kel. Otthon ritkán kell házi munkát végeznie.

Sok barátja van, de igazi nincs, inkább csak haverok. Velük vagy diszkóba járnak, vagy szalonnát sütnek, főzögetnek.

Nem dohányzik, alkoholt időnként fogyaszt, drogot látott már, de még nem próbálta. Állandó barátnője nincs.

Példaképe sincs, nincs is rá szüksége, „magam vagyok” - mondta. Szerinte „hülyeség” a példakép.

Jövőjét nemigen tudja elképzelni, bár szeretné elvégezni az iskolát és jó munkahelyet találni. Esetleg az érettségi is szóba jöhet. Szeretne 2-3 gyereket, családi házat, autót.

H. K. 18 éves fiú, 11. E osztályos tanuló, tavaly szakmai előkészítőt végzett

Városszéli öltözet, kevésbé jó beszédképesség jellemzi. Interjúra szívesen vállalkozott, de kevésbé informatív válaszokat adott.

Nem tudta az általános iskolában a hetedik évfolyamot elvégezni, így elküldték ide a felzárkóztatóba. Az általános iskolai tanárai szóltak erről a lehetőségről. Az általános iskolában a haverok miatt voltak gondjai, nem volt kedve tanulni, pedig csak matekból és kémiából volt nehéz a tananyag számára. Most már változott a hozzáállása, rájött, hogy muszáj végezni, le szeretne hetedikből és nyolcadikból is vizsgázni. Jelenleg bolti eladó szakmát tanul.

Szülei nem örültek, hogy a felzárkóztatóba jött, mert ő is és szülei is hegesztő szakma tanulását tervezték, most viszont bolti eladónak kell tanulnia. Barátai már nem akadályozzák a tanulásban.

Nem érez semmi különbséget az általános iskolai és a felzárkóztatóbeli tanítás, tanulás körülményei között. Itt is hallgatták a tanár előadását, mint ott. Itt azért volt sikeresebb, mert nem voltak olyan szigorúak. Viselkedést nem tanultak, azt otthon kell ellesni.

Az iskola házirendjével nincsenek gondjai. Dohányzik, de csak az iskolán kívül. Egész napos mulasztása nem volt, de előfordult, hogy meglógott 2 órától, mert hazament segíteni. Viselkedési gondjai nincsenek. Az osztályban a hangulat megfelelő.

Problémáit csak az iskolával kapcsolatban beszéli meg az osztályfőnökkel, mert magánügyeivel a szüleit keresi meg. Kedvenc szórakozása a sport, focizik, de csak szórakozásból.

Családi körülményei rendezettek, szüleivel és 7 testvére közül hattal él együtt. Otthon nincs rendszeres feladata, amit el kellene végeznie. Zsebpénzt otthonról kap, de időnként pénzért munkát is vállal. Napirendje állandó.

Egy igazi barátja van, akivel mindent meg tud beszélni. Egy éve állandó barátnője is van.

Példaképe nincs, szeretne jó rajzoló lenni.

Jövőjét úgy képzei, hogy a hegesztő szakmát is megtanulná, és dolgozna. Családot egyelőre nem tervez, legfeljebb 1 gyereket vállalna.

H. J. 15 éves leány, 9. F felzárkóztató osztályos tanuló

Szerény megjelenésű és beszédű, feltételezhetően gyógypedagógiai jellegű intézményben végezte az általános iskolai tanulmányait. Kifejezőmódja, gondolkodása primitív, de nem negatív.

15 éves, általános iskolában elvégezte a 8 osztályt, de nem vették ide fel cukrásztanulónak, ezért iratkozott az előkészítő osztályba. (Megjegyzés: valószínű, hogy speciális iskolába járt.)

Beteg, részképesség-hiányai vannak: diszkalkuliás, diszgráfiás, diszlexiás, ezt már általános iskola második osztályában állapították meg róla. Nem emlékszik arra, hogy ezt ki állapította meg. Tanulási problémái nem voltak, soha nem bukott, mert figyelembe vették betegségét.

Lakásban élnek négyen, nevelőapja, nevelőanyja, édestestvére és ő. Testvére 17 éves. Problémáit a család minden tagjával meg tudja beszélni. A felzárkóztatás lehetőségéről egyik osztálytársa barátjától szerzett tudomást. Szülei támogatták, barátai örültek ide iratkozásának.

Ez a képzés szerinte abban különbözik az általános iskoláétól, hogy ott nem volt projektelés. Neki tetszik a projekt, jól lehet együtt dolgozni, mindent meg tud csinálni, amit kell. A rajzban a legjobb, matekban a leggyengébb.

A házirend megfelelő, nem dohányzik, fegyelmije nem volt. Igazolatlan mulasztása se volt, nem késett, nem lógott el. Minden tanárral kijön, az osztályfőnökének el tudja mondani a problémáit. A viselkedést is tanítják, hogy ne legyenek rosszak a gyerekek, pl. ne lógiának.

A rajzolás, a TV nézés, a zenehallgatás a hobbi. Házimunkát végez, takarít, mos, mosogat. Pénzért nem dolgozott, 1500 Ft zsebpénzt kap. Diszkóba nem jár, pénzét ételre, ruhára költi. 4 igazi barátja van, állandó partnere nincs. Tanulását senki és semmi nem akadályozza, továbbra is cukrász szeretne lenni.

Példaképe a nevelőapja, mert nagyon okos és őszinte. Jövőjét úgy képzei, hogy vesz egy cukrászdát, rá a pénzt munkából szeretné összegyűjteni. Rendes családot szeretne, de csak 1 gyereket. Lakást szeretne.

I. L. 18 éves fiú, 9. F szakmai előkészítő osztályos tanuló

Szerény, kevés beszédű, szívesen hozzájárult az interjúkészítéshez, de nehéz volt tőle érdemi információkat szerezni, a mondatokat úgy kellett belőle „kihúzni”.

Általános iskolában magyarból voltak nehézségei, elsőben és hatodikban osztályt ismételt, de a nyolcadikat elvégezte. Az előkészítőre azért iratkozott, mert a normál osztályba nem vették fel, fellebbeztek, ezután ebbe az osztályba rakták be. Szakmát szeretne tanulni, pincér szeretne lenni. Szülei elfogadták, hogy ide iratkozik, barátai nem szóltak bele.

Úgy érzi, sokat változott, jelenleg nincsenek tanulási problémái. Itt főleg csoportmunka van, tanárai kedvesek, segítenek, tanácsokat adnak. Rajzban, matekban jónak érzi magát, a helyesírását tartja rossznak, olvasási problémát nem érez. Nem tudja a verseket megjegyezni.

A házirendet megfelelőnek tartja, fegyelmije, igazolatlanja, ellógása nem volt, ritkán késett, mert biciklivel jár be. Minden tanárával jó viszonyban van, amihez kér, ahhoz kap is tanácsot, például a gyereke ellátásához.

Tanyán lakik, testvéreivel és anyjával él, neki is van egy 4 hónapos lánya, gyereke anyja is velük lakik. Nem tartja magukat szegénynek, külön munkát nem kell végeznie, amire nagyon muszáj, arra mindig jut. Legalább 100 haverja van, 4-5 igazi. Különböző helyen élnek, de egymáshoz gyakran eljárnak.

Szabadidejét sporttal, számítógéppel, biciklizéssel tölti. Otthon végzi a szokásos ház körüli teendőket, napirendje: reggel biciklivel eljön az iskolába, majd ugyanúgy megy haza. Délután vagy a haverokkal találkozik, vagy otthon van élettársával és a gyerekekkel. Este TV-t néznek. Otthon van számítógépe, amelyen általában játszanak. Problémáit édesanyjával beszél meg.

Példaképe nincs. El szeretne kerülni a tanyáról, szakmát szeretne és városi munkát. Elég számára az az egy gyerek, aki már megszületett.

Cz. A. 16 éves fiú, szakmai előkészítő felzárkóztató osztályos tanuló

Jó megjelenésű, értelmes tekintetű, nyugodt, kezdetben zárkózottnak tűnő, a beszélgetés során folyamatosan egyre inkább feloldódó. Zárkózottsága miatt eleinte kérdésekre adott, adekvát válaszadással kommunikált. Véleményének kifejtését a feltett kérdések alapján, megfontoltan tette meg. Később udvarias beszédfordulatokkal, egyre több információ közlésével kapcsolódott a beszélgetésbe.

Elmondása szerint rendezett, jó családi körülmények között élnek négyen (szülők és testvére dolgoznak). A környező helységekből jár be. Az óvodából egy évvel később iskolázták be (nem tudja miért). Az általános iskolában nem mindig értette meg, amiről tanultak, de teljesíteni tudta a követelményeket. Osztályfőnöke javasolta számára a szakmai előkészítő választását. (Mondván, már úgyis évvesztes, így azonban időben, ismeretekben felkészülve kezdheti meg a szakma tanulását.) Családja ezt a lehetőséget örömmel fogadta, támogatja. Baráti körében, környezetében megkülönböztetést emiatt nem érez.

„Kezdetben (első 2 hét), maga sem tudja miért nem jött be az iskolába, céltalanul bolyongott a városban, majd időben haza ment.” Az iskola és a család ezt a gondot vele megbeszélte (ellenőrizték), megértette, hogy így nem mehet semmire. Azóta (ezeket tanára is megerősítette) sokat fejlődött, nincsenek tanulási gondjai, mára az osztály legjobb tanulója lett. Úgy látja ennek az az oka, hogy jól érzi magát az osztályban (kevesen vannak, a foglalkozások érdekesek, sok mindent kell maguknak elkészíteni), a tanárok segítőkészek (tanulásban, egyéni probléma esetén egyaránt), és hamarosan azt tanulhatja, amit szeretne (asztalosnak készül). Az iskola háziarendjét elfogadja úgy, ahogy van és be is tartja. (Nem hiányzik igazolatlanul. Hiányzásainak megszűnését a kezdetben történt azonnali beszélgetések, ellenőrzés, majd saját érdekének felismerésében látja. Tanárait tiszteli, különösebben nem emel ki senkit közülük.

Sikeresnek tartja magát. Elmondja: „Meglépdőtt mikor az osztály legjobb tanulójának nevezték ki osztálytársai.” Jó lehetőségnek és döntésnek tartja, hogy beiskolázták ide.

Otthoni körülményeit jónak tartja, jól érzi magát a családban, mindenkivel jó a kapcsolata. A család támogatja a továbbtanulásban, így a rendszeres iskolába járást is számon kéri.

Elmondása szerint kedvenc foglalkozása a rajzolás, amivel szabad ideje legnagyobb részét tölti. A rajz bútorasztalos szakmájához is szükséges lesz, tehát ez nemcsak szabadidőtöltés, hobby számára. Hétköznapon sok szabad ideje nincs (utazgatás miatt). Rajzolásán kívül még a tévézés jöhet szóba. Barátai különösebben nincsenek, az osztálytársakkal van jó kapcsolatban itt az iskolában. Barátnője még nincs. Az otthoni munkába, ha szükséges, segít (bevásárlás). Nyáron tervez diákmunkát (a rajzeszközökre kell a pénz).

Nem gondolkozik példaképről. Biztos benne, hogy beléphet a szakképző évfolyamra és elvégzi a bútorasztalos szakmát. Ezzel a munkával szeretné a megélhetését biztosítani és ezt „művészien” végezni. Reméli, hogy így elégedett lehet majd a későbbiekben. Családról sem gondolkodik, mint mondja: „majd biztosan szeretne”.

M. J. 17 éves fiú, 9. F szakmai előkészítő évfolyamos tanuló

Extrém kinézésű fiatalember, testékszerekkel és különleges hajviselettel. Udvariasan köszönt és fesztelenül viselkedett.

Előzőleg általános iskolában 6 osztályt végzett, hetedikben sok tárgyból megbukott. Korábban is pótvizsgázott. Mindezeknek az volt az oka, hogy nem érdekelte a tanulás. Inkább csavargott a barátaival. Azóta megváltozott a felfogása, most már szeretne szakképzettséget szerezni. Erről a képzésről a korábbi igazgatójától kapott információt.

A tanulásban olvasási és beszédbeli gondjai nincsenek és nem is voltak, de a helyesírása nem jó. A városban, emeletes házban lakik, szülei elváltak, anyjával és annak élettársával él együtt, testvére nincs. Külön szobája, számítógépe van, rendszeresen internetezik. A szülei nem ellenezték a beiratkozását, barátai is elfogadták.

Ez az oktatás abban különbözik a korábbtól, hogy itt nem kell olyan sokat tanulni, nincs osztályozás. Egyébként az oktatás ugyanúgy folyik, mint előző iskolájában. Házi feladat nagyon ritkán van. Az óra úgy zajlik, hogy megkapják a feladatot, megcsinálják, aztán az eredményt közösen értékelik. Van tanári előadás is, a munkát csoportban vagy önállóan végzik. Legsikeresebb a rajzolásban, nem szeret, és nem is tud gondolkodni.

Az osztályban úgy tudja, 12-en vannak, de ebből általában csak 8-an vannak itt. A tanárokkal a kapcsolata jó, egyéni problémáival azonban nem fordul hozzájuk.

Az itteni viszonyokkal elégedett, a házirendet jónak tartja. Volt néhány fegyelmezetlensége, pl. beleröhögött az órába, akkor figyelmeztetést kapott, illetve kiküldték az osztályból. Egyébként az osztály fegyelme jó. Igazolatlanul itt 4 órát, az általánosban sokkal többet mulasztott. Ennek oka betegség vagy családi ok volt, de nem hozott róluk igazolást. Néhány kérés is előfordult, ellógás nem.

Egyik tanár sem áll közel hozzá, de nem is ellenszenves egyik sem. A feladatok megoldásában segítenek. Számítógépet is rendszeresen használnak. CNC esztergályos szeretne lenni.

Kedvenc szórakozása a biciklizés, hetente 5 napot ezzel foglalkozik. Otthon édesanyjának rendszeresen segít, pénzért még nem végzett munkát. Elég pénzt kap otthon. Dohányzik, egy doboznál valamivel kevesebbet szív, alkalmanként fogyaszt alkoholt, droggal nem él.

Egy igazi barátja van, haverja sok. Együtt bicikliznek. Otthon anyjával beszél meg a problémáit.

Példaképe nincs, nem tudja, milyen szeretne lenni. Jövőképe nincs kialakulva, nem tudja, milyen családot szeretne, és hogy jól szeretne élni.

G. A. 18 éves fiú, 12. évfolyamos szerkezetlakatos, előzőleg 9. F szakmai előkészítő évfolyamos tanuló

Előzőleg az előkészítő évfolyamot végezte. Általános iskolában családi problémái miatt - apja meghalt, anyjának koponyaműtétéje volt - többször megbukott, a 6. osztályt ismételte, csak 7 osztályt végzett, ekkor betöltötte a 16. életévét. Most szerkezetlakatos szakmát tanul. Tanulási problémája a matematikával volt. Általános iskolai igazgatójától tudta meg, hogy a 8. helyett szakmai előkészítő évfolyamra iratkozhat.

A városban lakik édesanyjával együtt egy emeleti lakásban. Édesanyja leszálalékolt, koponyaoperáció után lebénult a fél oldala. Van külön szobája, számítógépe. Édesanyja és barátai örültek, hogy ide járhat, hiszen ezzel legalább egy tanévet megspórolhat.

Szórakozása a számítógépezés és a csocsó. Ez utóbbit a haverokkal kocsmában játsszák. Dohányzik, időnként alkoholt is fogyaszt. A drogot már látta, de még nem próbálta. Otthon segít édesanyjának, de pénzért dolgoznia eddig nem kellett, bár édesanyja nem tud elég pénzt adni számára, az árvaságiból és a rokkantnyugdíjból élnek.

Két igazi barátja van, de egy kb. 30 tagú társaságba jár, ahol középponti szerepet tölt be. Van állandó barátnője, bár egy hónapig szakítottak, most azonban újra járnak. Problémáit édesanyjával beszéli meg.

Példaképe nincs. Talán dj. Bárány tetszik, mert jó hangulatot teremt. Tervei szerint szakmát szerez, nyelvvizsgát és számítástechnikai vizsgát tesz. Szakmájában szeretne dolgozni, családi házban 2 gyereket szeretne felnevelni.

P. N. 17 éves leány, szakképzést előkészítő évfolyamos tanuló (reintegrációs csoport)

Középmagas, vékony testalkatú, tiszta tekintetű kislány. Divatosan öltözködik, de semmi túlzás nem tapasztalható öltözködésében. Kicsit félénknek tűnik, de a kérdésekre szintén válaszol. Válaszai egyszerűek, főleg tömondatokat használ. Az interjúra az osztályfőnöke jelölte ki. Visszafogott, nem túl lelkes.

Az általános iskolában tudta meg, hogy ez a képzés itt, ebben az iskolában zajlik. Osztályfőnöke említette, javasolta neki, hogy próbálja meg ezt a képzési formát. 16 évesen „kirúgták” az általános iskolából. Sokszor bukott. Nem ment neki a matematika, a fizika. Elmondja, hogy nem tanult (most sem szeret tanulni), és nem is értette a matematikát, fizikát. Tavaly a barátnőjével sokat lógott (lógtak, sétálgattak, boltokba jártak). Pénzük mindig volt. Ez is hozzájárult az általános iskolából való kimaradáshoz. Az általános iskolában a tanárok nem sokat segítettek neki. A 7. és a8. osztályt nem fejezte be.

Ebben az iskolában azonban több idő jut rá, és sok segítséget kap tanáraitól. Az általános iskolában a német és a magyar nyelv tetszett neki. Most is ezeket a „tantárgyakat” szereti. Először pincérnek jelentkezett, de meggondolta magát, és most már szakács szeretne lenni. Szeret főzni. Otthon néha szokott főzni, szeret bevásárolni.

A felzárkóztató csoportról elmondja, hogy három lány van a csoportban. Velük jóban van. A fiúkkal azonban nem, ők gyakran durvák. Amikor csoportmunka van, együtt tud dolgozni a fiúkkal. Főleg azokat a foglalkozásokat szereti, ahol lehet valamit készíteni.

A tanárait szereti, segítenek nekik, jóban van velük. Könnyű a tananyag és mindig mindent megbeszélnek. Most lesz a minősítése (az év végi értékelés), reméli, hogy sikerülnek a szóbeli beszámolók is, és akkor szakmát fog tanulni.

Tudásszintfelmérésre nem emlékszik. Beiratkozáskor nem volt felmérés. Év közben vannak tesztek, és az elvégzett feladatokat mindig értékeli a tanárok. Tetszik neki, hogy nincs osztályozás, és nem olyan sokat kell tanulni. Otthon nem tanul.

Magát közepes tanulónak tartja a csoportban. Nincs különösebb igénye, hogy a mostani státuszán változtasson. Így van jól. Nem gondolja, hogy többet kellene tanulnia. Láthatóan csak a „bulizás” megemlétekor élénkül fel.

A foglalkozásokon nincs vele gond. Szerinte a munkafegyelemmel nincs baj az osztályban. A tanárok nagyon türelmesek, és nem „cikizik” őket. Ezt jónak tartja. Az idén volt néhány óra mulasztása, de az nem komoly. Azt mondja nem volt kedve bejönni az iskolába. A szülei figyelnek rá, ezért nem lehet lógni. Minden tanárral jól kijön, ha kell, segítenek neki. Szerinte jó ez az iskola, és örül, hogy ide járhat.

A tanuló városban lakik rendezett családban. Édesanyja takarít, édesapja villanyszerelő. A szülők nem szigorúak, de „fogják”. Főleg akkor, ha későn megy haza a „bulizásból”. Az édesapja szigorúbb, mint az édesanyja. Két húga van. Az egyik 13 éves, a másik 12 éves, mindketten általános iskolában tanulnak. Ha kéri, segít nekik tanulni.

Van barátja, és baráti társasága. A barátja szobafestő. Dolgozik. Velük jár bulizni. Otthon szokott segíteni: takarít, néha főz, bevásárol. Kedvenc étele a milánói makaróni. Az osztályközösségről nem szívesen beszél.

Hobbija a bulizás. A diszkós, mulatós zenét kedveli, más nem nagyon érdekli. Általános iskolában sportolt (kosárlabdázás, kézilabdázás). Most már semmit sem sportol, nem olvas, nem szeret kirándulni. A TV-t, a mozi viszont szereti.

Példaképe nincs. Valamikor-kiskorában- a szülei voltak a példalépei. Szakmát akar, tanulni, aztán munkát szeretne szerezni. Úgy gondolja, lesz családja, és gyerekei is lesznek.

F. M. 17 éves fiú, a 9. I szakképzést előkészítő felzárkózató osztályba jár.

Jó megjelenésű, „nagy dumás” fiatalember. Ide úgy jött, hogy leteszi a szakmát, és utána dolgozni, pénzt keresni tud. Az általános iskolában hatodikig még elment, de a 7. és a 8. osztály már nagyon unalmas volt a számára, ezért ott már rosszabb tanuló lett. Hiányzással nem volt ott se problémája, mint ahogy most sincs, amikor tudott, akkor ment iskolába. Általános iskolában csak akkor hiányozott, ha beteg volt, vagy ha vigyázni kellett a testvéreire, és ha dolgozni volt. Most azon van, hogy minél több napot járjon iskolába. Eddig itt 5 napot hiányozott igazoltan. Ha dolgozott, a pénzt odaadta anyjának, vagy vett rajta ruhát.

Úgy került a reintegrációs osztályba, hogy először az OKJ-re előkészítő 9.-re jelentkezett, de oda nem jöhetett, viszont felajánlották ezt az előkészítő osztályt, ahol egy év alatt el lehet jutni a 9. és a 10. végére.

Szülei támogatták, hogy ebbe a képzésbe iratkozzon, a barátai pedig elsősorban itt, az osztályban vannak. Ebben az osztályban tanulni az általánoshoz képest sokkal jobb, a tanárok

is jobbak, nem az a lényeges, hogy nincs osztályozás, mert a megfelelő szintet akkor is tartani tudná, ha lenne. Az általános iskolában nem volt kedve tanulni, mert nem úgy tanítottak, ahogy kellett volna. Itt a tanárok hozzáállása sokkal jobb.

Legsikeresebb a géplakatos gyakorlaton, bár nem az akar lenni, hanem szobafestő. Nem az elméletet szereti, hanem azt, hogy hogyan lehet a tanultakat alkalmazni.

Konkrétn pl. akkor dicsérték meg, amikor jól lecsiszolta a munkadarabot, jól vágta le, amikor az osztályfőnökkel összeragasztotta a labirintust, és mondta, hogy nagyon tetszik neki, meg a rajzai is tetszettek.

Az iskolai szabályokat megszokta, először furcsa volt, mert előtte kihagyott kettő évet. A magatartása nem változott lényegesen, amióta ide jár, mindig is jól öltözött, ha köszönnek, visszaköszön, bár bokszol, nem él vissza az erejével. Azért ha valaki olyat csinál, ami neki nem tetszik, akkor használja az erejét, de amíg el lehet kerülni, elkerüli az erőszakot.

Az őket most tanító tanárok mind jók. Ha kéri, a magánéletre is tanácsokat adnak.

Kedvenc szórakozása a DVD nézés otthon, ritkán jár nyilvános szórakozóhelyre. Házimunkát rendszeresen végez, takarít. Pénze bármire akkor van, ha elmegy dolgozni. Szüleire ezen a téren nem számíthat, „élsz, ahogy tudsz”-mondják. Napirendje az iskolán kívül hétfőn szerdán és pénteken bokszedzés, más napokon hazamegy. Az edző az edzéseken már látja rajta, hogy jó úton van.

Igaz barátja kettő-három van, akikben megbízik. Lazább barátja több is van. Barátnője több mint három éve ugyanaz a lány, gyakran jár hozzájuk. A későbbiekben feleségének is ezt a lányt tudja elképzelni, mert nem lusta, takarít, tud főzni, rendes, tisztességes meg szép is.

A családban, legjobb viszonyban anyjával van. Otthoni körülményei rendezettek, a tanuláshoz a feltételek adottak, külön szobája van.

Példaképe egy férfi filmszínész, aki izmos, kemény.

Szobafestő szeretne lenni. 30 éves korára szeretne olyan munkát végezni, ahol a maga ura, vállalkozó szeretne lenni. Nagy házat szeretne, három gyereket. A mostani eszével nézve, ha újra kezdhethé, minden másképp lenne, de ahol most tart, azt jónak tartja.

F. N. 18 éves fiú, szakképzést előkészítő évfolyamos tanuló

Jól fejlett, mosolygós, lassú, megfontolt beszédű fiú. Morzsolgatja a szavakat, kimérten, halkán beszél. Úgy mesél, hogy érezni lehet: amit mond, az fontos neki. A mondatok mögött még ki nem mondott gondolatok vannak. Később kiderült, hogy súlyos balesete volt, ami megviselte, kissé koraéretté tette. Ő az egyik legjobb tanuló a csoportban.

Elvégezte a 8 általánost. Ádándra járt szakközépiskolába. Mezőgazdasági gépszerelő szakon tanult. Kollégista volt. Volt egy súlyos balesete a krosszpályán. Verseny közben nekiment egy versenyzőtársa. Több töréssel szállították kórházba, ahol hónapokig feküdt. Többször operálták. Közben megszűnt a szakközépiskola, ahol tanult. Volt utódiskola másutt, de az eredményei miatt (nem volt elég jó tanuló) sem őt, sem több társát nem vették fel.

A baleset után jött ide az előkészítő évfolyamra. Ismerőse járt ebbe az iskolába, és ő ajánlotta ezt a képzési formát. Kőművesnek fog tanulni, igazából gazdálkodni szeretne. Szereti a földműves életet.

A csoporttársairól nincs különösebben jó véleménnyel. Kicsit közönyösen beszél róluk. Osztálytársaival azonban jóban van. Két kollégája már nincs az osztályban. Mindkettőt rablásért fogják elítélni. Többet tud, mint amit elmond.

Szereti ezt a képzési formát, bár nem igazán értékeli. A szakközépiskolában sokkal komolyabb munka folyt. Büszkén beszél arról, hogy milyen jól ment neki a géprajz. Itt ilyen tantárgyak nincsenek. Most a foglalkozásokat szereti. Nem nagyon erőlteti meg magát. A lényeg, hogy szakmát szerezzen.

Számára ez a képzési forma csak arra kell, hogy szakmát szerezzen. Nem sokra becsüli. Jóval nagyobb erőfeszítéshez volt szokva. Társai kínlódását kis közönnyel figyeli. A foglalkozások tetszenek neki, nem jelentenek nehézséget. Nincs kedvence, és nem utál semmit. Teszi a dolgát.

A csoportban sok a lógós tanuló. Őket nem igazán becsüli, de nem foglalkozik velük. Látszik, hogy tudja, mit akar és azt meg is teszi bármi áron (pl.: folytatja a motorozást, pedig kedvese ezt nem akarta, és elhagyta).

Egyszer lógott. Autót vezetni ment, és elfelejtett elkéredzkedni az osztályfőnöktől.

Egy faluban lakik Kaposvár mellett, ahol 1100-an laknak Szociális otthon, mezőgazdasági szövetkezet van a faluban. Szeret itt lakni.

Ma ugyanúgy motorozik, versenyekre jár, mint régebben. Az idén korosztályi versenyeken a negyedik lett. A szülei segítik anyagilag a versenyzést. Hobbija a foci is.

Szülei együtt élnek. A mama szakácsnő a szociális otthonban, az édesapja karbantartóként ugyanott dolgozik. Egy nővére van. Most nyitott boltot az otthonban. Nővérének most volt az eljegyzése. Készülnek az esküvőre. Nagy a rokonság, de szétszórta élnek. Nagy lakodalom lesz.

A faluban sok barátja van. Fociznak, motort szerelnek. A korábbi szakközépiskolai osztálytársaival is tartja a kapcsolatot, főleg interneten keresztül.

A faluban van munka (szociális otthon, állattenyésztő telep, földművelés).

Összeveszett a barátnőjével. Féltette, hogy motorozik megint, és focizik a rossz lábával.

Példaképe nincs, de tetszenek neki a vállalkozók, mert ügyesek. Édesapjával tervezi, hogy egy kis vállalkozást alapítanak. Most elég nehéz falun. Kevés a haszon a földművelésben, és sok a munka. A mezőgazdasági gépszerezést, a földművelést meg akarja tanulni. Nősülést tervez, de nem mostanában. Gyerekeket is szeretne majd.

F. G. 16 éves leány, 9. F szakképzést előkészítő felzárkóztató osztályos tanuló

Kedves, csinos lány, aki lazán, sportosan, tiszta ruhában érkezett a beszélgetésre. Viselkedése nyitott és közlékeny volt, időnként mintha attól görcsölt volna, hogy nem adja a legelvártabb válaszokat ki magából. Beszédstílusa töredékes, mint eddigi társaié, szókincse rendkívül alacsony, sokszor szorítkozik kifejtendő kérdéseknél is egy-két szavas válaszokra. Hozzáállása az interjúhoz barátságos és pozitív volt.

Az általános iskola nyolc osztályának elvégzése után gimnáziumba írták, ahol a 9. osztályt elvégezte. Ezután kimaradt, csavargás és fél év kihagyás következett, majd ismerősei kezdeményezésére kapcsolódott be a szolnoki felzárkóztató oktatásba. Úgy látja a legnagyobb hiányosságai a történelem területén adódtak.

Egy közeli városban él családjával, átlagos, kertés, összkomfortos családi házban. A képzésről ismerősétől, testvére barátnőjétől szerzett tudomást. Azért kapcsolódott be az oktatásba, mert más iskolába nem tudott volna menni és nem akarta húzni az időt. Az édesanyja örült neki, hogy ide jött. Barátai is elfogadták, nem gúnyolták érte. Sőt volt olyan barátja, aki ide akart jönni utána.

A tanuló úgy látja, ez a képzés könnyebb, mint az eddigiek. A tanárok is segítőkészebbek. A képzés bevált számára, több kedve is van ide járni, mint eddig bárhová. A matematika és a német nyelv területén érzi magát a legsikeresebbnek. Nem tud olyan területet, amelyen kifejezetten sikertelen lenne. Ha jobban oda tudna figyelni és egy kicsit többet tanulna, úgy érzi, még sikeresebb lenne.

A házirendet elfogadhatónak tartja, a viselkedési szabályok betarthatóak. Csak kisebb gondok voltak a viselkedési szabályok betartásával, ennyinél még a tanárok is türelmesek, de a súlyosabb dolgoknál már határozottabban fellépnek. Azokba a viselkedési szabályszegésekbe, amiket ő elkövet néha, a többiek is szívesen betársulnak. Kis dolgok, feleselések ezek.

Igazolatlan mulasztása 2-3 nap volt. Családi gondjai voltak ezalatt. Az első óráról elég gyakran késik el, mert kiszámíthatatlan a közlekedés. Órákról még nem lógott el. A hiányzásokat először szóvá tették neki, később írásban is jelezték a szülőknek. Ma már javul a helyzet, kevesebbet hiányzik.

A hozzá legközelebb álló tanárnak az osztályfőnökét tartja, mert őszinte, kedves és szeretetre méltó. Sokmindent meg lehet vele beszélni. Olyan tanára nincs, akivel nem tud kijönni. A tanárok mindig jó tanácsokat adnak, a dolgokat – ha igényelik – többször elmagyarázzák

nekik. Azt, hogy ide jött tanulni, jó döntésnek tartja, mert így lefoglalja magát, nem tudott volna otthon ülni.

Kedvenc szórakozása a barátnőkkel való diszkóba járás és csavargás, mást nehezen tudna elképzelni. Házimunkát végez otthon, mos, mosogat, takarít. Jellemző napirendje egy délutános héten: 8-kor kel, reggelizik, üdítőt fogyaszt, elmosogat, azután vonattal jön be az iskolába. Csak este hét óra felé ér haza, zenét hallgat, majd lefekszik aludni.

Négy igazi barátja van. Csak szűk körű baráti társaságba jár. Az lakóhelyén élő fiatalok mind a haverjai. Az otthoni körülményeket jónak tartja, bár most többen lettek, új családtagok költöztek a házba. Ez kisebb zsúfoltsággal jár. A legjobb viszonya a sógornőjével van a családban. Állandó barátja van. Úgy látja, környezete inkább segíti az iskolába járást, mint gátolná.

Példaképe nincs. Az iskolai jövőjét úgy képzei el, hogy a választott szakmát elvégzi, majd egy tanfolyamon ki akarja tanulni a bolti eladó szakmát is. Az iskola befejezése után dolgozni szeretne, és továbbtanulni. „Jó háttér mellett szeretnék családot alapítani” – nyilatkozta, három gyereket szeretne. 30 éves korára jó munkahelyre és családi boldogságra vágyik.

H. R. 16 éves leány, 9. F szakképzést előkészítő felzárkóztató osztályos tanuló

Tiszta, rendes ruhában, ápolt külsővel lépett be a terembe. Középmagas, egyszerű küllemű, nem túl feltűnő jelenség. Viselkedése kedves és nyílt, de általában tompább, mint társa, reakció ideje is hosszabb, beszédstílusa halkabb, visszafogottabb és sokkal töredékesebb, mint társáé, mondatokat alig használ. Nehéz kihozni belőle a véleményét és a tényeket.

A-ban élt, ott járt általános iskolába is. A 8. osztály első félévében megbukott, az osztály elvégzése után egyből ide, erre a képzésre jelentkezett. Nagy hiányosságait a matematika, a német és a földrajz tárgyakban jelölte meg, melyekből meg is bukott.

Kertes, összkomfortos családi házban laknak, jó körülmények között. 9-en élnek a házban. Erre a képzésre végül is egészségügyi alkalmatlanság miatt került, erről egy orvosi vizsgálat közben szerzett tudomást. A szakma is megtetszett neki, de az időnyerés is motiválta, hogy ide jöjjön. Szülei tény szerint elfogadták a döntését.

A felzárkóztató oktatást könnyebbnek ítéli meg, mindenki segítőkészebb is. Az itteni bánásmód teljes mértékben bevált számára, az itt alkalmazott módszerekkel könnyebben el tudja sajátítani a tananyagot. Elmondása szerint most minden tantárgy jobban megy neki, még az idegen nyelvet és a történelmet is megszerette. Nem tud megjelölni sikertelen területet. Saját magának még többet kellene tanulnia, hogy a siker tartós maradjon.

Az iskola házirendjét elfogadhatónak tartja, biztonságosabb szerinte, mint az általános iskolai volt. Mostanában nem beszél vissza, be tudja tartani a viselkedési szabályokat. A pontosságán lehetne javítani. Ha a diákok rosszak, a tanárok kommunikációs gyakorlatokon mutatják be, hogyan kellene türelmesebben reagálniuk a tanulóknak. A társaik közül az együtt fegyelmezetlenkedők mellett olyan is akad, aki bírálóan lép fel, és így egymást is fegyelmezik.

A tanuló nem érez különösebb változást fegyelme terén az utóbbi hónapokban. Jelenleg 13 igazolatlan órája van, nem ment vissza az orvoshoz, amikor egyszer elvesztette az igazolást.

Az első óráról ritkán késik, akkor is csak azért, mert késik a menetrendszerű buszjárat. Órákról nem lógott el. Hiányzásait szóban tisztázták tanáraival, ez azóta sem változott.

Az osztályfőnökét szereti a legjobban, mert rendes és vele mindent meg tud beszélni, de a gyakorlati tanárát is kedveli. Mindenki nagyon jól elmagyarázza, amit nem ért. Viselkedésüket jó tanácsokkal javítják tanárai. Először nem tartotta jónak a döntést, hogy ide jött, később azonban megszerette ezt a képzést és az iskolát.

Moziba jár legszívesebben a párjával. Kedvenc szórakozásai közé tartozik a buliba járás is. Otthon néha végez házimunkát, kocsit porszívózik, mos, ha megkérik rá.

Jellemző hétköznapi napirendje: 7-kor kel, rendet tesz, megfőz, aztán siet az iskolába. Itt ebédel. Este hétre ér haza, megfürdik, tévét néz, vagy telefonál, sokszor éjszakába nyúlóan is. Barátokat nem fogad el maga körül, több volt barátban is csalódott. Bandákba nem jár, csak a párjával megy szórakozni, egy-két ismerőse van még, akivel néha találkozik. A testvére, akihez ragaszkodott, a két kis gyerekével elköltözött otthonról, így nemcsak kevesebben lettek, hanem üresebb is lett számára a ház. Az anyjával és a sógornőjével van a legjobb viszonya a családjában. Stabil kapcsolata van már régóta. Az iskolába járásban a környezete csak segíti.

Példaképe neki sincsen, nem is volt soha. Iskolával kapcsolatos tervei, hogy a 9.-et elvégzi, és utána – a kompetenciaméréstől függően – át szeretne menni egy másik iskolába, másik szakmát tanulni. De konkrét elképzelése még nincs erről. Az iskolák befejezése után ő is dolgozni szeretne valamelyik szakmában. Akkor szeretne családot alapítani, ha már felépített egy biztos háttérrel. Két gyerekkel megelégedne. Fiatal felnőttkorára is csupán jó munkahelyet és családi békét kíván magának.

Sz. S. 17 éves fiú tanuló, szakképzést előkészítő felzárkóztató osztály 9. SZE

Rendezett, tiszta öltözék, határozott megjelenés, jó beszédkésztség, nyílt, udvarias beszédstílus, folyamatosan együttműködő az interjú során.

Elmondása szerint, látható etnikai hovatartozása (édesapa) miatt néha érik az iskolán kívül kellemetlen megjegyzések erre vonatkozóan. Mára megtanulta jól kezelni e konfliktushelyzetet, nem reagál rá, megelőzi az esetleges durvább támadásokat.

Elmondása szerint kisközségben él 5 tagú családjával. Édesapja és édesanyja dolgozik, 20 éves nővére most érettségizett (régésznek készül, nyelvet beszél, nagyon okos), a velük élő nyugdíjas nagymama is még vállal munkát. Anyagi gondjaik nincsenek, azaz megélhetésük egyszerűen, de biztosított. Sajnos, édesapja rendszeresen alkoholizál (nem tud lemondani róla, bár már egészsége is veszélyben van!) és bár szülei nagyon szeretik egymást (együtt maradtak, és ha apa nem iszik nincs gond) rendszeresek voltak a viták, a veszekedések. Tanulási kudarcait ebben („Veszekedésekkor nagyon kiborult, ilyenkor kiment a játszótérre, cigire gyújtott és rossz társaságba keveredett”), saját magában (lustaság, iskolakerülés) és a pedagógusok hozzáállásában látja (alsó tagozatban nem foglalkoztak vele). Családja felelősségét is megfogalmazza: ”Ha más családba születik más lehetett volna az élete.”

Iskolai kudarcai az általános iskola 2. osztályában kezdődtek (többször bukott). Véleménye szerint az 1. osztályban kellett volna ismételnie, talán akkor simábban ment volna minden. A

7. osztályt eredményesen befejezte (5. osztálytól sokat foglalkoztak vele tanárai). Időközben rendőrségi ügybe is belekeveredett, de ebből sikerült megszabadulnia.

Elmondása szerint túlkorossága miatt osztályfőnöke javasolta a szakmai előkészítő képzésbe való bekapcsolódást (egy év alatt alapiskolai végzettséget kap, és azonnal bekapcsolódhat a szakképzésbe). Ezt „utolsó lehetőségként” élte meg ő is és családja is, a beiskolázását, a tanulását támogatják. Különösen örül, hogy bekerülhetett a csoportba. Itt új barátokra talált. A csoport egyik legeredményesebb tanulója lett. Kudarca nincs.

Az iskolai házirendjére vonatkozó véleménye: „Ez egy kemény iskola”. Sok szabályhoz kell alkalmazkodni, amit próbál megtenni. Van lehetőség beszélgetni és változtatni a házirenden, ha reális kérésük van (kérésükre a külső épületből áthelyezték az osztályt a főépületbe).

A tanév kezdetén voltak még magatartási problémák (tiszteletlenség, beszédstílus stb.), ezt a tanárok különböző módon reagálták le (türelem tekintetében). Valójában közös megbeszélések, megegyezések történtek, ma már kirívó magatartási megnyilvánulások az osztályban ritkán vannak. Mint elmondják: „A tanárok megítélése szerint jó osztály ez a csapat.”

Úgy nyilatkozott, hogy tanárait kedveli. Mások ők, mint az előző iskolában voltak, mert itt mindenki segítőkész. Kedvenc tanáruk B.L. Tanár úr, mert „Emberileg, tanárilag ő a legjobb. Mindenben segít, minden problémát egyénileg meg lehet vele beszélni, ha valakit meg lehet tanítani, azt megtanítja, az biztos.”

Vágyai szerint szakképesítést kaphat (pék), ha továbbra is így tanul.

Sok iskolán kívüli elfoglaltsága van. Egyesületben sportol (Budapesten bokszt, lakóhelyén horgászat, focizik). Szereti a zenét (rock), a táncot, hétvégenként a diszkót. Otthon is segít a ház körül, édesapjával ismerősöknél is van elfoglaltsága, nyáron diákmunkát fog végezni a pékségben, ahová szakmai gyakorlatra kerül jövőre. Hétköznap az iskolából késő délután ér haza, szabad idejét otthon vagy a barátnőjével, barátaival tölti (beszélgetéssel).

Családi körülményeit jónak tartja. Legközelebb áll hozzá a nővére, akit nagyon tisztel okosságáért („Én miért nem tudtam ilyen lenni.”). Bár édesapja italogzik, de jó apának tartja, sokat van vele, édesanyját igen szereti és tiszteli, hogy kitartott apja mellett. Nagy hódolója a lányoknak, rövid és sok kapcsolata van. Környezete segíti az iskolába járását.

Ismert példaképe nincs, példaképének nagybátyját (apja öccsét) és annak feleségét tartja. Munkájuk (eredményes vállalkozók), életmódjuk miatt tiszteli őket, ilyen szeretne majd lenni. Rájuk mindenben számíthat, nagy támogatói.

A pék szakmát fogja megtanulni. Később szeretne munka mellett leérettségizni, mint a nővére. Rendezett családot szeretne majd tartós párkapcsolattal. Úgy látja jövőjét, hogy elégedett ember csak sok munkával lehet. Elmondása szerint a munka nem idegen számára, nagyon szeret dolgozni, hiszen így szokta meg.

V. T. 16 éves fiú tanuló, szakképzést előkészítő felzárkóztató osztály 9. SZE

Kellemes megjelenésű, tiszta rendezett öltözetű (maga mossa ruháit), kedves, közvetlen, szívesen megnyilatkozó, udvarias, jó beszédkészű és modorú.

Családi életében nagy törés volt, amikor értelmiségi szülei elváltak (Véleménye szerint:” A velük élő nagymama okozta a problémákat a szülők között, és őt ezért nagyon utálja”). Ő vállalkozó édesapjánál maradt. Kudarcainak okát a családi háttérben és önmaga lustaságában jelölte meg. Míg külön élt a család, deviáns magatartási problémái is voltak (drog, alkohol), bár ezeken édesapja igyekezett átsegíteni. Szülei kibékültek, nagy öröme ma újra együtt él a család (1 húga van és a nagymama is velük él, de külön lakásba helyezték el), és rendezettnek mondható az életük. Az általános iskola 7. osztályát elvégezte eredményesen, de más iskola nem vette fel (valószínűsíthetően devianciája miatt). A szakmai előkészítő évfolyamot a gyermekvédelmi tanár ajánlotta. Családja örömmel vette, jelenleg kollégista (édesanyja folyamatos kapcsolatban van a nevelőtanárával), minden hétvégét otthon tölt („Már alig várja, hogy otthon legyen.”). Most itt az iskolában új barátai vannak (az osztálytársait is nagyon kedveli). Nagyon jól érzi itt magát. Korábbi magatartási problémái fokozatosan megszűntek.

Kollégista, ő még jobban szem előtt van. Sok időt tölthet az iskolában (több szabadidős foglalkozáson vehet részt, amit meg is tesz). Sikerként kiemeli, hogy korábban kusza, olvashatatlan (diszgráfias) írása mára szép, olvasható lett. A kompetenciakövetelményeket sikerült eddig teljesítenie. Különösebb sikertelenséget nem érez (a korábbi iskolához viszonyítva). ”. Sok szabályhoz kell alkalmazkodni, amit próbál megtenni.

Eszébe sem jut késni, vagy igazolatlanul hiányozni. Ezt a kollégiumban való elhelyezés (állandó ellenőrzés) eleve lehetetlenné teszi. Különben is jó az iskolába járni és fontos is számára.

Meggyőződése, hogy jól választott, mikor beiskolázták őt ide, mert az itteni segítség nélkül „nem tudott volna egyenesbe jönni”. Bekerülhet a szakképző évfolyamra, ahol vágyai szerint szakképesítést kaphat (kőműves).

Kollégiumban tölti a hetet. Hétféteken rohan haza. „Nem bulizós fajta”, inkább sokat segít az otthoni munkában. Tavaly szórólapokat készített, és fűnyírást vállalt (a pénzt jogosítvány megszerzéséhez gyűjtötte). Nyáron tervezi, hogy édesapja segítségével munkát vállal.

Most itt az iskolában vannak barátai. Igazi társasága a család hétféteken (a kertben buliznak, bográcsoznak). Elmondása szerint „apás, de édesanyja is a szíve csücske”. A tartós barátság híve, 2 évig volt barátnője. Romantikus alkatnak tartja magát (virágot vesz, ajándékoz barátnőjének), volt már, hogy kihasználták. A rendszeres iskolába járás nem gond, hiszen itt van kollégiumban is. Édesanyja folyamatos kapcsolatban van nevelőivel (telefon, személyes), figyel rá.

Édesapját, nagyapját tekinti példaképének (nagyapja már sajnos meghalt, elismert volt a szakmában, mint tetőfedő; édesapjára felnéz, mert „magabiztos, tájékozott, tudja, mit csinál”). Eddigi eredményei alapján valószínű, hogy bekerülhet a kőműves szakmai felkészítésbe.

Az iskola befejezése után munkába fog állni (édesapjánál), később még a tetőfedő szakképesítést is szeretné megszerezni, mivel mondja „a két szakma összefügg egymással”. Rendezett családi életre vágyik tartós párkapcsolatban. Vállalkozó szeretne lenni a későbbiekben. Vállalkozással érheti el, hogy elégedett legyen, és ő erre fog törekedni.(„Nem akar a szülei pénzén élni.”)

T. R. 17 éves fiú 9. F szakképzést előkészítő felzárkóztató osztályos tanuló

Megjelenése átlagos. Termete alacsonyabb, öltözködése a korosztályos átlagpopulációénak megfelel, nem rí ki semmilyen irányba. Tiszta, de kissé gyűrött sportöltözéket viselt. Viselkedése nyugodt, barátságos, érezhetően felkészítették a beszélgetésre. Hozzáállását az interjúhoz nyitottság, magára erőltetett türelem, ugyanakkor feszes várakozás jellemezte. Beszédstílusa erős önkontroll alatt is pongyola, töredékes, kifejezőmódja leegyszerűsítő, szögletes, alacsony szintű intellektusra vall.

Szülőhelyén végezte el az általános iskola nyolc osztályát. Utána a megyeszékhelyre iratkozott be, a szakképző intézetbe burkoló szakra. Első évben megbukott, ezután került ide a felzárkóztató képzésbe. Saját bevallása szerint a helyesírás területén vannak a legnagyobb hiányosságai. Családi helyzetét normálisnak mondja, N.-n él, a szülők által szocpolos hitelből épített, összkomfortos, kertés családi házban, szülőkkel, testvérekkel.

A megyeszékhelyi iskolában mondták, hogy ez a képzés könnyebb, úgy jött ide. Elfogadták, mert közel is van, valóban könnyebb, az itt tanult szakma, a dísznövénykertész érdeklő is és valószínű el is fog tudni helyezkedni benne. Szüleivel együtt döntöttek a képzésbe való becsatlakozásról, szülei is elfogadták és támogatták azt.

A régi hagyományos és a felzárkóztató képzés között a legnagyobb különbség, hogy az elméleti oktatás és tanulás az utóbbiban jóval egyszerűbb, könnyebb. A tanárok a színvonalban alkalmazkodnak hozzájuk. Az itteni tanulás neki és társainak is jól bevált, mert könnyebb. Elfogadják az itt alkalmazott módszereket, mert könnyebb ezekkel dolgozni. Matematikából érzi magát a legsikeresebbnek, legsikertelenebb területet nem nevezett meg, azt állítja, megy minden. Úgy látja sem neki, sem az iskolának nem kellene többet tenni a sikerekért.

Az iskola házirendjét mindannyian elfogadták, nincs vele bajuk. Néha rosszközlnek ugyan, de azért – váltakozó sikerrel – be tudja tartani az iskolai viselkedési szabályokat. Általában a szünetekben rosszközlnek, az órákon nem. A tanárok nem kiabálnak velük, ha rosszak, hanem behívják az irodába és szépen türelmesen elmagyarázzák nekik a dolgokat. Osztálytársaival jó közösséget alkotnak, mint mondja, egyetértenek abban is, ha balhé van, de abban is, ha abba kell hagyni. Az ő viselkedése szerinte javult, mióta ebbe az iskolába jár.

Igazoltan sokat mulasztott, mert szeptemberben volt egy autóbalesete, kórházban volt egy darabig, de igazolatlan hiányzása kevés van. Ezek az utolsó órákról való ellógásokból tevődtek össze. Az első órákról nagyon ritkán késik el. Ennek elalvás az oka. Az is előfordult már, hogy órákról ellógott, ha nem volt kedve a matekhoz, átment a testnevelés órára egy másik csoporthoz. Ezeknek az igazolatlan óráknak az a következménye, hogy írásban is értesítik a szülőket, ha túllép egy szintet, fegyelmi megbeszélést tartanak. Az utóbbi időben csökkent nála az ilyen lógások száma.

A magához legközelebb álló tanárnak az osztályfőnököt tartja, mert elfogadja őt olyannak, amilyen és nagyon rendes velük. Segít mindenben, amiben tud. Olyan tanára nincs, akivel ne tudna kijönni. A tanárok mindenben segítenek, türelmesen elmagyarázzák az anyagot, többször is, ha szükséges. Leginkább az osztályfőnök az, aki a viselkedésükre figyel, és sokat magyaráz, figyelmeztet, vagy dicsér is, ha kell.

Összességében nagyon jó döntésnek tartja, hogy ide beiratkozott, könnyebb a tanulás, és a munka is érdeklő. Most már tudja, hogy ezt a szakmát akarja elvégezni, és utána ebben szeretne dolgozni.

Sportol, focizik egy falusi csapatban. Hétfvégén bejárnak a városba diszkóba, csajozni, meg csavarogni. Munkát nem végez az iskolai mellett, csak a szülőknek segít néha. Hétköznapi napirendje: 6-kor kelés, elindul az iskolába, ott reggelizik, iskola után hazamegy, otthon ebédel, délután vagy edzés, vagy összejönnek a haverokkal és valamit csinálnak. Este kb. 10-kor fekszik le.

Nem tart számon igazi barátot. Csak haverjai vannak. A helybeli haverokon kívül a diszkóban is ismer mindenkit, ott akadnak „nehézfiúk” is, de azokkal csak köszönőviszonyban van. Otthoni körülményeivel elégedett, jónak tartja azokat. A családból az anyjával van a legjobb viszonyban, élettársa nincs, de több barátnője is van. Környezete nem gátolja az iskolai munkában, tanulásban.

A tanulásban, életben nincs példaképe, csak a sportban, Cristiano Ronaldo. Szeretne úgy focizni, ahogy ő, de más tulajdonsága nem érdekli.

Célja a szakmát elvégezni, és ebben a szakmában (dísznövénykertész) szeretne majd dolgozni is. Családról még nincs elképzelése. A szakmáján belül úgy gondolja, egy sikeres vállalkozást kellene beindítania.

T. Zs. 18 éves fiú 9. F szakképzést előkészítő felzárkóztató osztályos tanuló

A tanuló átlagos termetű, láthatóan túlkoros, kissé elhanyagolt, de nem kirívó, sportos, korosztálya szokásainak megfelelő stílusú öltözékben jelent meg. Viselkedése a vártnál visszafogottabb, feszültebb volt, a beszélgetés alatt oldódott. Az interjúkészítéshez való hozzáállása összességében pozitív volt. A tanuló beszéde kapkodó, leegyszerűsítő, primitív személyiségre vall, kifejezésmódja széteső, nehezen érthető.

Lakóhelyén végezte el az általános iskola nyolc osztályát. Ezután, 2007-ben a szakiskola felzárkóztató oktatásába került be. Úgy látja ő is, hogy a helyesírás terén voltak a legnagyobb hiányosságai a beiskolázásakor. Faluban lakik egy régi építésű, kis házban, mely a nagypapjái volt még. A kis házat, mely nem összkomfortos (vizet a kinti kútról hozzák), öten lakják, körülményeik – saját bevallása szerint is – rosszak.

A felzárkóztató képzésről az általános iskola tanáraitól szerzett tudomást. Az iskola közelsége, és az oktatott szakma vonzása miatt döntöttek úgy, hogy ide jön tanulni. Szülei és barátai is elfogadták és támogatták ezt a tényt.

Úgy látja, azért jobb itt tanulni, mint más szakképző intézményben, mert itt könnyebb a tanulás és a tanárok is türelmesebbek velük. Az itteni bánásmód teljesen bevált számára, rendkívül elégedett vele. Az itt alkalmazott módszerekkel könnyebben megy a tanulás. Legsikeresebbnek az olvasás területén érzi magát, a matek megy a legnehezebben. Úgy látja, a tanárok mindent megtesznek azért, hogy lemaradásaikat csökkentésék, hogy sikeresebbek legyenek, de ők maguk nem tudnak ezzel élni. Jobban oda kellene figyelniük, és többet gyakorolnunk – állítja.

Az iskola házirendjét elfogadhatónak és betarthatónak tartja ő is, bár elismeri, hogy nem mindig tudják maradéktalanul betartani, néha rosszkodnak. A szünetekben a legfegyelmezetlenebbek, ezt ő is elismeri, az órákon szerinte sem történik fegyelmezetlenkedés. A tanárok nagyon türelmesen és rendesen reagálnak a fegyelemsértésekre, elmagyarázzák, mit kellene tenni, nem büntetnek azonnal. Az osztálytársak is értékelik ezt, és abbahagyják a rosszkodást, ha szólnak. Úgy látja, ő is jobb lett, javult a viselkedése, mióta ide jár.

Elég sokat mulasztott igazolatlanul, ennek oka leginkább lógás volt, az első óráról viszont ritkán késik el. Ha ez mégis előfordul, elalvás az oka. Már az is előfordult vele, hogy óráról ellógott, a neki nem tetsző óránál szokta ezt megtenni. Az igazolatlan mulasztást beírták az ellenőrzőbe, rosszabb esetben a szülőt behívták, feljelentés még nem volt. Ő úgy látja, hogy az utóbbi időben javult e téren.

Az osztályfőnökét kedveli a legjobban, mert elfogadja őt, és segít mindenben, amiben tud. Nincs olyan tanára, akivel nem tud kijönni. A tanárok többször türelmesen elmagyarázzák, amit nem értenek, és segítenek mindenben, a viselkedésük javításában is. „Összességében nagyon jó döntés volt, hogy ide jöttem – nyilatkozza -, kicsi a csoportlétszám, jó a hangulat, és többet foglalkoznak velem.”

Szabadidejében legtöbbször horgászik a lakóhelyén, egy kis folyóban. Sportok közül csak a focit űzi, hobbiból. A horgászás megnyugtató, és együtt van a haverokkal is. Csak a szülőknak segít, más munkát nem végez.

Jellemző hétköznapi napirendje: 7-kor kel, bemegy az iskolába, ott reggelizik, otthon ebédel, utána összejön a haverokkal, mennek horgászni, vagy mászkálni a környéken.

Igazi barátot ő sem tart számon. Csak a helybeli haverokkal barátkozik, diszkóba nem jár, mert egyszer már megverték. A jellemző tevékenységük a horgászat, a focizás és a mászkálás. Elmaradott, szegényes otthoni körülményeiről elfogadóan nyilatkozik, ami ebben az attitűdben várható is. A családjából legjobb viszonyban az egyik édes bátyjával van. Van állandó barátnője. Környezete nem gátolja az iskolai munkájában.

Egy híres focistát nevez meg ő is példaképül, ami nem bír információ-értékkel, hiszen a társát majmolja csak. Láthatóan a példakép jelentésével sincs tisztában.

Jövőjét az iskolában ő is úgy képzei, hogy a szakmát befejezi. Az iskola elvégzése után a szakmában szeretne dolgozni. Ha egyszer majd családja lesz, sok gyereket szeretne. Mire fiatal felnőtt lesz, szeretne a szakmáján kívül mással is foglalkozni. Érdekli az éneklés, karrierre vágyik.